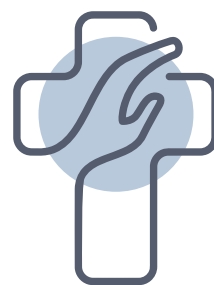

2024. XXXIII. évfolyam, 3. szám

SZOLGATÁRS

baptista folyóirat

szolgartars.hu

A Sátán hiányzó ékkövei

A materializmus ára

B, mint bántalmazás

Miskei baptista hívők

Hírek, beszámolók

Könyvajánlók

Tartalom

BIBLIATANULMÁNY

Dr. Pafkó Tamás

A Sátán hiányzó ékkövei.....3

TEOLÓGIA

Békefi Bálint

A materializmus ára.....11

Tóth Krisztián

**Hamis és igaz(abb)
jézuskép(ek)**.....15

LELKIGONDOZÁS

Selmezy Ottilia

B, mint bántalmazás

A bántalmazás nem isteni próbatétel - A családon belüli erőszak és a bibliai tanítások félreértelmezése.....18

EGYHÁZTÖRTÉNET

Szebeni Olivér

Miskei baptista hívők.....32

HÍREK, BESZÁMOLÓK

Dorgay Zsófia

**Dr. Herjeczki Géza Kornya-
életműdíjban részesült**

Interjú Dr. Mészáros Kálmán
egyházttörténésszel.....35

Dr. Mészáros Kálmán

**Nemzetközi hittudományi
napok Besztercebányán**.....38

Dr. Mészáros Kálmán

**Teológiai képzés
Nagyváradon**.....41

KÖNYVAJÁNLÓ

Téglási Lajos - Baranyi László Zsolt

Ami a Bibliából kimaradt

Recenziók Uwe-Karsten Plisch könyvéről.....43

Papp Dániel

**Josephus és az Újszövetség -
Könyvajánló**.....46

ifj. Vas Ferenc

**A szoborrá nemesedett
teológus**.....48

Balogh Barnabás

**Könyvajánló Kókai-Nagy
Viktor könyvéhez**.....51

Beke László

**Könyvajánló Dr. Kis Klára
könyvéhez**.....52

Boncz Zoltán

**Pasztorálpszichológia -
Könyvajánló**.....55

Tóth Krisztián

**Könyvajánló Kustárné Almási
Zsuzsanna könyvéhez**.....58

Molnár László

**Recenzió Berzsenyi Emese
könyvéhez**.....60

Dr. Steiner József

**A missziói elmélettől
a gyakorlatig - Könyvajánló**.....63

További könyvek.....64

A Szolgatárs folyóirat a **Magyarországi Baptista Egyház** kiadványa

Felelős szerkesztő: **Sinka Csaba**

Felelős kiadó: **Papp János** egyházelnök

Tördelőszerkesztő: **Sinka Csaba**

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

1068 Budapest, Benczúr u. 31.

Telefon: 20-886-0410

www.szolgotars.hu

szolgotars@gmail.com

ISSN 1218-425X

A lap ára: 1250 Ft. Előfizethető a kiadóhivatalnál.

Dr. Pafkó Tamás

A SÁTÁN HIÁNYZÓ ÉKKÖVEI

A Sátán személyének helyes ismerete

A kereszténységet kétezer éve foglalkoztatja a Sátán személye. Az ember totális pusztulását zászlajára tűző, bukott főangyal kiléte az évszázadok során időnként az érdeklődés homlokterébe került, máskor háttérbe szorult. Azok a teológiai irányzatok, amelyek a bibliai kinyilatkoztatástól elrugaskodva kínálnak bepillantást „a sátán mélységeibe”¹ éppolyan messzire távolítják el² Krisztus követőit a helyes megértéstől, mint a racionalizáló megközelítések, amelyek nem hajlandók tudomásul venni a szellemi világ létezését, és a mesék

világába száműzik a leghatalmasabb szellemi lényt, ha lehet még nagyobb bizonytalanságot és károkat okozva ezzel a hívők hitében.³ Ahhoz, hogy helyesen hirdessük az evangéliumot, helyes identitásra van szükségünk, ehhez pedig helyesen kell értenünk a Sátán személyét, működésének lehetőségeit és korlátait.

Tanulmányomban a Sátán méltóságát, illetve méltatlanná válását szeretném olyan perspektívába helyezni, amely újra keretezheti a róla alkotott képet, miközben még magasabbra emeli a szemünkben Krisztust, aki minket még bukottságukban is magasabb rangra emel, mint ezt a gigantikus hatalmú lényt.

A Sátán Isten udvarában?

Jób könyve egy zavarba ejtő mennyei életképpel kezdődik. „Történt egy napon, hogy az istenfiak megjelen-

3. U.o.: 226.

„A Nyugat történetében a boszorkánypereknek messzemenő következményei voltak, minthogy nagy lendületet adtak annak az ún. felvilágosult gondolkodásnak, mely az ördög létezésébe és működésébe vetett hitet nevetségessé igyekezett tenni.”

1. Jelenések 2,24

2. SCHWAGER, Dr. Raymund: A Mennyből lebukott Sátán in. Theologiai Szemle, 1993. IV. szám, 225. „Friederich von Spee, aki gyóntatóatyaként számtalan állítólagos boszorkányt kísért a máglyához, iszonyú képet fest a 'Cautio Criminalis' című művében ezeknek a pereknek a lefolyásáról. [...] Az ilyen eljárások szisztémájának olyan ördögi volt a logikája, hogy a kínvallatással, és egy megtévesztő Sátán-teológiával maga az eljárás teremtette meg az elítéléshez szükséges bizonyítékokat. [...] Az az ítélkezési rendszer, amely az ördög működését lett volna hivatva leküzdeni, maga volt a legördögibb.”

„A sátán eredetileg tehát az a személy volt, aki az államhatalmat képviseli a jogsértő magatartást gyakorlókkal szemben.”

tek, és megálltak az Úr előtt. Velük együtt megjelent a Sátán is.”⁴ Hogy kerül az a lény, akit Isten legádázabb ellenségeként, kedvenc teremtménye pusztítójaként ismerünk Isten közvetlen közelébe, a mennyei udvartartásba? Mi keresnivalója egy háborúban álló „ország” legfőbb vezetőjének az ellenség legmagasabb döntéshozó fórumán? Első körben a sátán szó jelentését kell megvizsgáljunk. A sátán (שָׂטָן) szó legközismertebb jelentése az ’ellenség’.⁵ Van azonban a szónak egy másik jelentése, amit korábban általános értelemben használtak, ez pedig az ’ügyész’.⁶ Az ügyész tölti be a jogban azt a pozíciót, aki a vádat képviseli, így bővült ki a foglalkozásnév jelentésköre szerves nyelvtörténeti fejlődés során a ’vádoló’ jelentéstartalommal. A sátán eredetileg tehát az a személy volt, aki az államhatalmat képviseli a jogsértő magatartást gyakorlókkal szemben. Ügyészi pozícióra minden államban szükség van, hogy legyen valaki, aki képviseli a törvényt, az igazságot, ezzel biztosítva az állam jogszerű működését. Legyen bár szó egy olyan tökéletesen működő államról, mint amilyen a menny, ügyészre szükség van, mert az igazságosság így kívánja. Amikor tehát a Sátán megjelenik az Úr előtt, akkor úgy vesz részt a mennyei tanácsülésen, mint a világmindenség legfőbb ügyésze. Nem tartóztatják fel a mennyei rendvédelmi szervek, még

4. Jób 1,6

5. BROWN, F. – DRIVER, S. – BRIGGS, C.: *The Brown – Driver – Briggs Hebrew and English Lexicon*, Hendrickson Publishers, Peabody, Massachusetts, 2005.

6. RUFF Tibor: *Van esélyünk győzni a Sátán gonoszsága ellen* <https://pecs.hit.hu/van-eselyunk-gyozni-satan-gonoszsaga-ellen-ruff-tibor-vendegszolgalata/> (letöltés ideje: 2024.04.30. 23.42)

csak nem is kéri számon. Ott találjuk Isten trónjánál, az Ő közvetlen közelében, sőt, az egyetlen beszélgetés, amit Isten fontosnak tartott „jegyzőkönyvbe venni” a tanácsülésről Jób könyvében, az éppen a Sátán és Isten között zajlik. A dialógusból kiindulva úgy tűnik, hogy a Sátán ügyészi minőségében van jelen, és így fogja perbe Jóbot Isten kijelentése miatt, miszerint „[Jób] feddhetetlen és becsületes ember, féli az Istent, és kerüli a rosszat.”⁷ Ez olyan állítás Isten részéről, amit a bukott ember kapcsán a világmindenség igazságosságának szempontjából meg kell vizsgálni. Ez az ügyész tisztsége: összemérni a kérdéses helyzeteket az igazsággal. Arányítani, hogy az egyes esetek mennyire felelnek meg a mértékadó igazságnak, a törvénynek.

Az „arányosság pecsétgyűrűje”

Ezékiel próféta könyvének huszonnyolcadik fejezetében, az idegen népek ellenei próféciaik között találunk egy figyelemre méltó szakaszt, amelyben erről a mértékadásról és a helyes arányok őrzéséről van szó szintén a Sátánnal összefüggésben. A Tírusz összeomlását temetési gyászdalban megéneklő fejezet a méltán híres városállam vezetőjére először fejedelemként hivatkozik, később azonban királyként utal rá. Az első említésnél a 28,1-2-ben a ’fejedelem’ szó nyilvánvalóan egy emberre vonatkozik, hiszen az isteni kijelentés éppen emberi minőségében mond felette ítéletet, tudniillik, hogy ember létére istenné teszi magát.

„Így szólt hozzám az Úr igéje: Emberfia! Szólj Tírusz fejedelméhez: Ezt mondja az én Uram, az Úr: Felfuvalkodtál, és ezt mondtad: Isten vagyok én, Isten lakóhelyén lakom, a tenger közepén! Pedig csak ember vagy, nem Isten, csak te tartod magad olyan nagyra, akár egy isten.”⁸

Amikor azonban második alkalommal hivatkozik a próféta Tírusz vezetőjére a 11. versben, királyként aposztrofálja.

„Így szólt hozzám az Úr igéje: Emberfia! Kezdj siratóéneke Tírusz királyáról, és mondd róla: Ezt mondja az én Uram, az Úr: Te voltál a mintakép, tele bölcseséggel, tökéletes szépség.”⁹

„Figyelemre méltó a ’király’ (melek) szó használata

7. Jób 1,8

8. Ezékiel 28, 1-2 (kiemelés P.T.)

9. Ezékiel 28, 11 (kiemelés P.T.)

„Az ókorban a pecsétgyűrű a hitelesítés eszköze volt.”

a 'fejedelem' szó helyett. Ezékiel ritkán használta a 'király' kifejezést. Jójákin királytól eltekintve nem nevezte királynak Izráel egyetlen uralkodóját sem. A 'fejedelem' szóról a 'király' szóra való váltás a két prófécia tartalmának fényében is jelentős. A 28:1-10-ben Ezékiel megfeddte a fejedelmet, mert Istennek tartotta magát, bár csak ember volt. De a 11-19. versben Ezékiel olyan kifejezésekkel illeti a királyt, amelyeket nem lehet csupán embernek tulajdonítani.¹⁰

A 12. versben az a király jellemzésére használt kifejezés, amit a revideált újfordítás (RÚF) 'mintakép'-ként fordít (hótém táchnit, הוֹתֵם תַּכְנִית) szó szerint pecsétgyűrűt jelent, mégpedig a 'terv', a 'mérték', az 'arány' pecsétgyűrűjét. Károli fordítói csapata helyesen használta az „arányosság pecsétgyűrűje” kifejezést. A 'táchnit' tervet, tervszerűséget, mintát, mértéket, arányt jelent, sőt a modern héberben programot, software-t is.¹¹ Az a lény tehát, akiről Ezékielnek siratóéneket kellett énekelnie nem azonos Tírusz vezetőjével, mert a próféta királyként és nem fejedelmként hivatkozik rá, és úgy mutatja be őt, mint az „arányosság pecsétgyűrűjét”. Az ókorban a pecsétgyűrű a hitelesítés eszköze volt. Isten felhatalmazta ezt a teremtményt, hogy a tőle kapott bölcsességgel átlássa az univerzum mozgatórugóit, és az ő nevében garantálja a világegyetem szabályos működését. Sőt, ha a modern héber megközelítést is hagyjuk érvényesülni, akkor azt mondhatjuk, hogy ő volt a felelős azért, hogy az univerzum zavartalan működéséért felelős programok, algoritmusok zavartalanul fussanak. Íme, a jog és igazságosság legfőbb öre, a mennyei legfőbb ügyész. Mindezek a jellemzők jól illusztrálják, hogy itt nem emberi lényről van szó.

Ha a 13-19. verseket vizsgáljuk, egyértelműen egy gigantikus hatalmú és lenyűgöző szépségű lény képe rajzolódik ki előttünk.

„Ez a 'király' annak idején megjelent az Édenkertben, oltalmazó kerub volt, szabadon felmehetett Isten szent hegyére, és teremtése napjától fogva büntelen volt.”¹²

„Van jelentősége annak [mondja Dr. F. A. Tatford], hogy a 13. és a 15. vers egyaránt egy teremtett királyra vonatkozik: ha egy emberi lény volna a leírás tárgya, akkor a 'született' szó lett volna természetes, nem pedig a 'teremtett' szó”¹³

A teológia tudományában mégis teljes konszenzus arra vonatkozóan, hogy itt egy mennyei lényről van-e szó, vagy Ádámról, az első emberről, aki szintén Édenben élt és teremttségében tökéletes szépségű lehetett¹⁴, vagy Ezékiel pusztán Tírusz városállamának messze földön híres szépségét akarta-e megénekelni. A fenti nyelvi elemzés következtetései alapján azonban nyugodtan csatlakozhatunk azokhoz, akik ebben a szövegrészben a Sátán jellemzését vélik felfedezni. Dr. F.

10. WALVOORD, John F. – ZUCK, Roy B.: A Biblia ismerete, Kommentársorozat IV., KIA, Budapest, 1999, 370.

11. RADÁCSY László: Héber-Magyar Nagyszótár, Akadémiai kiadó – Makkabi Kiadó, Budapest, 2003, 682.

12. WALVOORD i.m. 370.

13. TATFORD, Dr. F. A.: Ezékiel könyvének magyarázata, Evangéliumi Kiadó, Budapest, 2004, 261.

14. DR. KARASSZON Dezső: Ezékiel könyvének magyarázata, Debrecen, jegyzet, 1995, 91.

„A 'Tírusz királya' szavak inkább arra a hatalmas szellemi lényre vonatkoztak, aki a szigeten lévő királyság láthatatlan uralkodója volt.”

A. Tatford Ezékiel könyvéről szóló kommentárjában így fogalmaz:

„Indokolt az a nézet, hogy míg a 'Tírusz fejedelme' kifejezés a királyság tulajdonképpeni uralkodójára utalt, a 'Tírusz királya' szavak inkább arra a hatalmas szellemi lényre vonatkoztak, aki a szigeten lévő királyság láthatatlan uralkodója volt.”¹⁵

A „kiterjesztett szárnyú kerúb”

A prófécia ezek szerint nem csupán arról a Tíruszról szól,

„ahol az ember olyan akar lenni, mint az Isten, [és ahol] a bukás, amit az ember a paradicsomkertben elkövetett, ebben az üzletre és kereskedelemre alapított kulturparadicsomban újra végbemegy.”¹⁶

Arról a szellemi hatalmasságról is szól, aki bár feddhetetlen életű volt teremtése napjától fogva, „bősz

kufárkodás[a] közben [mégis] megtelt erőszakkal, és vétkessé lett.”¹⁷ Ezért kellett őt megfosztani mennyei méltóságától, amely addig az Isten utáni legmagasabb rangot jelentette a számára. Két különböző képpel is jellemzi az ige a Sátán méltóságát és Istenhez való községét:

- ◆ Kiterjesztett szárnyú, fölcent kerúb voltál
- ◆ Isten szent hegyén helyeztelek el, tüzes kövek közt járkáltál

A Zsidókhoz írt levél szerint a Szent Sátor mennyei minta alapján készült¹⁸, vagyis az elrendezése tükrözni hivatott a Menny berendezkedését és kapcsolati dinamikáját. A Sátor legbelső részében, a Szentek Szentjében, ebben a nagyjából tíz méter élhosszúságú, mértanilag tökéletes, cédrusfa burkolatú, arannyal bevont kockában¹⁹ a szövetség ládáját két kiterjesztett szárnyú

17. Ezékiel 28,16

18. Zsidók 8,5

19. CURRID, John D. – BARRETT, David P (ed.): ESV Bible Atlas, Crossway, Wheaton, Illinois, 2010, 134.

15. TATFORD i.m. 263.

16. R. BRUNNER Ezékiel c. könyvének magyar fordítása, kézirat, 144.

„Kevés olyan szöveghely van, ahol ilyen számú kristállyal találkozunk szisztematikus felsorolásban.”

kerúb védelmezte. A frigyládában őrizték Izráel fiai a törvénytáblákat, és a láda fölött jelent meg számukra Isten felhőben.²⁰ A két kiterjesztett szárnyú kerúb tisztsége volt tehát őrizni a törvényt és Isten jelenlétét. A Sátánt ezek szerint teremtésekor Isten olyan nagy méltóságra emelte, hogy közvetlen közlőként élvezhette a jelenlétét, és örködhett a világegyetemet fenntartó és működtető törvény felett. A „tüzes kövek” és „Isten hegyének” említése nyilvánvaló utalás Isten lényének egyik legfontosabb attribútumára, miszerint Isten jelenléte megvizsgálja a dolgokat, mint a tűz, és csak az értékest, a fajsúlyost tartja meg. C. S. Lewis A nagy válás című kisregényében a Mennybe való bepillantást épp a „járkálás” nehézségével illusztrálja. Azon a helyen, ami a földhöz képest roppant fajsúlyos, egy földi lénynek még a járás is fájdalmas. Ezt írja:

„Beléptem a hatalmas fák közé. Minden mozdulat nehezemre esett. Anyagtalan lábaimnak a gyémántkemény fű olyannak tűnt, mintha éles sziklákon lépkednék.”²¹

Mintha Lewis az Ezékiel 28-at parafrázeálná. Ahol a súlytalan, földi embernek még a járás is nehezebbre esik, ott a roppant hatalommal bíró szellemi lény, a felkent kerúb játszi könnyedséggel járkál. A Sátánnak tehát szabad bejárása volt Isten jelenlétébe, mint a világminőség igazságos működéséért felelős államügyésznek, a törvény fölött örökös felkent kerúbnak.

A Sátán ruhájának kilenc ékköve

Ilyen magas pozícióhoz megfelelően elegáns öltözet illik. A 13. versben éppen ennek a ruhának a leírásával jellemzi a prófécia a felkent kerúb tökéletes szépségét.

„Mindenféle drágakő borított: rubin, topáz és jáspis, krizolit, ónix és nefrit, zafír, karbunkulus és smaragd. Aranyból készültek foglataid, és a rajtad levő vésetek teremtésed napján elkészültek.”²²

Arany foglalatba illesztett, művészi vésetekkel díszített kilenc drágakő felsorolását látjuk. A Bibliában nem egy helyen olvasunk drágakövekről, leginkább úgy, mint kereskedelmi termékekről, de kevés olyan szöveghely van, ahol ilyen számú kristállyal találkozunk szisztematikus felsorolásban. A hermeneutika

szabályai szerint ez üzenetértékű, ezért az előfordulások összevetése kötelező érvényű, és a mélyebb összefüggések megértésének gyümölcsét rejti magában.

Mózes második könyvének 28. fejezetében olvashatunk a papi öltözék leírásáról. Ennek a ruhának kétségkívül a legdíszesebb és legértékesebb kiegészítője a hósen, ez a körülbelül 25x25cm nagyságú, kétrét hajtott, négyzet alakú aranylap, amelyet drágakő berakásokkal kellett ékesíteni, mégpedig Izráel törzsei számának megfelelően tizenkettővel, a következőképpen:

„Azután készíts hósent művészi munkával a döntések közlésére! Úgy készítsd el, ahogyan az éfódot készítettet: aranyból, kék és piros bíborból, karmazsin fonálból és sodrott lenfonálból készítsd! Négyzet alakú legyen, kétrét hajtván: egy arasz hosszú és egy arasz széles legyen! Rakd ki azt drágakő borítással! Négy sor kő legyen rajta ebben a sorrendben: rubin, topáz és smaragd – ez az első sor. A második sor: karbunkulus, zafír és jáspis. A harmadik sor: opál, agát és ametiszt. A negyedik sor: krizolit, ónix és nefrit. Aranyfoglalatokkal készüljön a borítás! A köveken Izráel fiainak nevei legyenek: tizenkét kő a neveknek megfelelően. Pecsétgyűrű módjára legyenek vésvé, mindegyiken egy-egy törzs neve, a tizenkét törzsnek megfelelően.”²³

20. 3Mózes 16,2

21. LEWIS, C. S.: A nagy válás, Harmat, Budapest, 2006, 35.

22. Ezékiel 28,13

23. 2Mózes 28,15–21

„A hiányzó három ékkő a bizonyítási eljárás része, és hármias üzenete van: egyrészt a Sátán felé, másrészt az angyali rendek felé, harmadrészt a bukott ember felé.”

Egy kis sorrendi eltéréstől eltekintve a Sátán ruházatán kilenc kő megjelenik a tizenkettő közül, amelyekkel a hósent kellett díszíteni. A szövegazonosság nyilvánvaló és szemet gyönyörködtető.

Sátán	Főpap
rubin, topáz és jáspis, krizolit, ónix és nefrit, zafír, karbunkulus és smaragd	rubin, topáz és smaragd, karbunkulus, zafír és jáspis, opál, agát és ametiszt , krizolit, ónix és nefrit

Izráel fiainak nevei olyan becsesek az Úr előtt, hogy aranyfoglatokkal kellett készülnie a borításnak, illetve vésetekkel kellett ékesíteni, mégpedig pecsétgyűrű módjára! A felkent kerúb, a Sátán Ezékiel leírása szerint maga volt az Úr pecsétgyűrűje, a drágakövek pedig arany foglatokban helyezkedtek el az öltözékén művészi vésetekkel díszítve.

Miért hiányzik három kő?

A fentiekben láttuk, hogy a Sátán felkent kerúbként történő jellemzése, aki Isten hegyén járkal, minden momentumában megfelel a papi felhatalmazásnak. A pap az, akinek bejárása van a Szentek Szentjébe, Isten jelenlétébe, ahol a kiterjesztett szárnyú kerúbok őrzik Isten szentségét. A papok és a Sátán öltözéke pedig szinte megszólalásig hasonlít. Ilyen léptékű hasonlóság nyomán az a kérdés, hogy mi a jelentősége a különbségeknek. Miért hiányzik a Sátán mellvértjéről három ékkő? Ezékiel próféciájának műfaja nem véletlenül siratóéneke. Néhány versen belül együtt látjuk ennek a tökéletes szépségű, roppant bölcsességű és óriási hatalmú lénynek a felemelkedését és a bukását.

„Feddhetetlen életű voltál teremteded napjától fogva, míg álnokság nem találtatott benned. Bősz kufárkodásod közben megteltél erőszakkal, és vétkessé lettél. Azért száműztelek Isten hegyéről, és elkergettelek, te kiterjesztett szárnyú kerúb, a tüzes kövek közül.”²⁴

A Sátán egy kereskedő szemléletű lény. Az ő világában nem a szeretet az alaptörvény, hanem a „valamit valamiért”. Ez a kereskedelem működési alapelve. Amikor a Sátán szívében megfogant a világegyetem első bűne,

a lázadás, ezzel mintegy kereskedni kezdett a Mennben hatalmat és dicsőséget kínálva a támogatásért. Mivel pedig a felhatalmazása mennyei államügyészként éppen arra vonatkozott, hogy őrködjön az univerzum igazságosságán, olyan rafináltan nyerte meg a lázadásnak a mennyei lényeket, hogy fel sem merült bennük, hogy rémisztően nagy jogsértés történik körülöttük. A felkent kerúb Istennek meg kellett fosztania rangjától és dicsőségétől, és el kellett őt kergetni a tüzes kövek közül, vagyis Isten jelenlétéből. A végső ítélet pedig nem is lehetne más egy olyan lény felett, aki minden hatalmat és dicsőséget magához akart ragadni, mint hogy „nem lesz belőled soha semmi”.²⁵

Mivel a Sátán pozíciójából fakadóan az univerzum jogrendjének minden összefüggését egy szempillantás alatt átlátja, kínosan ügyel a jogszerűség látszatára. Ezért bebizonyítani róla, hogy trónbitorló, csak komoly és szisztematikus bizonyítási eljárás révén volt lehetséges, mert

„a jogszerűséget végtelenül tisztelő mennyei világban mindaddig megillette az 'ártatlanság vélelme' [amíg] az angyali rendek előtt [...] minden kétséget kizáró módon bizonyítást [nyert], hogy velejéig gonosz, és függetlenségi törekvései, valamint vádaskodásai minden pozitívumot nélkülöznek, [hiszen államügyészként elítélte majd megölte] Jézust, Isten ártatlan Fiát.”²⁶

A hiányzó három ékkő a bizonyítási eljárás része, és hármias üzenete van: egyrészt a Sátán felé, másrészt az angyali rendek felé, harmadrészt a bukott ember felé. A Sátán ruházata már teremtése napján elkészült rajta a kilenc ékkővel. Úgy tűnt, hogy ennél nagyobb mennyei méltóság nem létezik. Amikor azonban Isten a bukott ember papi ruhájára tizenkét ékkövet rendelt, az elgondolkodtató lehetett a mennyei lények számára, hogy hogy lehet, hogy az embert még bukottságában is magasabbra emeli Isten, mint a felkent kerúb. Amikor tehát a Sátán az embert és egyúttal Istent is jogszerűtlenséggel vádolta, a mennyei lények számára intő jel lehetett a hósenen található plusz három kő. Vajon miért adott többet Isten az embernek, és vajon

24. Ezékiel 28,15–16 (kiemelés P.T.)

25. Ezékiel 28,19

26. Ruff Tibor: Angyalok pedig vannak (http://www.ujexodus.hu/tema/angyalok_pedig_vannak letöltés ideje: 2024. 05. 01. 10:41)

„Isten burkolt politikai üzenete egyértelmű volt: az embert még megváltásra szoruló bűnősként is többre becsülöm, mint téged a lázadásodban.”

Ruben - Rubin	Simeon - Topáz	Lévi - Smaragd
Júda - Karbunkulus	Dán - Zafír	Naftáli - Jáspis
Gád - Opál	Ásér - Agát	Issakár - Ametiszt
Zebulon - Krizolit	József - Ónix	Benjámin - Nefrit

igaza van-e a főügyésznek? A Sátán számára egy szempillantás alatt nyilvánvalóvá vált, hogy jogfosztása végleges, amikor először hallhatott a hósen terveiről és meglátta az első elkészült remekművet. Isten burkolt politikai üzenete egyértelmű volt: az embert még megváltásra szoruló bűnősként is többre becsülöm, mint téged a lázadásodban.

Születnek hermeneutikai kísérletek arra vonatkozóan, hogy pontosan beazonosítsák a három hiányzó ékkövet, hogy így további üzeneteket nyerjünk a Sátán jogfosztottságára vonatkozóan. Ezek összevetik a 2Mózes 28-ban található kövek sorrendjét Izráel tizenkét fiának születési sorrendjével, illetve az 1Mózes 49, 1-28-ban olvasható áldásokkal, amikkel Jákób megáldja tizenkét fiát. Így a fiúk születési sorrendjéből, a hósenen elhelyezkedő kövek sorrendjéből és az egyes fiúkra mondott áldások tartalmából megpróbálják kikövetkeztetni, hogy mely áldásoktól fosztotta meg az Úr a Sátánt, illetve melyek nem lehettek igazak rá nézve.²⁷

A papi ruházat másik darabján, az éfódon, annak is a váll-lapján el kellett helyezni két ónixkövet a következő módon:

„Azután végy két ónixkövet, és véd rájuk Izráel fiainak a nevét: hatnak a nevét az egyik kőre, a másik hatnak a nevét a másik kőre, születésük rendjében.”²⁸

Ha itt a nevek születési sorrendben szerepelnek, joggal feltételezhetjük, hogy a hósenen lévő tizenkét drágakőre is a Jákób-fiak születési sorrendjében kellett felvélni a neveket. Ha ezt a sorrendi megközelítést alkalmazzuk, akkor a Sátán ruhájának ékkövei közül a hósenen lévő harmadik sor kő hiányzik, vagyis Gád, Ásér és Issakár áldásától esik el.

A Zsidókhoz írt levél tizenkettedik fejezében a hit-hősök között Jákóbot is felsorolja a szerző épp a halálos ágyán a fiaira mondott áldások miatt.

„Hit által áldotta meg a haldokló Jákób József mindegyik fiát, és botja végére hajolva imádkozott.”²⁹

Ez a tizenkét áldásmondás valóban prófétai érvényű, hiszen nem csupán az egyes fiúkra vonatkozik, hanem a belőlük származó törzsekre is úgy, hogy Jákób fiai nem sokkal korábban telepedtek le Egyiptomban, Gósen földjén, vagyis az áldások négyszáz évvel meghaladják a jelent. Rendkívül erőteljes isteni kinyilatkoztatásról van tehát szó, ami túlmutat az áldásként elmondott emberi jókívánságon.

Ha a hiányzó ékkövekhez kapcsolódó hiányzó áldások okait keressük, akkor három olyan korlátozást találunk, amelyeket a végtelenül bölcs Isten még azelőtt beépített a Sátán tökéletes szépségű öltözékébe, mielőtt az embert megteremtette volna és az elbukott volna. Ezekre a korlátozásokra a Sátán az üdvtörténet előrehaladtával fokozatosan eszmélhetett rá, és minden egyes alkalommal szembesülnie kellett azzal, hogy Isten mindig egy lépéssel előtte jár. Az Édenben, amikor Isten kihirdette a proto-evangéliumot, a pusztában, amikor Áron fiai elkészítették az első hósent, és Betlehemben, amikor végignézte Jézus földre jövetelét. A Sátán ruházatáról tehát az alábbi okok miatt hiányzik a hósenen található harmadik sor ékkő:

„**Gádot** martalócok marják, de ő a sarkukba mar!”

A Sátán nem mardoshatja örökké az ember sarkát, mert ez a hatalom elvétetik tőle, és az asszony utóda, a megígért Messiás a fejére fog taposni.

„**Ásér** kenyere kövér, királyi csemegéket kínál.”

A Sátán soha senkinek nem kínálhat királyi csemegéket, mert nem ő a király. Ezt a jogot Jézus

27. Satan's Brestplate and The Missing Jewels (https://www.youtube.com/watch?v=V15Hku-TmOk&ab_channel=Yahweh%27sRestorationMinistry letöltés ideje 2024.05.01 11:20)

28. 2Mózes 28,10 (kiemelés P.T.)

29. Zsidók 11,21

„A Sátán személyének helyes ismerete létfontosságú a keresztény identitás szempontjából.”

birtokolja: Ő a király, így tőle származik minden, ami királyi.

„**Issakár** nagy csontú számár, az aklok között heverész. De látva, mily jó a nyugalom, és milyen szép a föld, teher alá hajtja vállát, és robotoló szolgává lesz.”

A Sátólól távol áll mindenféle szolgálat, hiszen folytonosan csak uralomra tör. Nem ő viselt terheket, és nem ő vett fel szolgai formát, hanem Jézus Krisztus, Isten Fia, aki a bűneink terhét hordozta.

Összegzés

A Sátán személyének helyes ismerete létfontosságú a keresztény identitás szempontjából. A hiányzó ékkövek üzenete nem csupán a tragikusan elbukott felkent kerubot segít helyesen látni a maga hatalmával és korlátaival, hanem azt a méltóságot is felragyogtatja előttünk, amire Isten Krisztusban a bukottságunk ellenére is felemelt minket. Mindenekelőtt pedig ha lehet,

méginkább felmagasztalja a szemünkben Jézust, Isten Fiát, a mi megváltónkat, az erős Istent, aki korlátokat és határokat szab a Sátánnak, és újra és újra deklarálja, hogy ő a király. Mert a világtörténelem úgy végződik a Fényes Hajnalcsillag (Hélél ben Sáchár) nevű felkent kerub számára, hogy elhangzik felette az ítélet:

„Leestél az égről, fényes hajnalcsillag! Lehulltál a földre, népek legyőzője!”³⁰

„Én vagyok [mondja Jézus] Dávid gyökere és új hajtása, a fényes hajnalcsillag.”³¹

Bibliográfia

- ◆ Biblia, Kálvin Kiadó, Budapest, 2018.
- ◆ Brown, F. – Driver, S. – Briggs, C.: *The Brown – Driver – Briggs Hebrew and English Lexicon*, Hendrickson Publishers, Peabody, Massachusetts, 2005.
- ◆ Currid, John D. – Barrett, David P (ed.): *ESV Bible Atlas*, Crossway, Wheaton, Illinois, 2010.
- ◆ Karasszon Dezső, Dr.: *Ezékiel könyvének magyarázata*, Debrecen, jegyzet, 1995.
- ◆ Lewis, C. S.: *A nagy válás*, Harmat, Budapest, 2006.
- ◆ Radácsy László: *Héber-Magyar Nagyszótár*, Akadémiai kiadó – Makkabi Kiadó, Budapest, 2003.
- ◆ R. Brunner *Ezékiel c. könyvének magyar fordítása*, kézirat
- ◆ Ruff Tibor: *Angyalok pedig vannak* (http://www.ujexodus.hu/tema/angyalok_pedig_vannak letöltés ideje: 2024. 05. 01. 10:41)
- ◆ Ruff Tibor: *Van esélyünk győzni a Sátán gonoszsága ellen* <https://pecs.hit.hu/van-eselyunk-gyozni-satan-gonoszsaga-ellen-ruff-tibor-vendegszolgالات/> (letöltés ideje: 2024.04.30. 23.42)
- ◆ *Satan’s Brestplate and The Missing Jewels* (https://www.youtube.com/watch?v=Vl5Hku-TmOk&ab_channel=Yahweh%27sRestorationMinistry letöltés ideje 2024.05.01 11:20)
- ◆ Schwager, Dr. Raymund: *A Mennyből lebukott Sátán* in. *Theologiai Szemle*, 1993. IV. szám
- ◆ Tatford, Dr. F. A.: *Ezékiel könyvének magyarázata*, Evangéliumi Kiadó, Budapest, 2004.
- ◆ Walvoord, John F. – Zuck, Roy B.: *A Biblia ismerete*, Kommentársorozat IV., KIA, Budapest, 1999.

30. Ézsaiás 14,12 (kiemelés P.T.)

31. Jelenések 22,16 (kiemelés P.T.)

Békefi Bálint

A MATERIALIZMUS ÁRA

A hívők és a nem hívők, ezen belül is a keresztények és a materialisták közötti vita gyakran aszimmetrikusnak tűnik. Azt gondolhatjuk, a keresztény tábor azokból áll, akik (elvakultan, reménykedve vagy természetfeletti ajándékként) „hisznek” valamiben, míg a materialisták a józan észre szorítkoznak a világnézetük kialakításában. Innen nézve a materialista álláspontja az „alapértelmezett”, és a hívő vállát nyomja a bizonyítás terhe, ha attól eltér. A cikkemben ezt a látásmódot szeretném megkérdőjelezni a kortárs filozófia néhány eredményének segítségével.

A filozófia évezredek ambíciója, hogy a nagy világnézeti kérdésekre végleges, sziklaszilárd válaszokat adjon. Erről az ambícióról a filozófusok többsége mára letett: úgy tűnik, korlátos emberi képességeink – ki nyilatkoztatás vagy hasonló további támpont hiányában – nem teszik lehetővé, hogy a valóság alapvető természetét teljes bizonyossággal feltárjuk. Ez mégsem jelenti, hogy a filozófusok feladták volna a munkát, inkább csak szerényebb célokat tűznek maguk elé. Leginkább azt, hogy minél gondosabban körüljárják az egyes világnézetek előnyeit és hátrányait, ezzel

lehetővé téve a mérlegelésüket, összehasonlításukat. Gazdasági hasonlaltal élve a hátrányokat gyakran költségeknek nevezik; a következőkben tehát a materializmus költségeit szeretném áttekinteni, mégpedig öt tételben.

1. A materializmus meghatározása

A materializmus első gyengéjével már akkor szembesülünk, amikor megpróbáljuk meghatározni, mit állít pontosan. Nyilván azt – gondolhatnánk – hogy csak a materiális, vagyis az anyagi világ létezik. Igen ám, de mit jelent az, hogy valami materiális vagy anyagi?

René Descartes (1596–1650) nagy hatású válasza az, hogy az anyag meghatározó tulajdonsága a kiterjedés vagy méret. Tehát egy asztal például anyagi, hisz jól meghatározható kiterjedése van, egy gondolat viszont anyagtalan, hisz tévedés lenne arról beszélnünk (legalábbis Descartes szerint), hogy milyen széles vagy magas. A mai materialisták viszont nemigen fogadják el ezt a definíciót, hiszen ez kizárná az olyan pontszerűnek (vagyis kiterjedés nélkülinek) tartott részecskéket, mint a foton vagy az elektron.

„Ha a materialista mégis határozottan tagadni szeretné bizonyos dolgok létét, ahhoz nem tudja a fizika eredményeit felsorakoztatni támogatásul.”

Egy másik megoldás szerint anyagi mindaz, ami térben és időben létezik. De vajon melyik materialista vallaná azt, hogy a kísértetek léte összeegyeztethető a világnézetével? Márpedig ezek a lények, ha léteznének, akkor feltehetőleg térben és időben léteznének. Ráadásul ez a meghatározás nem csak túl megengedő, de egyben túl szigorú is: kizárja ugyanis azokat a tudósokat, akik bizonyos kvantumfizikai jelenségek alapján úgy vélik, kell legyen a fizikai valóságnak egy a térnél és időnél alapvetőbb rétege.

Úgy tűnik, a materialista egyfajta dilemmával néz szembe. Egyrészt szeretné, ha materializmusa kizárna bizonyos dolgokat – például testetlen személyek (Isten, angyalok, elhunyt emberek lelkei) létezését, illetve az emberi szinten ható természetesen mondott törvényszerűségeket (karma, mágia). Másrészt a részletekkel kapcsolatban szeretne a természettudományokra, azokon belül is a fizikára hagyatkozni.

A fizika azonban változik, és mai formája nem tekinthető véglegesnek – már csak az általános relativitáselmélet és a kvantummechanika között feszülő, általánosan elismert ellentmondások miatt sem –, ezért érdemes a jövőbeli, végleges, egyelőre pontosan nem ismert fizikára hivatkozni. Azonban, ha valaki a materializmus presztízsét annak (jövőbeli) tudományos alátámasztottságából szeretné meríteni, akkor nem fogja tudni megmondani, pontosan mely dolgok

létében hisz, így pedig kizárni sem tud sokat.

Nem lehetetlen ugyanis, hogy tudományos elméletek olyan létezőkre hivatkozzanak, amelyeket a materialisták nem szoktak kedvelni: Isaac Newton Naprendszeréről alkotott modelljében például szerepelt Isten beavatkozása, Neumann János és Wigner Jenő kvantumfizika-értelmezéseiben pedig a tudatosság mint alapvető tényező. Ha a materialista mégis határozottan tagadni szeretné bizonyos dolgok létét, ahhoz nem tudja a fizika eredményeit felsorakoztatni támogatásul.

2. Természeti törvények

A materializmus mindenesetre elkötelezett amellett, hogy a valóságról alkotott képét a természettudományokból, azon belül is kiemelten a fizikából merítse. Ez azonban közelről megvizsgálva meglepően nehéz feladat. A probléma a következő: a fizika nem csak bizonyos egyedi dolgok (atomok stb.) létezését állítja, hanem egyetemes törvényszerűségeket is, mint például a gravitációét. Ha meggondoljuk, hogyan fedezzük és használjuk fel ezeket a törvényszerűségeket, a következőképpen jellemezhetjük őket:

1. Elvontak: az összefüggések, amelyeket kimondanak, nem egyes konkrét dolgok (például a Hold és a Föld), hanem általánosított tulajdonságok (pl. tömeg, távolság és gravitációs erő) között állnak fenn.
2. Magyarázó erővel bírnak: ha szeretnénk megérteni, hogy egy esemény miért úgy történt, ahogy, akkor hivatkozhatunk arra, hogy a kimenetel valamely ismert fizikai törvényszerűségből következett. Tehát ezek a törvények nem pusztán leírások – többet mondanak annál, hogy a dolgok pusztán így és így történnek –; olyasmit sugallnak, hogy a dolgok a törvényszerűségek miatt történnek úgy, ahogy.
3. Következtetni lehet belőlük: ha mindeddig senkit sem hívtak Téglás Edömérnek, abból nem vonhatjuk le azt a következtetést, hogy a jövőben sem fogunk senkit így elnevezni, illetve, hogy mindeddig lehetetlen lett volna valakit így elnevezni. Viszont a gravitációs törvény érvényességéből kikövetkeztethetjük, hogy holnap se tér le a Föld a Nap körüli pályájáról, illetve, hogy ha tegnap elcsúsztunk volna a lépcsőn, bizony leestünk volna. Ez is azt

„A materializmus szerint a gondolkodást is teljesen anyagi folyamatnak kell tartanunk, amely tulajdonképpen agyi jelenségeken alapszik.”

mutatja, hogy a fizikai törvények nem csak annyit állítanak, hogy milyenek voltak mindeddig a dolgok az általunk ismert világban.

Mindebből az tűnik ki, hogy a természeti törvényszerűségek valóban törvényekhez hasonlítanak abban, hogy valamiféle kötelező erővel hatnak a világra. A probléma az, hogy a materialista világgépben nem igazán látható, hogy hogyan képesek ezek a törvények érvényesülni. Talán maguk is anyagi dolgok; de akkor miből és hol vannak? Vagy az egyes részecskék tulajdonságaiból következnek; de akkor hogyan magyarázhatók az olyan rendszerszintű törvényszerűségek, mint az energiamegmaradás? Esetleg valamiféle téren és időn kívüli erők; de akkor hogyan és miért hatnak a tér- és időbeli világra? Úgy tűnik, az anyagi világ törvényszerű működésének magyarázatát magán az anyagi világon túl érdemes keresnünk.

3. Tudatosság

A fizikai elméletekben közös, hogy a valóságot mennyiségi alapon írják le, matematikai összefüggésekkel jellemezve a dolgok és tulajdonságaik kölcsönhatásait. A materializmusnak központi tétele, a világot kizárólag olyan dolgok alkotják, amelyek megragadhatók efféle leírásokkal. Ez a tétel komoly támadási felületet jelent, hiszen a materializmust bármely olyan jelenség cáfolná, amely nem vezethető vissza tudományos elméletekben szereplő dolgokra és tulajdonságokra, illetve az azok között fennálló matematikai összefüggésekre. Sokak szerint a tudatosság ilyen jelenség.

A tudatos tapasztalatok egyik sajátossága, hogy jellegzetes szubjektív élménnyel járnak együtt, amit időnként érzetminőségnek szoktak nevezni. Az érzetminőségek azt ragadják meg, hogy milyenek ezek a tudatos tapasztalatok: milyen hideget vagy meleget érezni, édeset vagy savanyút ízlelni, zöld vagy piros színt látni.

Szinte ösztönös az a gondolat, hogy ezekhez az érzetminőségekhez csak egyes szám első személyű nézőpontból férünk hozzá, szavakban nem tudjuk teljesen átadni őket. Ezért merült fel sokunkban gyerekként az a lehetőség, hogy amit egyikünk pirosnak lát, azt a másik talán kéknek, és fordítva – és hogy soha nem fogjuk megtudni, vajon ez-e a helyzet. Ezt az kifejezhetetlenséget filozófiai gondolat kísérletek is alátámasztják. Elképzeltető például, hogy valaki, aki

sosem látott még piros színt (mert mondjuk a kísérlet kedvéért születésétől fogva speciális körülmények között kellett élnie), a színlátás biológiájának és fizikájának szakértőjévé váljon. Mégis, ha egy nap piros dolog akad a kezébe, új tudásra tesz szert: „hát ilyen a piros szín, így néz ki!”

Emlékezzünk vissza, hogy a materialisták a természettudományokhoz folyamodnak vezérfonalért a világ alapvető természetével kapcsolatban, a természettudományok pedig kizárólag külső, harmadik személyű, mennyiségi nézőpontból írják le a valóságot. Ezért úgy tűnik, hogy a materialista világgépben nincs helye olyan ténynek, információnak vagy ismeretnek, ami csak szubjektív szempontból ragadható meg. Márpedig gyanús, hogy az érzetminőségekkel kapcsolatban vannak ilyen tények és információk, szerezhetőek ilyen ismeretek.

4. Gondolkodás

A materializmus szerint a gondolkodást is teljesen anyagi folyamatnak kell tartanunk, amely tulajdonképpen agyi jelenségeken alapszik. Ez kétféle nehézséget vet fel: az egyik a gondolatok tartalmával kapcsolatos, a másik pedig a gondolatok hatásaival.

Ha azt gondolom, hogy ma csütörtök van, akkor ennek a gondolatomnak van egy tartalma vagy tárgya: az az állítás, hogy „ma csütörtök van”. Emellett a materializmus azt is állítja, hogy a gondolatok nem mások,

„Az agyban található jeleknek önmagukban kéne hordozniuk jelentésüket. Ilyet azonban nem ismerünk, és elképzelni is nehéz.”

mint valamiféle idegrendszeri állapotok, neuronok sokaságának komplex együttállásai. Kéne tehát léteznie az idegsejtek egy olyan kombinációjának, amely megfelel annak a gondolati tartalomnak, hogy „ma csütörtök van”. Lehetséges ez? Kétségkívül ismerünk olyan anyagi rendszereket, amelyek gondolati tartalmakat ábrázolnak vagy jelölnek: a tinta a papíron, a memória a számítógépben, a hanghullámok a levegőben mind-mind módok arra, hogy gondolatokat rögzítsünk vagy közvetítsünk.

Fontos észrevenni viszont, hogy ezekben az esetekben pusztán anyagi jeleket hozunk létre, amelyekhez társítanunk kell a helyes értelmezésüket – például a tinta esetén valamelyik ábécét és nyelvet –, hogy a gondolatot kinyerhessük belőlük. Tehát ezek az anyagi dolgok csak annyiban rendelkeznek gondolati tartalommal vagy jelentéssel, amennyiben egy külső értelmező felruházza őket vele. Viszont a materializmus szerint az emberi idegrendszer esetén nincs ilyen további értelmező; az agyban található jeleknek önmagukban kéne hordozniuk jelentésüket. Ilyet azonban nem ismerünk, és elképzelni is nehéz.

Ha meg is tudnánk oldani a gondolati tartalom problémáját, szembe kéne még néznünk a gondolatok hatá-

sainak kérdésével. A materializmus alapján meg kell különböztetnünk a gondolatoknak kétféle tulajdonságát: egyrészt van az értelmes gondolati tartalom, másrészt pedig van az a fizikai-kémiai-biológiai felépítés, amely révén a gondolat az agyban megvalósul. Viszont a materializmus szerint az események bekövetkeztét csak az utóbbi, tudományos elméletekben szereplő tényezők befolyásolják. Így nehéz megmagyarázni, hogyan hathatna egy gondolatunk tartalma befolyásoló indokként akár egy másik gondolatunkra (például úgy, hogy egyikből következtetünk a másikra), akár egy tettünkre (például úgy, hogy egy kigondolt terv alapján cselekszünk).

Az egyedüli megoldásnak az tűnik, ha valami biztosítja a szoros kapcsolatot gondolataink anyagi hatásai és értelmes következményeik között. Ilyen biztosítékot viszont nagyon nehéz találni, hiszen a materializmus szerint az agyunk kialakulását csak fizikai-kémiai-biológiai tényezők befolyásolták – mondjuk az evolúció folyamata során –, így pedig nem juthatott szerep gondolataink tartalmának, ha csak azok nem következnek logikusan azok fizikai-kémiai-biológiai felépítéséből. Márpedig ilyen összefüggésre nincs bizonyíték.

5. Erkölcs

A materializmus költségei közötti utolsó tétel, amit be szeretnék mutatni, az erkölcsöt érinti. Ha az erkölcsi kötelességeket és tilalmakat, a helyest és a helytelen anyagi alapokra szeretnénk helyezni, alapvetően három lehetőségünk van – az erkölcsöt a világ három különböző részéhez hasonlíthatjuk. A következőkben röviden bemutatom ezeket, fő problémáikkal együtt:

1. Az erkölcs mint (köz)ízlés: mondhatjuk azt, hogy az erkölcs olyan, mint az ízlés vagy az illem: emberek meggyőződéseinek összessége arról, hogy mi a helyes és mi a helytelen. Ennek a szubjektivizmusnak vagy relativizmusnak a fő gyengéje az, hogy ha két ember vagy két közösség nem ért egyet valamely erkölcsi kérdésben, nem volna olyan szempont, amely eldönthetné, hogy melyiküknek van igaza. Sőt, erkölcsi kérdésekben tulajdonképpen nem is lehetne tévedni, hiszen nem volna rajtunk kívülálló mércéje a morális meggyőződéseinknek. Ha el is ítélnék egy másik egyén vagy kultúra gonoszságát, tudnunk kéne: ítéletünk semmivel sem érvényesebb, mint ha a másik ítélné el minket.

„A a materializmus is egy világnézet, ami küzd a maga számottevő kihívásaival, és távolról sem tekinthető »magától értetődőnek«.”

2. Az erkölcs mint elvont rendszer: hasonlíthatjuk az erkölcsöt a matematikához is: szabályok elvont rendszere, amely logikus gondolkodás révén feltárható. Ebben bizonyára van igazság: az erkölcs (legalábbis részben) valóban szabályokra épül, és logikus következtetésekkel valóban tudunk új felismerésekre jutni vele kapcsolatban. Mégis több szempontból problémás, ha mindössze elvont rendszernek tekintjük. Egyrészt feltételezhetően létrehozható több, egymástól eltérő szabályrendszer – ahogy például a sakknak is vannak különböző változatai, eltérő szabályokkal –, és nehéz megmondani, hogy melyik lenne az „igazi”, amelyik valóban meghatározza erkölcsi kötelességeinket. Másrészt nem világos, egyáltalán honnan származnak azok az elvek, amelyek ez(eke)t a rendszer(eke)t alkotják. Az anyagi világon túli valóságuk nem lehet, hiszen az ellentmondana a materializmusnak. Ha pusztán saját véleményeinket tükrözik, akkor ugyanott vagyunk, mint az előző pontban, amely szerint az erkölcs nem több, mint (köz)ízlés. Még az képzelhető el, hogy ezeknek az elveknek valamilyen módon természetes, anyagi, tőlünk független forrása van – ez pedig át is vezet minket a harmadik lehetőséghez.

3. Az erkölcs mint természetes jelenség: talán nincs az erkölcsben semmi különös – csak egy újabb rétege az anyagi világnak, amit a többihez hasonlóan, nem meglepő módon nehéz visszavezetni az alapvetőbb rétegekre. Sok materialista szerint a kémia a fizikára épül, a biológia a kémiára, a társadalomtudományok pedig valamilyen módon a biológiára. Ezt a meggyőződést nem feltétlenül vonja kétségbe az, ha például a biológiai felfedezéseket borzasztóan nehéz fizikai egyenletekkel megfogalmazni. Tehát – érvelnek egyesek – az erkölcsi igazságok anyagi természetét sem kell megkérdőjeleznünk csak azért, mert (egyelőre) nem tudjuk őket a tudományos elméletek nyelvére lefordítani.

Az erkölcs materiális felfogásának azonban nem az a fő akadálya, hogy a morális állítások nem fordíthatók le tudományos nyelvre. A probléma sokkal inkább az, hogy az erkölcsi igazságok természete gyökeresen eltér attól, amilyenek a természettudományok az anyagi világot bemutatják. A tudomány ugyanis leír, az

erkölcs viszont előír; ha meggyőződünk egy erkölcsi igazságról, azt utána kötelező figyelembe vennünk a döntéseink során, miközben ez fizikai részecskék semmilyen kombinációjáról nem képzelhető el. A materialista legfeljebb arra hivatkozhatna, hogy az erkölcs követése saját vágyaink és érdekeink fényében indokolt; de ha az erkölcs tőlünk független természetes jelenség, akkor semmi nem biztosítja, hogy az előírásai összhangban legyenek azzal, ami számunkra fontos.

Összefoglalás

Ebben a rövid cikkben öt tételt fejtettem ki röviden a materializmus filozófiai „költségei” közül: amellet érveltem, hogy a materializmus meghatározása, a természeti törvények, a tudatosság, a gondolkodás és az erkölcs mind problémát jelent a materialista számára. Viszont szeretném ismét kihangsúlyozni, hogy ez nem jelenti a materializmus cáfolatát. A materializmust rendkívül okos emberek védelmezik évszázadok óta és ma is, az itt kifejtett problémák pontos súlyát megvitató írásokkal pedig könyvtárakat lehetne megtölteni. Céлом inkább az volt, hogy megmutassam: a materializmus is egy világnézet, ami küzd a maga számottevő kihívásaival, és távolról sem tekinthető „magától értetődőnek”.

Zárásul álljon itt egy-egy ajánlott olvasmány a cikkben bemutatott témák mélyebb tanulmányozásához:

- ◆ A materializmus meghatározása – Márton Miklós: Mi a „fizikai”? Kísérletek a „fizikai” fogalmának meghatározására a kortárs fizikalizmusvitában. *Elpis Filozófiatudományi Folyóirat*, 2019, 12/1, 79–106.
- ◆ Természeti törvények – John Foster: *The Divine Lawmaker: Lectures on Induction, Laws of Nature, and the Existence of God*. Oxford: Oxford University Press, 2004.
- ◆ Tudatosság – Ambrus Gergely: Fenomenális tudatosság (Bevezető tanulmány). In Ambrus Gergely és mtsai. (szerk.): *Elmefilozófia: Szöveggyűjtemény* (297–318). Budapest: L'Harmattan, 2008.
- ◆ Gondolkodás – Alvin Plantinga: *Against Materialism*. *Faith and Philosophy*, 2006, 23/1, 11–22.
- ◆ Erkölcs – William Lane Craig: *Erkölcsi (morális) érv*. In *Értelmes hit* (230–244). Budapest: *Értelmes Hit – Pünkösdi Teológiai Főiskola*, 2021.

Tóth Krisztián

HAMIS ÉS IGAZ(ABB) JÉZUSKÉP(EK)

A Biblia és Bölcsészet podcast egyik epizódjában érdekes eszmefuttatásra kerül(t) sor a címben jelzett témában. A beszélgető partnerek - Sinka Csaba és Vas Ferenc - egy 5 részes sorozat végén mutattak be Jézus-ábrázolásokat, nyilván a teljesség igénye nélkül. Erről szól ez a cikk is. Érdeemes továbbá meghallgatni a teljes beszélgetést! (Elérhető a szolgartars.hu oldalról)

Az öt epizód a négy evangélium magyarázatából tevődik össze - ráadásul az utolsó, vagyis János evangéliumának dupla részt szentel a szerzőpáros. Ennek a befejező, al-sorozat záró felvételnek a végén tárják a hallgatóság elé azokat a Krisztus-portrékat, melyek az évszázadok során kialakultak, majd eltűntek, felbukkantak és változtak.

A négy evangélium egy Jézust mutat be, de ez az egy Jézus sokféle formában és alakban tűnik fel a(z egyház) történelem folyamán. Ilyen ábrázolás volt például az Iraeneus-féle evangélium-hű törekvés. Ismert a „barna, göndörhajú, fiatalos, törődő” Jézus. Kis túlzással még lehet, hogy szög se kell a kezébe, lábába, mert a szeretet tartja fent a kereszten.

Egy másik ókori elgondolás a „tógás, hosszú hajú, szakállas, fehér ruhás” figura, aki kicsit Szokratészhez,

Platonhoz és a nagy görög tudósokhoz, filozófusokhoz hasonlít. Ez a Jézus az élet nagy bölcsességeit mondja számunkra. A középkor vége felé a hagyományos ember- és Istenkép bomlásaként is elinduló reneszánsz elhozta az univerzális ember-Jézust. Mindenhez ért, mindent tud, szokás szerint hosszú hajú ábrázolású. A tanítványok körbe veszik, csodálják.

A reformációval (pl. Luther) is folytatódik a Jézus emberségét hangsúlyozó Jézus kép – aki életét adta értünk. A következő kapcsolódó alak a bach-i Máté Passióban feltűnő Jézus, melyben a barokk monumentalitása, zengedelmes cirkalmassága köszön vissza. Szinte csak csodálni lehet ezt a kissé távoli Jézust. Ellenpélda ebből a korból pl. Albrecht Dürer, akinek képein a Jézus arc le van cserélve a sajátjára, ezzel mintegy kifejezi, hogy Krisztusnak bennünk kell meglátszód-

„Jézus valódi hús-vér emberré lett – közülünk valóvá vált.”

nia. Ez inkább közel hozza, bár egyúttal szubjektívvé is teszi a Megváltót.

Ezt követi a racionalizmus Jézusa, amikor próbálták redukálni az újszövetségi tanítás magvát, lehántva róla a feltételezett plusz rétegeket, „kiegészítéseket”. A szövegből való „szemezgetés” így egyfajta a későbbi bibliakritikához hasonló torz, szelektív Jézus-ábrázolást eredményezett. A felvilágosodás magával hozta a „csodálatlanított” történelmi tanítót, akit nyilván a humanista filozófia „csupán” bölcs embernek tartott.

Aztán van egy ilyen szakállas, koronás 19. századi Jézus, aki kopogtat az ajtón. Ez a Jelenések 3,20 félreértett, szívünkbe bebocsájtásért könyörgő Jézus-figurája. Ott van a misszió nagy évszázadát jellemző Jézus alak, aki mindig úgy öltözik, mint a helyi kultúra: indiai, kínai öltözék, stb... Érezhetünk itt jószándékot, meg persze a korszellem hatását is.

A 20. század felszabadító Jézusa majdnem úgy néz ki, mint Che Guevara! A békés Jézuskép felmutatói például Martin Luther King vagy Mahatma Gandhi. Itt persze az ellenállás is megjelenik, csak lehetőleg fegyverek nélkül. Az egyik legszomorúbb kép a náci által propagált szőke, árja Jézus. Az 1973-ban bemutatott amerikai musicalfilm, a Jézus Krisztus szupersztár Jézusa egy vonzó férfi – de ő is „csak” ember.

A média termékek új korszakot teremtettek, gondoljunk csak a '79-es Monty Python-os Brian életére, ami egyfajta görbe tükör is lehet a keresztényeknek, vagy Mel Gibson Passiója által ábrázolt szenvedő, vérző Jézusára. Ezt vitte tovább a mélyen érző, emocionális, terápiás és mindig kegyelmes, mindig megbocsátó Jézus alak, melyet a hiperkegyelem tévtanítói vagy éppen a kortárs pszichológusok karoltak fel. Az egyik legújabb, filmvászonra vitt karakter pedig a bőrhátizsákos Chosen Jézusa.

Van még a szociálisan érzékeny Jézus, aki jó samari-

tánus módjára egészségbiztosítást vásárol a rászoruló szegényeknek. Kifogynánk az időből, ha mind kifejténénk, de talán csak említés szintjén, a teljesség igénye nélkül: Jézus-szíve brigád, Jézus a haver, „kacsintós” Jézus, a romantikus képzelet által – vagy épp, ma már a mesterséges intelligencia (AI) által – generált Jézus... (ez utóbbi persze „kütyüzik, mint mi)

Ami pedig a külsőt illeti az interneten egyébként található egy kép, ami archeológiai kutatások alapján is megpróbálja rekonstruálni, hogy nézhetett ki Jézus. Ez minden bizonnyal jobban passzol egy első századi közel-keleti zsidó férfi portréjához, mint sok szentképen elterjedt szőke, kékszemű (germán) jézusi arc. De persze Afrikában találkozhatunk fekete, vagy Távol-Keleten „ferde” szemű jézusábrázolással is.

A lényeg, hogy Ő tényleg közeli és szerető Isten és végső soron mindegy is, hogy az eszkimók vagy az észak-amerikai rézbőrű indiánok maguk közül valónak képzelik-e el... Jézus valódi hús-vér emberré lett – közülünk valóvá vált, ahogy a szeretett tanítvány is utal(t) rá szemtanúként:

„Az Ige testté lett, közöttünk lakott, és láttuk az ő dicsőségét, mint az Atya egyszülöttjének dicsőségét, telve kegyelemmel és igazsággal. János bizonyoságot tett róla...” (Jn 1,14–15a)

A Szolgatárs podcastja elérhető a szolgatars.hu-n

Selmeczi Ottilia

B, MINT BÁNTALMAZÁS

A bántalmazás nem isteni próbatétel

A családon belüli erőszak és a bibliai tanítások félreértelmezése

„...szeressétek ellenségeiteket, tegyetek jót azokkal, akik gyűlölnék titeket; áldjátok azokat, akik átkoznak, és imádkozzatok azokért, akik bántalmaznak titeket!”
(Lukács 6,28)

A keresztény élet szenvedéssel járhat, tudjuk és vállaljuk ezt, amikor Jézus követésének útjára lépünk. Több helyen kifejezi az Ige, hogy ha az ő nevéért bántanak, el kell viselnünk az üldöztetést, ahogyan példaként állnak előttünk elődeink és azok a mártírok, akik a végsőkig kitartottak Krisztus mellett. De mi van akkor, ha a másiek feledtől, az Istentől rendelt társadtól, azaz a házastársad részéről tapasztalod meg a megnyomorító, megalázó vagy fizikailag is bántalmazó viselkedést?

A családon belüli erőszak, bántalmazás gyakran

olyan téma, amit a társadalom hajlamos elbagatellizálni vagy elhallgatni. Mégis a mindennapokban sokan találkoznak vele még keresztény körökben is, és tragikusan sokan szenvednek tőle. Néhányan azonban a Biblia tanításaival próbálják igazolni ezt a kegyetlenséget, különösen Máté evangéliuma 5. fejezetének 11. és 12. versei alapján:

„Boldogok vagytok, ha miattam gyaláznak és üldöznek benneteket, és hazudozva minden rosszat rátok fognak énmiattam. Örüljetek és ujjongjatek, mert nagy lesz a mennyben a jutalmatok! Így üldözték előttek a prófétákat is.”

Azonban fontos megérteni, hogy ez az idézet nem a családon belüli erőszak elviselésére vonatkozik, és nem igazolja a házastársi bántalmazást. A Biblia ér-

„A szabaduláshoz az igazság felismerése és napvilágra hozatala szükséges. A tabuk csak úgy dönthetők meg, ha felhívjuk rájuk a figyelmet”

telmezése szerint a házastársi kapcsolatokra az önfeláldozó szeretet, békesség, megbecsülés, gyengédség legyen jellemző (1Péter 3; Efezus 5,21)!

Szeretném bemutatni a bántalmazás különböző módjait, személyes történeteket, és hogyan nem kellene félreértelmezni a bibliai tanításokat ebben a témakörben. A kereszténység alapelvei nem támogatják az erőszakot, különösen nem a családon belüli erőszakot. Ehelyett a szeretetre és a tiszteletre kellene minden kapcsolatnak épülnie. Szeretnénk írásunkkal segítséget nyújtani mindazoknak, akik bántalmazást szenvednek el.

„szégyen

hét év öltéseivel a szívemben is hittem neki,
csak ne kelljen elmondanom senkinek,
hogyan élünk.”

Nagy Zsuka: Töredékek egy házasságból, részlet

„Az egyik felnőtt gyermekünk születésnapját ünnepeltük. Elővettem a családi Bibliát, hogy felolvassam az évfordulóhoz illő zsoltárt. Ahogy csatlakozott hozzánk a férjem, észrevettem, hogy a gyerek állkapcsa megfeszül, és a kezeit ökölbe szorítja. Apja közelsége stresszhelyzetet teremtett, mivel a családukban volt egy sokéves időszak, amikor a férjem bántalmazta a gyerekeket. Amíg én dolgoztam, addig hol Bibliát olvasott a gyerekeknek, hol verte őket. A gyerekek sokáig nem mertek szólni, mert kicsik voltak. Én is rettegtem tőle, folyamatos volt a számonkérés és a kontroll. Nem tudtam felfogni, hogy egy keresztény ember hogy tehet ilyet. A mi családukban a leggyakoribb ima úgy hangzott: »hogy apának jó kedve legyen«, de sajnos soha nem volt az.”*

Az elmúlt években közel duplájára nőtt a kapcsolati erőszak bűncselekményeinek (ismert esetek) száma hazánkban. Az elérhető statisztikák szerint havonta legalább három nő (hetente egyet) meggyilkol a férje vagy a volt férje, élettársa vagy volt élettársa, barátja vagy volt barátja, alkalmi partnere. A megrendítő tények szereplői között található keresztény családok is, tehát gyülekezeteink nem immunisak a családon belüli erőszakkal szemben.

A közelmúltban többféle felekezettől érkező asszonyokkal beszéltem, akik elszenvetői voltak a családon

belüli erőszak valamely formájának.

Volt, aki hamar elmenekült, másnak több év vagy évtized kellett ahhoz, hogy segítséget kérjen. Őmiattuk, a néma áldozatokért szólok, mert nem dughatjuk fejünket a homokba. A kérdés kényes, a témát leggyakrabban tabuként kezeljük. Keresztény emberként, lelkigondozóként és biblioterapeutaként hiszek a Krisztusban nyert szabadságban és gyógyulásban. Ugyanakkor a szabaduláshoz az igazság felismerése és napvilágra hozatala szükséges. A tabuk csak úgy dönthetők meg, ha felhívjuk rájuk a figyelmet. A téma sok tisztázandó kérdést felvet, célom a párbeszéd indítása.

A bántalmazásnak, az erőszaknak több fajtája van

Szóbeli (verbális) erőszak

Lekicsinylés, sértegetés, gúnyolódás, nevetségessé tevés (pl. külső, vallási vagy faji hovatartozás alapján), bántalmazással, veréssel való fenyegetés, gyerekek elvételével, öngyilkossággal való fenyegetés.

Lelki erőszak

Alapvető érzelmi igények és szükségletek megtagadása, barátoktól, munkától, családtól. Kedvenc foglalatosságoktól való elszigetelés vagy eltiltás, féltékenység, az önbizalom módszeres lerombolása. Elzárkózás a problémák közös megbeszélésétől, állandó hibáztatás. Értéktárgyak, tárgyak összetörése/dobálása/csapkodása, fegyverrel való fenyegetés. Félelmet keltő viselkedés (dühkitörés, üvöltés), támadó faggatózás, életveszélyes/ijesztő autóvezetés. Telefon és egyéb kommunikációs csatornák lezárása, telefonon való állandó ellenőrzés, zsebek/táska átkutatása.

Testi (fizikai) erőszak

Lökdösés, pofozás, fojtogatás, haj húzása/kitépése, ököllel/eszközzel való ütés, rugdosás, harapás, rázás. Megégetés, fegyverrel (késsel, lőfegyverrel, veszélyes tárgyakkal) való fenyegetés vagy bántás. Alapvető fizikai igények és szükségletek megtagadása: éheztetés, szomjaztatás, alvásmegvonás, ürítés kontrollálása. Bezárás, kizárás, megkötözés és mozgásszabadság korlátozása.

„Kívülről a bántalmazást nem könnyű észrevenni. Pedig minden korosztályt érint, különböző társadalmi és műveltségi szinten élő, illetve eltérő kulturális háttérrel rendelkező embereket egyaránt.”

Szexuális erőszak

Nem kívánt szexuális tevékenységre való kényszerítés, nemi erőszak, szexszel való fájdalomkórosítás vagy megalázás. Tárggyal való nemi erőszak, intim testrészek bántalmazása. Másokkal való közösülésre, illetve prostitúcióra való kényszerítés. Reprodukív jogok korlátozása: fogamzásgátlás akadályozása, terhességre vagy abortuszra kényszerítés.

Gazdasági erőszak

Anyagi függésben tartás, munkáról való lebeszélés vagy eltiltás, a fizetés kisajátítása. Mindennapi kiadások megkérdőjelezése, fillérre való elszámoltatás, közös néven működő vállalkozással vagy céggel történő visszaélés, zsarolás.

Spirituális erőszak

Amikor a vallást, a hitet és (keresztények esetében) a bibliai tanítást a kontrollálás és a manipulálás eszközüvé degradálják, illetve azzal igazolják az erőszakos cselekedeteket.

Kívülről a bántalmazást nem könnyű észrevenni. Pedig minden korosztályt érint, különböző társadalmi és műveltségi szinten élő, illetve eltérő kulturális háttérrel rendelkező embereket egyaránt.

Emellett többféle tényező is nehezíti a bántalma-

zás tényének azonosítását. Előfordul, hogy az áldozat önmaga sincs tudatában a valós helyzetének. Nem veszi észre saját elszigeteltségét, jogfosztottságát. Nem törődik azzal, hogy a fenyegetés is a bántalmazás egyik formája. Megpróbálja racionalizálni a fizikai bántalmazást: „Csak egy pofont kaptam.” „Csak belém rúgott, de nem ütött meg.”

A bántalmazók magatartása gyakran kétarcú. Otthonuk falain kívül kedves és megnyerő személyiségűnek mutatkoznak,

ugyanakkor képesek mesterien elrejtetni abuzáló természetüket.

„Mindeközben ő is, én is szolgálattevők voltunk. Biztosíthatok mindenkit, hogy a testvérek szerint ő a legkedvesebb és legszelídebb ember a világon, és nagyon szép életünk van. Nagyon nehéz volt megélni ezt a kettősséget. Hogy lehetséges ez? Megérteni vagy magyarázatot találni azóta sem sikerült.”

Az áldozatok a félelem miatt nem mernek beszélni. Félnék attól, hogy senki sem hisz nekik, hogy összedől a családjukról alkotott „csodálatos” kép, illetve félnék magánügyeik feltárásának következményeitől.

Chris Moles lelkipásztor, keresztény lelkigondozó a családon belüli erőszakot a következőképpen fogalmazza meg:

„Hatalommal való visszaélés, amely önző viselkedésmintázatban nyilvánul meg annak érdekében, hogy a társa felett kontrollt gyakoroljon a bántalmazó.” Amint látjuk, az erőszaknak több formája van, de a célja ugyanaz: gonosz módon leuralni az áldozatot a megfélemlítés és a fenyegetés eszközeivel.

Magyarországi felmérésről nem tudok, de külföldi tanulmányok szerint a családon belüli erőszak tekintetében a keresztények is hasonló mértékben érintettek, mint a nem keresztények. A különbség annyi, hogy az előbbieket hajlamosabbak tovább (átlagban három és fél évvel) bent maradni egy mérgező kapcsolatban,

„Hívő asszonyok azért maradnak bent a bántalmazó kapcsolatban, mert spirituális erőszak áldozataivá válnak.”

vagy nagyobb eséllyel térnek vissza a bántalmazó partnerükhöz, miután már elhagyták őket. Vonakodnak kilépni a házasságból, mert félnek a válástól, amely ellentétes a hitükkel. Félnék attól, hogy a gyülekezetben is megbélyegezhetik őket.

Hívő asszonyok azért maradnak bent a bántalmazó kapcsolatban, mert spirituális erőszak áldozataivá válnak. Rájuk parancsolnak, számonkérjük rajtuk az engedelmességet, és önkényesen kijelölik a helyüket a házasságban, mondván, hogy a férfi a fej, ők pedig az alárendeltek. Elvárják tőlük, hogy tegyenek többet annak érdekében, hogy férjeiknek örömet szerezzenek. Baráti megjegyzések, lelkipásztorok, presbiterek részéről KIMONDOTTAN JÓ SZÁNDÉKKAL érkező tanácsok is lehetnek félrevezetőek. Azokat a hamis képzeteket erősíthetik a bántalmazott feleségben, hogy ha eleget tűr vagy „elég jó” lesz, akkor Isten majd ilyen körülmények között is „megjutalmazza” őt a házassága helyreállításával.

„Sokáig próbáltam névtelenül vagy álnéven segítséget kérni, de csak egyszer kaptam választ. Megírták, hogy még jobban kell szeretnem a férjemet, és kitartóan kell imádkoznom, és akkor meg fog oldódni a probléma. Sajnos ezt a választ nagyon komolyan vettem, ami rengeteget rontott a helyzeten. Mindenki, aki ismeri a bántalmazás természetét, tudja, hogy a nagyobb alárendeltség felerősíti a bántalmazást. Ez a tanács még nagyobb veszélybe sodorta a gyermekeimet és engem is. Végül a nem hívő családtagoktól kértem segítséget (ők sokkal empatikusabbak voltak, mint a keresztény testvéreim), és az ő határozott fellépésük segítségével sikerült véget vetni a fizikai bántalmazásnak. Maradt a szóbeli és a lelki erőszak.”*

Ahogy a fenti vallomás mutatja, a megkeresettek nem vettek tudomást a problémáról, vagy nem akartak a történet részesei lenni. Aki pedig segíteni akart, csak általános érvényű tanácsokat adott. Nem vette észre, hogy ezzel még nagyobb veszélybe sodorhatja az áldozatot vagy áldozatokat. A legtöbb lelkész megoldásként házasságondozást javasol.

„A keresztény kultúrára jellemző, hogy leülünk, meghallgatjuk mindkét felet, és csak azután alkotunk véleményt. Hogy házastársunk rossz tulajdonságairól nem beszélünk másoknak. Attól tartottam, azt gondolják a testvérek, hogy majd a férjemmel való beszélgetés hatására megoldódik minden. Lehet, hogy

alábecsültem a bölcsességüket... – nem tudom. Mivel soha nem hallottam erről, és soha nem volt semmiféle tanítás és példa sem a gyülekezetben arra, hogy ilyenkor mit kell tenni, és mivel tudtam, hogy a szokásos sablontanácsolás nem fog működni, nem mertem segítséget kérni. Nem lehet elképzelni a rettegést, amit átéltem ezzel kapcsolatban: Mi van akkor, ha szólok, és nem hisznek nekem? Vagy ha szólok, de alábecsülik a problémát, és engem fognak hibáztatni? Őrületensős monológok cikáztak a fejemben.”*

A házasságondozás célja egy-egy kialakult házassági nehézség vagy probléma megoldásában minkét fél segítése.

Egy zaklatott, valami miatt elakadással küzdő kapcsolat esetében ez konstruktív, hiszen mindkét fél közös szándéka a házasságuk javítása.

Egy bántalmazó kapcsolatban ugyanez destruktív, mert a bántalmazó fél törekvése, hogy az akaratát rákényszerítse áldozatára, mintegy uralkodjon felette. Ha a házasságondozás keretein belül, mindkét fél jelenlétében beszélgetünk az áldozat helyzetéről, akkor az újabb manipulációkra, még nagyobb kontrollra és leuralásra ad lehetőséget a bántalmazónak. Előfordulhat, hogy a bántalmazó hazamenve számonkéri vagy bosszút áll a társán, mert az „túl sokat” árult el a magánéletükről. Ezek után az áldozat még nehezebben fogja őszintén feltárni a valós helyzetet, tehát a házasságondozás nem segít, inkább felerősíti a bántalmazást.

A LifeWay keresztény szervezet felmérése szerint (amely ezer, különböző protestáns felekezetű lelkipásztor bevonásával készült), ha egy gyülekezeti tag bántalmazásra hivatkozva válni szeretne, a legtöbb lelkipásztor ki akarja vizsgálni az állításait. Ez nagyon veszélyes lehet a családtagokra nézve. A bántalmazók mesterien el tudják tüntetni az erőszakra utaló jeleket, ugyanakkor dühösen az áldozatok ellen is fordulhatnak, mert az otthon történetekre felhívták mások figyelmét. Ha a probléma huzamosabb időn keresztül fennáll, akkor a bántalmazók egyre erőszakosabbá válhatnak – akár gyilkosságot is elkövethetnek.

Több kérdés is felmerül. Hogyan viszonyuljunk a bántalmazó kapcsolatban élők felé? Mit tegyünk, amikor családon belüli erőszak jeleit észleljük? Mit tehetünk a prevenció érdekében?

A keresztény élet szenvedéssel járhat, tudjuk és vállaljuk ezt, amikor Jézus követésének útjára lépünk.

„Sosem mondtam, hogy egy szörnyeteg mellett ki kell tartani tűzön-vízen át.”

Több helyen kifejezi az Ige, hogy ha az ő nevéért bánatnak, el kell viselnünk az üldöztetést, ahogyan példaként állnak előttünk elődeink és azok a mártírok, akik a végsőkig kitartottak Krisztus mellett.

De mi van akkor, ha a másik feleedtől, az Istentől rendelt társadtól, azaz a házastársad részéről tapasztalod meg a megnyomorító, megalázó vagy fizikailag is bántalmazó viselkedést?

„– De ha bántalmazott, tönkretett, erőszakoskodott velem, meggyalázott, mások előtt meg röhögve letagadta, s még engem kiáltott ki hisztérikusnak, akkor mit kell tennem?

– Meg kell bocsátanod.

– Hé, Uram, te is olyan vagy, mint a rendőrség?...

Akkor hívjon minket, asszonyom, ha már történt valami, ha felnégyelték, kifiléztek, ledarálták tatárbifszteknek, addig sajnós nem tudunk vádat emelni... Aztán ha majd jól rám gyújtotta a házat, akkor kiszáll az összes villogó piros-kék fény, megmentenek, pokrócba takarnak,

sopánkodnak, ez de borzasztó, pedig előre tudni lehetett, csak akkor senkit sem érdekelt. Ha mindezek megtörténnek, mit tegyek?

– Meg kell bocsátanod.

– Szóval rostokoljak itt mellette, netán még imádkozzam is érte, várjam meg, míg a gyerekeknek is baja esik, és vágjak jó képet az egészhez?

– Sosem mondtam, hogy egy szörnyeteg mellett ki kell tartani tűzön-vízen át.

Sem azt, hogy meg kell osztani veled az életed, eltérni a bántalmazást.

Sem azt, hogy tégy úgy,

mintha semmi se történt volna.

Bárki ilyesmit vár el

a nevedben, az nem én voltam.

Ha veszélyben vagy, menekülj,

és menekítsd, akit szeretsz.

Azt viszont megismétlem,

nem lelsz békét addig,

míg meg nem bocsátasz neki.

„Fel sem merül bennünk, hogy egy hívő, gyülekezetben szolgáló, rendszeresen úrvacsorát vevő és Bibliát olvasó, tanító ember bántalmazó lehet.”

– Jaj, Uram, mindig ugyanazt válaszolod?
– Nem, csak ha ugyanazt kérdezed.”

Lackfi János: Hetvenhét, részlet

Eddig arról írtam, hogy a családon belüli erőszak keresztény otthonokat is érint, és nagy valószínűséggel a gyülekezeteinkben ma is vannak tagok, akik elszenvedői a bántalmazásnak. Hiszem, hogy a kérdéssel foglalkoznunk kell, mert felelősek vagyunk az érintettekért, és segítenünk kell nekik. Mit tehetünk?

Edukáció és felvilágosítás

Az edukáció a családon belüli erőszakra nagyon fontos. Ahogy a cikkíráshoz forrásokat kutattam, döbbenet tapasztaltam, hogy magyar nyelven minimális keresztény irodalom létezik a témával kapcsolatban, míg angol nyelven számtalan kiadvány, videó elérhető. Hálás vagyok Istennek azokért a keresztény kezdeményezésekért, konferenciákért, amelyek idehaza igyekeznek felhívni a figyelmet erre az égető problémára és ennek hiányára.

Említettem, hogy a bölcstelen reagálásnak katasztrofális következményei lehetnek. Sajnos sok lelkész nem kap(ott) képzést a családon belüli erőszak természetéről, és ezért a házassággondozás általános javaslataival próbál segíteni. Ahhoz, hogy felkészültek legyenek az áldozatok védelmére, hogy fel tudják ismerni a bántalmazás jeleit a közösségeken belül, hogy felismerjék: a normális esetekben adott tanácsok ilyenkor nem segítenek: képzésre van szükség.

Egy érintett így fogalmazza meg a tanítás hiányával kapcsolatos tapasztalatait:

„A gyülekezetben a bántalmazás témája tabu, nincs nyelvezte, nem lehet rá utalni, nem lehet róla beszélni, nincs kapcsolódási pont. A Biblia csodálatosan tanít a családi életről: »Férfiak! Úgy szeressétek feleségeteket, ahogyan Krisztus is szerette az egyházat, és önmagát adta érte... Ti apák pedig ne ingereljétek gyermekeiteket... az asszony pedig tisztelje a férjét.« (Efezus 5,25; 6,4; 5,33) A gyülekezetben természetesen veszik, hogy a bibliai családmodell egyértelmű. Ezek alapján mindenkinek magától érthető kellene hogy legyen: nem verjük a feleségünket és a gyermekeinket, de sajnos nem az. Ha valaki benne van egy olyan élethelyzetben, ami a közösség számára egész

egyszerűen nem létezik, akkor nem fog tudni segítséget kérni az adott közösségen belül. Hiszen amit megél, az a többség számára nem elfogadható verziója a valóságnak, nem lehet szóba hozni. Az érintettek gyakran otthagyják a gyülekezetet, vagy hallgatnak – nem mondják el tapasztalataikat. Ugyanakkor a teljes némaság és hallgatás a legrosszabb, amit tehetünk.”*

„A családról, házasságról szóló könyvek nagy része arról szól, hogy miként tiszteld a férjed, járj a kedvében, soha senkinek se beszélj a gyengeségeiről, a bűneiről, az otthon történekekről. Egy olyan könyvet sem olvastam, amiben akár egy mondat erejéig megemlíti, hogy vannak olyan férfiak, akiknek nem lehet a kedvében járni, és ez nem a te hibád. Hány évig tarkargattam a bántalmazást, mert jó feleség akartam lenni, és ezért nem beszéltem senkinek sem az otthon történekekről!...”*

Tény, hogy eszünkbe sem jut, fel sem merül bennünk, hogy egy hívő, gyülekezetben szolgáló, rendszeresen úrvacsorát vevő és Bibliát olvasó, tanító ember bántalmazó lehet.

A prevenció és a felvilágosítás az erőszak elleni küzdelem egyik legfontosabb eszköze. Tudatosítani kellene a fiatalokban (és az idősebbekben is), akár a jegyesoktatás keretén belül, hogy bizonyos elvárásoknak ne engedjenek. Meg kell tanítani meghúzni a határokat. Mert aki pontosan ismeri a határait, az meg is tudja azokat védeni. Aki pontosan tudja, milyen egy egészségesen működő keresztény család, és akinek megtanítják, hogy melyik nem az, az kevésbé kerül kiszolgáltatott helyzetbe. Ha a társuk rendszeresen túllép ezeken a határokon, akkor merjék kimondani: „Eddig tartott, megszakítom veled a kapcsolatot.” Ilyen határ lehet például, amikor megütnek vagy kontroll alatt tartanak, vagyis alá-főlé rendeltségbe kerülünk. (A párkapcsolati erőszak korai figyelmeztető jeleit szemlélteti ez a rövid videó: <https://www.youtube.com/watch?v=3fzAOhwIaz8>). Az edukáció része az is, hogy az érintettekhez eljuttatjuk a szükséges információt. Tudniuk kell, hogy léteznek olyan telefonszámok, ahol be lehet jelenteni az erőszakot, és ahol segítséget lehet kérni. Lelkészek, gyülekezeti vezetők jó, ha tudnak helyi szervezetekről, akikhez gyakorlati segítségért lehet fordulni. Hasznos, ha a gyülekezetben rövid ismertetőt helyezünk ki ezekről a szervezetekről vagy a családon belüli erőszak témájáról.

„Biztosítsuk az áldozatot arról, hogy van lehetősége kilépni a kapcsolatból!”

Felszólalás az erőszak ellen

A Biblia világosan tanít arról, hogy Isten gyűlöli az erőszakot és az elnyomást, éppen ezért a gyülekezetnek is világosan állást kell foglalnia a családon belüli erőszak ellen.

Ha ez megtörténik, akkor a bántalmazókhöz egyértelműen eljut az üzenet: az erőszak elfogadhatatlan, az áldozatok pedig tudhatják, hogy a gyülekezet egy biztonságos hely, ahol bátran előléphetnek a problémájukkal. A családon belüli erőszakra nehéz beszélni, de nagyon fontos. Nemcsak az érintettek érdekében, hanem Isten miatt is.

A Biblia azt tanítja, hogy a házasság Krisztus és az egyház kapcsolatát ábrázolja ki. A házasságon belüli erőszak ezt a képet eltorzítja, meghamisítja Isten és az ő népének kapcsolatáról. Amikor felszólalunk ellene, Isten nevét tiszteljük meg.

Az, hogy mit prédikál a lelkész, vagy miről posztol

a közösségi médiában, nagyban befolyásolja a gyülekezet tagjainak gondolkodásmódját. Időről időre érdemes tanítani a párkapcsolati erőszak témájáról, illetve utalni arra, amikor az igehirdetés textusa helytelen bánásmódról, erőszakosságról tanít.

Mit tehetünk, ha családon belüli erőszakra hallunk?

Higgyünk az áldozatnak!

A családon belüli erőszak egy folyamatos leuralása, kontrollálása és megfélemlítése az egyik félnek. Statisztikailag nagyon kevés az esélye annak, hogy valaki hazugságot, valótlan dolgokat állítson erről a helyzetéről. A párkapcsolati erőszak jeleit nagyon nehéz felismerni. A legjobb, ha meghallgatjuk az áldozatot, és hiszünk neki, és egy, a területen képzett szakemberhez irányítjuk (ő azokat a kérdéseket is tisztázni tudja, amelyek esetleg számunkra valótlanságnak tűnnek).

Az áldozat és a gyermekek biztonsága a legfontosabb

Biztosítsuk az áldozatot arról, hogy van lehetősége kilépni a kapcsolatból! Lássuk el szükséges információkkal (telefonszámok, weboldalcímek)!

A családon belüli erőszak áldozatainak gyakran helytelen a gondolkodása Isten jelleméről és arról, mit vár tőlük Isten. Gyakran hiszik, hogy az istenfélő nőnek még egy abuzáló, bűnös viselkedésnek is engedelmessé kell. Az is előfordul, hogy az érintett meg van győződve arról, hogy Isten egy szenvedéssel teli életre hívta, hogy alázatosan hordozza ezt a keresztet, vagy éppen arra hívatott, hogy mentse meg a házasságát.

Lehetséges, hogy az illető nincs tudatában annak, hogy bántalmazó kapcsolatban él. Az erőszak minden esetben rombol és sérüléseket okoz. Van, amikor életet veszélyeztet, ezért az áldozatok biztonsága a legfontosabb. Nem biztos, hogy a bántalmazott kész kilépni a kapcsolatból. Ilyenkor hallgassuk meg, és ne akarjuk átvenni az irányítást! Ne erőltessük a döntést, de bátorítsuk arra, hogy legyen egy terve, és ha készen áll, merjen lépni, kérjen segítséget!

Ha a bántalmazás gyermekeket is érint, amit LÁ-TUNK és TAPASZTALUNK (nem pedig feltételezünk!), akkor jelezni kell a hatóságoknak (lásd <https://hintalovon.hu/2021/11/20/mi-a-bantalmazas-hova-jelez>

„Mindenféle erőszak és bántalmazás gonoszság.”

zek-alapfogalmak).

Keresztény emberként, házasgondozóként hiszek a házasságok megmentésében, az arra való törekvésben. Családon belüli erőszak esetén azonban Istentől engedélyezett válólevélre van szükség. A traumatizáló környezetből ki kell szakadni, meg kell szüntetni a kapcsolatot a bántalmazóval. Ez az életben maradás, felépülés, gyógyulás, helyreállítás szempontjából kulcsfontosságú első lépés.

A Máté 12,1–13 igeversek határozott üzenete emlékeztet minket arra, hogy Isten jobban szereti az embereket, mint a törvényeket és az intézményeket. Ez nem meglepő, hiszen a Szentírás azt tanítja, hogy Isten az „árváknak atyja, özvegyek védője” (Zsoltárok 68,6), hogy Jézus igazságot szolgáltat, de „a megrepedt nádszálat nem töri össze” (Ézsaiás 42,3). Krisztus azért jött, hogy hirdesse a kegyelem esztendejét, hogy örömhírt

vigyen a szegényeknek, bekötözze a megtört szíveket, szabadulást hirdessen a foglyoknak, a vakoknak szemük megnyílását, hogy szabadon bocsássa a megkínzottakat (Lukács 4,18).

Családon belüli erőszak esetén a szabadulás útja a különválás. Leslie Vernick, a családon belüli erőszak szakembere szerint

„a gyülekezetvezetők néha azzal a fájdalmas ténnyel kell, hogy szembesüljenek, hogy néhány házasságot nem lehet megmenteni. Nem azért, mert Isten nem tudná azokat meggyógyítani, hanem mert az emberek nem térnek meg vagy nem hajlandók keményen megdolgozni a változásokért.”

A lelkésznek, a gyülekezet vezetőségének, az egész közösségnek el kell fogadnia ezt a tényt, és nem hibáztatni az érintetteket.

„Amikor valaki védelmet szeretne, az nem azt jelenti, hogy nem bocsátott meg, hanem azt, hogy többé nem akarja újból és újból kitenni magát annak, ami történt. Az, hogy elváltam, nem azt jelenti, hogy nem bocsátottam meg. A volt férjem soha nem ismert el semmit, soha semmiért nem kért bocsánatot. Én megbocsátottam neki. A mai napig meg kell küzdenem a hibáztatásával és a zsarolásával, miszerint engedetlen feleség voltam, akit megszállt az ördög és Jézabel szelleme. Sokat segít, hogy gyülekezetem vezetősége és közössége mellém állt, ezért nagyon hálás vagyok.”*

Emlékeztessük az áldozatot Isten hatalmas szeretetére!

(Lásd Efezus 3,18.) És arra, hogy attól semmi sem tudja őt elválasztani (Róm 8,38–39).

- ◆ Bátorítsuk, hogy reménykedjen az Úrban, imádkozzunk érte, legyünk elérhetőek számára!
- ◆ Ne éljünk vissza a bizalmával!
- ◆ Bátorítsuk, hogy dokumentálja a bántalmazást!
- ◆ Járjunk közben érte imádságban!

Mindenféle erőszak és bántalmazás gonoszság. Az embergyilkos, aki fel-alá jár, azt keresve, kit nyelhet el, családon belüli erőszak esetén tombol. A bántalmazás titokban történik. Félelmetes felismerés, hogy az áldozatok nagyon hasonló bántalmazásokat szenvednek el.

A bántalmazók ugyanazokat a szavakat, módszereket használják, viselkedésük kísértetiesen hasonlít – függetlenül attól, mely világrészen, milyen kultúrában élnek. Számomra mindez azt mutatja, hogy a családon

„A családon belüli erőszak hatalmas rombolást végez több ezer nő és gyermek életében.”

belüli erőszak szellemi háttere démonikus. Egyedüli védelmet csak Jézus tud adni, a szellemi harchoz Isten fegyverzetére van szükségünk.

Az egyháznak, a keresztény embereknek ezért is felelőssége és kötelessége az áldozatok mellé állni, őket segíteni.

Legyünk készek hosszú távon az áldozat mellé állni!

A családon belüli erőszak következményeinek feldolgozása hosszú utat és sok időt vesz igénybe. Vágyunk arra, hogy megtérés, helyreállítás, megbékélés legyen a családban – és hisszük, hogy Jézus képes ezt a csodát megtenni –, a valóság azonban az, hogy az erőszakosság megoldása nagyon ritkán végződik happy enddel.

Három-öt év kell ahhoz, hogy a bántalmazó megváltoztassa a hozzáállását és viselkedését, és csak nagyon kevesek hajlandóak ezért tenni. Ráadásul átlagosan egy nő hétszer tér vissza a bántalmazójához, folyamatosan ugyanazt az erőszakos bánásmódot tapasztalja meg, mielőtt képes lesz a kapcsolatból végleg kilépni. Az ilyenfajta önmagát ismétlő körök frusztrálhatják azokat, akik segíteni próbálnak az áldozatnak.

Tudjuk, hogy a bűn elől nehéz elfutni – a családon belüli erőszak elől pláne az. A legjobb, amit tehetünk, hogy imádkozunk az áldozatokért, tudatosítjuk az érintettekben, hogy nagyon értékes Isten szemében, és segítünk megértetni vele a választási lehetőségeit. Az erőszak áldozatai sokszor hosszú éveken át kényszerítő kontroll alatt éltek, és ez nagyban megnehezíti számukra azt a felismerést, hogy egyedül is hozhatnak döntéseket. Félnek és rettegnek a következményektől, a bizonytalanságról. Ezért nem menekülnek, lépnek ki azonnal a bántalmazó kapcsolatból – még akkor sem, ha gyermekek is érintettek (akiket nehéz megvédeni, ha az anya maga is rettegésben él). Ezért fontos, hogy biztosítsuk őket támogatásunkról, lássuk el őket szükséges információval, legyen egy menekülési tervük, hogy ha lehetőségük adódik, tudjanak lépni.

A családon belüli erőszak hatalmas rombolást végez több ezer nő és gyermek életében. Gyógyulásuk, helyreállításuk hosszú folyamat, amihez elengedhetetlen a krisztusi szeretet, az Úrban való reménység és tőle kapott életcél. Ezért szeretetteljesen, elfogadással kell feljűk fordulnunk.

A családon belüli erőszak áldozatainak gyógyulása,

helyreállása hosszú folyamat, amelyhez egy mély, személyes út bejárása vezet.

Nem tudott senki jobb emberré szidni.

Nem tudott senki jobb emberré fenyegetni.

Nem tudott senki jobb emberré félemlíteni.

Nem tudott senki jobb emberré kényszeríteni.

Nem tudott senki jobb emberré bántani.

Egy napon jött valaki, aki úgy szeretett, ahogy voltam.

És én jobb ember lettem.

Jobb emberré tudott szeretni.

(Lőrinczi Emese)

Shannon Thomas a felépülés hat szakaszát különbözteti meg: a kétségbeesés, az ismeretszerzés, a felébredés, az elhatárolódás, a helyreállítás és a fenntartás.* Az abúzusból való gyógyulás nagyon hasonlít a gyászfeldolgozás folyamatához, hiszen ahhoz is részben veszteségfeldolgozás, gyász szükséges. Minden történet más-és más, éppen ezért mindenki a saját tempójában járja be ezt az utat. Előfordulhat, hogy egy-egy fázis megismétlődik valaki életében. A túlélők gyakran magukkal cipelik az átélt élmények súlyát jóval azután is, miután kiléptek a bántalmazó kapcsolatból. A múlt traumáinak árnyékából mégis van kiút.

A gyógyulás összetett folyamatában kulcsfontosságú, hogy az áldozat felismerje az általa elszenvedett traumát. Hihetetlenül nehéz feladat, hiszen fájdalmas emlékekkel és érzelmekkel kell szembesülnie. Ugyanakkor a bántalmazás felismerése elengedhetetlen a továbblépéshez. A bántalmazott személynek fontos megértenie, hogy a vele történtek nem az ő hibájából alakultak így, nem tehet róluk.

A lelki sebekkel – hasonlóan a fizikai sebekhez – szükséges foglalkozni, mert a gyógyuláshoz megfelelő ápolásra, gondozásra szorulnak.

A gyógyulásban szakemberek tudnak segíteni az érintetteknek. A támogatásuk biztonságos környezetet teremt, ahol az áldozatok kifejezhetik érzelmeiket, hogy elkezdjék a trauma feldolgozását. A folyamat során az érintettek megtanulnak megküzdni a stresszel, a szorongással és a poszttraumás stressz zavar (PTSD) szindrómáival, amelyek gyakran befolyásolják az áldozatok életminőségét. A terápiás folyamat segít az önértékelés és a bizalom felépítésében, amelyek gyakran leépülnek egy bántalmazó kapcsolatban. A csoportterápia és egy támogató csoport az érintettek számára olyan sorstársi közösséget jelent, ahol a tagok

„A családon belüli erőszakból való felépülésnek nincs receptje, mindenki önálló utat jár be.”

megértik és támogatják egymást.

Az elhatárolódás szakaszában elengedhetetlen a biztonság és a stabilitás kiépítése, melynek során megszűnik a fenyegetettség. Kulcsfontosságú lépés ez a gyógyulás felé vezető úton. Gyakran költözéssel, teljes életmódváltással jár. Az elhatárolódás érzelmi- leg sem egyszerű: egyszerre félelmetes és felszabadító; magányossággal jár, de nyugalmat hozó döntés. (Az érintettek segítséget kaphatnak ehhez a <https://okit.hu/> oldalon.)

Korábban már írtam, hogy a családon belüli erőszakból való felépülésnek nincs receptje, mindenki önálló utat jár be. Segíthetnek a maguk eszközeivel a különböző terápiák (pl. művészetterápia, biblioterápia, dráma), az önismereti csoportok és sorstársi közösségek, illetve a mozgás és a zene világa egyaránt. Az áldozatok alacsony önértékelése a megfélemlítés, a bántalmazás és a rájuk kényszerített kontroll alatt eltöltött évek következménye.

Mindezek óriási sebet ejtenek az emberi méltóságukon.

A helyreállítás nem csupán a múlt sebeinek begyógyítását, hanem a bántalmazott ember életének és identitásának újjáépítését is magában foglalja. Amikor felismeri az illető a benne rejlő erőt, a rezilienciát. Amikor képes olyan döntéseket hozni, amelyek megerősítik abban, hogy ő értékes. Amikor újra felfedezi az örömet, új életcélokat tud kitűzni, új kapcsolatokat kiépíteni, amelyek új távlatokat és lehetőségeket nyitnak az életében.

Keresztényként hiszem és vallom, hogy teljes gyógyulást egyedül Jézus Krisztus által nyerhet az ember. Isten szeretete és igazsága képes a teljes helyreállításra és felszabadításra. Gyakorló lelkigondozóként és terapeutaként gyakran elmondom a hozzám fordulóknak, hogy Isten nagyon szereti őket, és a létüket nem a múltjuk, nem az átélt traumák határozzák meg. Igazi identitásunk Krisztusban gyökerezik, amelyet a benne való hit növekedése formál meggyőződéssé az életünkben. Az elmúlt években lehetőségem nyílt többekkel együtt hosszú utat megtenni a veszteségeik feldolgozásában, az önértékelésük felemelésében és a méltóságuk helyreállításában. Tanúja lehettem a megbocsátás felszabadító erejének és a szégyen eltörléséből fakadó örömnak, amit egyedül Isten adhat.

„Magamnak megbocsátani a legnehezebb. Amikor min-

denki jól van, akkor nem vádoló magam, de amikor a gyerekeimnek valami baja van, akkor azt gondolom: ez miattam van, mert nem védtem meg őket. Ezzel a mai nap is küzdök, nagyon nehéz. Sokat segít az, hogy pszichológushoz járok... Fel szeretnék szabadulni. Az új életem nem akarom a traumák árnyékában élni, de még nem tudtam magamnak megbocsátani.”**

A megbocsátás üzenetét Krisztus keresztje hordozza.

Hosszú folyamat, míg végül megértik az érintettek, hogy Isten megbocsátott nekik, tehát fontos, hogy ők is megbocsássanak önmaguknak. A Jeremiás 33,6 üzenete Isten csodálatos ígérete, igazi gyógyír a bántalmazottak életére, amelybe hittel belekapaszkodhatnak: „Én majd bekötözöm és orvoslom sebeit, meggyógyítom őket, és megmutatom nekik, milyen kincs az igazi béke.”

Hálás vagyok, hogy vannak keresztény szakemberek és szervezetek, akikhez bizalommal fordulhatnak az érintettek. Ahol Krisztus szeretetével fogadják őket – úgy, ahogy vannak. Ahol „jobb emberré tudják őket szeretni”. A teljesség igénye nélkül, most két szervezetet szeretnék bemutatni az olvasóknak. Az egyik ilyen lehetőség a Nyitott Szív Szolgálat, amelyben a gyermekkorban átélt traumák gyógyulását segítik elő. Sajnos férfiak és nők ezrei cipelnek életre szóló lelki sérüléseket, a gyerekkorukban átélt családi erőszak következményeként.

„Minél nagyobbak lettek a gyermekeim, annál inkább látszott az életükön a szenvedés nyoma. A fizikai dolgokból könnyebben fel lehet épülni, mint a lelki traumákból. A testi sebeik beforrtak, de a lelki sebeiket látva tehetetlen voltam. A gyerekeim szívét összetörték.”**

Az érintett családok fiataljainak szükségük van a segítségre. Bödő Sándort, a Nyitott Szív Szolgálat (<https://nyitottsziv.hu/>) vezetőjét kérdeztem:

A Nyitott Szív miben tud segíteni?

A Nyitott Szív egy kiscsoportos helyreállító program, ahol a gyermekkorban kapott, felnőttkorban is hatással bíró sebek gyógyulását segítjük. Ezek a hatások olykor nagyon súlyos hátrányt jelentenek az embereknek, illetve a környezetüknek, szeretteiknek is. A gyermekkori traumatikus eseményekhez megyünk

„Mindenképpen hasznos, ha a gyülekezet vezetői kijelentik, hogy az áldozatok mellett állnak, és bátorítással, vigasztalással és minden más eszközzel felemelik az áldozatokat, és segítik a helyreállításukat.”

vissza egy bizalmi kört alkotó kiscsoportban, és arra törekszünk, hogy a felnőttek megláthassák a gyermeki önmagukat, ahogy küszködnek a szégyennel, az elutasítottsággal, és találnak maguknak egy megküzdési technikát, amely eltompítja a fájdalmukat. Ennek felismerése után Isten bátorító üzenetével és szeretetteljes elfogadással vezetjük a résztvevőket abba az irányba, hogy a jól bevált, manapság is alkalmazott megküzdési technikák helyett keressük azokat az álmokat, vágyakat, amelyek Isten eredeti tervét hozhatják el az életünkbe. Fontos témáink a méltóság, amire Isten minket elhívott a teremtettségben, és annak felismerése, hogy a bűn megjelenése a világban – és a mi életünkben is – Istentől távoli utakra vezetett el, ahol vegetálunk. Talán úgy fogalmaznánk, hogy felkeltjük újra a vágyat, hogy Isten embereiként éljük tovább az életünket, és hogy jobban megismerhessük az Atyát, aki az egyszülött Fiát adta értünk.

Mit tartasz fontosnak a megelőzés szempontjából? Mit üzensz az érintetteknek?

Jó kérdés a prevenció iránya, azaz mire irányulhat. A traumákat nem lehet kizárni az életből, tehát azt, hogy azok ne forduljanak elő, nem érhetjük el. Viszont a szemlélet alakítása lényeges lehet, hogy Krisztust követő életet élve elfogadjuk a szenvedést egy magasabb rendű cél érdekében. Valójában egy harc folyik azért, hogy az emberek élete jobb legyen, szemben azazal, hogy szenvedéllyel éljük a krisztusi életet. Itt olyan gondolkodási és viselkedési mintákról beszélhetünk, amelyeket felnőttkorban tudatosan vizsgálunk meg, és törekszünk rendezni az általunk okozott károkat.

A bocsánatkérés és az okozott károkért való felelősségvállalás példája mutathat valami kivételesen különleges értéket a következő generáció részére. Erre érdemes nagyobb hangsúlyt tenni.

Mit tehet a helyi gyülekezet?

Az ellenség praktikáit és taktikáját ismernünk kell, tehát a szellemi harcról kell a tanítás, de nemcsak elméletben, hanem konkrét gyakorlati példák alapján is. A krisztusi jellem alakítása ezért nagyon fontos. Másrészt az áldozatok felismerése és védelme, még ha nem is jelzik, a gyülekezet feladata az észlelés és ha kell, a közbelépés. Bár ez sokszor nagyon nehéz, hiszen az áldozatok a szégyen miatt elrejtethetik a felismerhető jeleket. Mindenképpen hasznos, ha a gyülekezet vezetői kijelentik, hogy az áldozatok mellett állnak, és bátorítással, vigasztalással és minden más eszközzel felemelik az áldozatokat, és segítik a helyreállításukat.

A másik szervezet, amihez fordulhatnak az érintettek a Romokból Élet Alapítvány. Az alapítvány nemrég alakult (romokbolelet.hu), amely elsősorban a verbális és a lelki (emocionális) erőszak áldozatainak segít az önbizalmuk és méltóságuk helyreállításában. Kóber Ildikót, az alapítvány egyik munkatársát kértem meg, hogy mutassa be az Istentől nyert látásukat, és a tervezett tevékenységüket:

„Én magam is egy bántalmazó házasságból jövök, és közel tizenöt évembe került, hogy felépítsem önmagamot – meséli Ildikó. – Szeretném ezt az utat lerövidíteni és megkönnyíteni a hasonló élethelyzetből érkezőknek. Iskoláztott, kvalifikált nő vagyok, intelligens férjem volt, de senki sem látta, mi történik ott-hon. Nem is tudtam senkinek sem elmondani, mert a külvilág nem hitte el a férjemről – aki kifele csupa szépet és jót mutatott – a valóságot. A bántalmazás nemcsak azokat érinti, akik nagyon mélyről jönnek vagy mélyszegénységben élnek. Én nem ismertem az igazi identitásomat, nem ismertem az Úr Jézust, és nagyon-nagyon össze voltam törve. 2020-ban ismertem meg Bagaméri Esztert egy OM-képzésen (az OM egy nemzetközi felekezetközi missziós szervezet, a világ több mint százöt országában van jelen). A képzésről én hazajöttem, Eszter viszont nyomban az OM missziós hajójára, a Logosra utazott, hogy egy éven keresztül járja a világtengereket, evangelizálva a

„Úgy tűnik, egyre többen mernek kiállni és merik vállalni azt is, ha nem hisznek nekik, vagy hogy meghurcolják őket.”

kikötőkben a lakosságot. Ebben az évben kapta ő a hívást, a látást Istentől a házról. „Bántalmazó kapcsolatból kilépve fogalmazódott meg bennem, hogy milyen jó lenne egy hely, ahol segítenek lelkileg, szellemileg és szakmailag is talpra állni egy ilyen traumát követően” – volt Eszter látása. Egy ház, ahol bántalmazott nők otthonra, nyugalomra, békére lelnek, és egy nagy közös asztalnál közösségben ülhetnek másokkal, ahol felépíthetik önmagukat. Amikor Eszter egy év múlva hazaérkezett, Isten hozzájuttatta őt egy közel hatezer négyzetméteres földterülethez, rajta egy százharminc éves, felújításra váró nemesi kúriával! A helyszín és a hívás adott volt, de ott volt egyedül, társak nélkül Eszter. Közben 2022-ben én az OM emberkereskedelem-ellenes szolgálatát vittem, de egy megakadást éreztem ebben a szolgálatban, mert erre a szóra, hogy „emberkereskedelem”, egyszerűen nem nyíltak az ajtók. Az én szolgálatom az, hogy felhívjam az emberek figyelmét erre a veszélyre, a társadalom minden rétegében beszélek erről, a veszélyhelyzetben élőket pedig különösen megpróbáljam felvilágosítani. Ez egy nehéz feladat, mert az „emberkeresked-

lem” szó hallatán az emberek azt gondolják, hogy valakit erőszakkal betuszkolnak egy autóba, aztán elviszik külföldre, és eladják, pedig ez már rég nem erről szól, hanem a megtévesztésről. Arról, miként tévesztik meg az erre szakosodott emberkereskedők megbízottjai a férfiakat, nőket, és aztán hogyan lesz modern kori rabszolga ezekből a becsapott emberekből. De erre a szóra nem nyílnak az ajtók, és így csak kevés helyre jutottam el. Imádságban kértem az Urat, adjon vezetést, és a „méltóság” kifejezés jött előm újra és újra. Elhatároztam, hogy létrehozok egy egyesületet „Élj méltósággal!” névvel. Kidolgoztam mindent, már csak magam mellé kilenc elkötelezett tagot kellett keresnem, de természetesen egyet sem találtam. 2022-ben itt voltam én is egy hívással, egy álommal, ugyanúgy, mint Eszter. 2023 januárjában találkoztunk személyesen ismét, és akkor döntöttük el az alapítvány létrehozását. Megismertük Pordán Nikolettát, akinek már 2015 óta szívügye a nehézségekkel küzdő nők segítése. Mindannyian megtapasztaltuk a bántalmazást az életünkben (nem fizikait, hanem verbálist és emocionálist), és ezért úgy gondoltuk, segítünk azoknak, akiknek szükségük van a gyógyulásra. Mi magunk Jézus sebein keresztül tudtunk meggyógyulni, ő az egyetlen megoldás. Azóta Isten úgy viszi ezt a projektet a hátán, hogy csak nézünk és álmélkodunk és dicsérjük őt, örülünk, hogy elindultunk. Úgy tűnik, egyre többen mernek kiállni és merik vállalni azt is, ha nem hisznek nekik, vagy hogy meghurcolják őket. Az alapítványunk neve: „Romokból Élet”, jelképes, fizikai és lelki romokat készülünk újjáépíteni és életet teremteni. Hátrányos helyzetű, bántalmazott hölgyek a célcsoportunk. Tudjuk, hogy a bántalmazás kortól, nemtől (férfiak is érintettek!), vallástól, mindentől független. Mi a nőket tűztük ki célcsoportként, hiszen magunk is nők vagyunk, és jobban át tudjuk érezni az ő helyzetüket. Nekik, ezeknek a bántalmazott hölgyeknek szeretnénk lelki, fizikai, anyagi támogatást és reményt adni, segíteni a társadalmi reintegrációjukat, helyreállítani emberi méltóságukat, és életük romjaiból új életet teremteni. Mindezt egy maximum kétéves támogatói időszak alatt, amelynek során teljes körű ellátást fognak kapni, lelkigondozást és mentális támogatást is biztosítunk számukra, illetve munkára való felkészítő tanfolyamokat fognak biztosítani szükség szerint. Célunk

„A Romokból Életet Alapítvány igényes lakókörnyezetet, apartmanokat szeretne biztosítani, ahol biztonságos keretek között történhet a lakók megerősödése.”

a ránk bízott hölgyek méltóságának a helyreállítása. Amíg az emberkereskedelemmel foglalkoztam, megértettem, hogy az áldozatok azért lesznek áldozatok, mert nincsenek tisztában az igazi identitásukkal, és a méltóságukat kicsi koruktól kezdve folyamatosan sárba tapossák. A méltóság megtaposását, a bántalmazást gyakorlatilag mindannyian megismerjük az életünk során, de nagyon nehéz helyzetben vannak, akik hosszabb időre beleragadnak egy bántalmazó kapcsolatba, ahonnan nem tudnak kijönni. Kívülről úgy látszik, teljesen logikus, hogy el kell jönni onnan, ahol bántanak minket, de ennek megvan a pszichológiája, hogy miért nem tudnak kijönni az áldozatok. Ha nagy nehezen ki is tudnak jönni, akkor pedig nagyon nehezen tudnak egyedül helytállni. Én például nagyon örültem volna, ha van hova mennem, mert engem a férjem utcára tett a saját családi házunkból, és negyvenkilenc évesen hajléktalan lettem. Bentlakásos idősgondozást vállaltam, mert szükségem volt egy helyre, ahol éjszaka lehajtom a fejem. A Romokból Életet Alapítvány igényes lakókörnyezetet, apartmanokat szeretne biztosítani, ahol biztonságos keretek között történhet a lakók megerősödése. A személyes épülést munkaterápiához akarjuk kötni: az apartmanokat fenntartható kisgazdaságokként fogjuk üzemeltetni, ahol az önállósodás mellett növénytermesztéssel, állattartással is megismerkedhetnek gondozottaink. Célunk, hogy visszatérjünk a hagyományos értékekhez, a hagyományos konyhatechnikához, megtanítani a kenyérsütést a kemencében, a tésztakészítést, a lekvárfőzést, a savanyítást, az aszalást stb. A későbbiekben szeretnénk értékesíthető termékeket is előállítani, akár egy webshoppal összekötve. Mindemellett az egészséges életmódra is nagy hangsúlyt akarunk fektetni. Egészséges táplálkozás, rendszeres testedzés, a pozitív attitűd, a hálás szív, egymás tisztelete, és mindezt a saját életünkön keresztül szeretnénk bemutatni. Hosszú távú tervünk egy vendégház kialakítása az öreg kúria épületében. Jelenleg ezek mind nagyon klassz tervek. A földterületen egy szociális farm kialakításán dolgozunk nulladik lépésként mindezek megvalósításához, amelyhez hamarosan egy pályázatot nyújtunk be. Mindenképpen szeretnénk öfenntartók lenni. Több jótékonyági programot szerveztünk az alapítvány javára az elmúlt évben (ruhavásár, koncertek, beauty party egy

kozmetikai cég felajánlásának köszönhetően). Sokan jöttek önkéntes munkába segíteni, még Arizonából is egy csapat az első lakható kisház kialakításánál. 2024 áprilisában egy konferenciát szerveztünk „A bántalmazott emberek rehabilitációs módszerei Magyarországon” címmel. A konferenciának két célja volt. Egyrészt, hogy végre nyíltan és őszintén beszéljünk erről a kérdésről, másrészt a kapcsolatépítés. Olyan szervezeteket hívtunk, akik bemutatták azt a széles palettát, amiből választhatnak a bántalmazott és gyógyulni vágyó emberek. Jórészt egyházi és civil szervezetek vállalják fel ezt a munkát, de hívtuk állami fenntartású anyaotthonok vezetőit is. Közel száz résztvevő volt jelen, nagy részük hitvalló keresztény. Az álmaink megvalósításához rengeteg mindent el kell még végeznünk, nagyon az elején járunk. Hisszük, hogy ez Isten projektje, mi csak munkatársak vagyunk, akik beletesünk mindent, amire szükség van, de itt ő dicsőül meg. Azért imádkozunk, hogy Isten akaratát lássuk meg, és ne a magunk feje után menjünk, hanem mindig őt követve, őt dicsőítve, őt magasba emelve végezzük ezt a tevékenységet.”

A bántalmazott emberek helyreállítását, felemelését egyedül Isten szeretetével segíthetjük, mert ő méltóságra teremtette az embert. Több megrázó lelkigondozói beszélgetés után döntöttem el, hogy a keresztény

„A nagy esetszám miatt égető a szükség, és óriási a hiány.”

családokat is érintő tabutémáról, a családon belüli erőszakról, a bántalmazásról írni fogok. A beszélgetések után sokáig küszködtem a belőlem feltörő indulatokkal. Nem tudtam eldönteni, hogy a feltárt történetek vagy az általuk másokban kiváltott emberi reakciók terheltek-e le jobban. Dühös voltam és szomorú. Mérgező voltam a sátánra a pusztítás miatt, amit végez. Mérgező voltam egyes keresztény testvéreimre, akik az áldozatot hibáztatták, nem hittek neki, irreleváns tanácsot adtak vagy elítélték a válás miatt.

Több esetben szomorúan hallottam, hogy a nem hívó emberek empátikusabbak, segítőkészebbek voltak, mint a hívók.

Elszomorított, hogy az áldozatok a saját gyülekezeteikben egyszerűen nem tudtak kihez fordulni. Ellenben mindig van egy-egy ember és közösség, akik az áldozatok mellé állnak Jézus Krisztus együttérzésével és szeretetével. Én is ezt teszem. A néma áldozatokért, a tabuként kezelt téma feltárásáért, a gyülekezeteken belüli edukáció fontosságáért, a helyes hozzáállás kialakításáért és a nyílt párbeszéd elindítása miatt írtam meg a „B, mint bántalmazás” című cikksorozatot. A magyarországi eklézsián belül elindult néhány biztató

kezdeményezés, érezhető pozitív változás, de még mindig rengeteg a tennivaló. A nagy esetszám miatt égető a szükség, és óriási a hiány. Imádkozom, hogy akinek van füle, hallja meg, mit mond a Lélek a gyülekezetnek.

Források

- ◆ <https://nane.hu/erintetteknek/tudnivalok-a-nok-elleni-eroszakrol/>

Statisztikák

- ◆ <https://www.bcne.net/news/domestic-abuse-4-things-pastors-and-churches-need-to-know>
- ◆ <http://lifewayresearch.com/wp-content/uploads/2018/09/Domestic-Violence-Research-Report.pdf>

Érintetteknek ajánlott oldalak

- ◆ Az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat a nap 24 órájában ingyenesen elérhető a következő telefonszámon: +36 80 20 55 20 okit.hu
- ◆ NANE (NŐK A NŐKÉRT EGYESÜLET) segélyvonala a nők és gyerekek elleni erőszak áldozatainak és segítőknek: +36 80 505 101 (hétfő, kedd, csütörtök és péntek 18–22, kedd 8–12 és szerda 12–14 óra között) nane.hu
- ◆ Magyarországi Baptista Egyház Családi Szolgálat: csaszol.hu/segitot-keresek
- ◆ <https://csalad.hu/cikk/a-kapcsolati-eroszak-nem-maganugy>
- ◆ Vak voltam. Hitelesen a szellemi és érzelmi bántalmazásról – a felismeréstől a gyógyulásig vakvoltam.blogspot.com
- ◆ Romokból Élet Alapítvány: romokbolelet.hu
- ◆ Szolidaritás a szükségben lévő nőkért: solwodi.hu
- ◆ Helyreállítás Támogató Csoport: helyreallas.hu
- ◆ Nyitott Szív Szolgálat: nyitottsziv.hu
- ◆ Anyák a Gyermekéért Civil Csoport: facebook.com/agy10
- ◆ Kamaszoknak: Camp Brownwood Camp campbrownwood.com

A miskői baptista imaház épülete

Szebeni Olivér

MISKEI BAPTISTA HÍVŐK

Hazánk történelmének egyik legjelentősebb települése, Kalocsa, a nevezetes érseki székhely, és ettől mindössze 12 kilométeres távolságra van Miske. Az 1929-ben szervezett baptista gyülekezete viszonylag nem tartozik a régebbiek közé. A két világháború közötti évek baptista missziója nem túl régi. Ez a közölt évszám a felekezet gyors növekedésének idejére esik. Egy évtizeddel később már Miskéről indultak el motívált hitvalló emberek az Úr Istenről biznyságot tenni a következő községekbe: Bölcske, Dunapataj, Harta, Homokmégy-Hillye, és Madocsa sőt később még újabb helységek felé. Liturgiájuk középpontjába a megtérés és a hitvalló keresztség hirdetését helyezték. Ezzel párhuzamosan a bibliai etika igényeit maradéktalanul igyekeztek teljesíteni. Erre gyülekezet tagjai egymást szüntelenül buzdították. A számuk Miskén és a nevezett környéken egy évtized alatt 76 fő létszámot ért el, és évről-évre fokozatosan növekedett.

A martonvásárhelyi régióhoz tartozó Gyúró községben, 1902. június 18-ikán született, André Lajos (1902-1974) aki a Baptista Teológiai Szemináriumot 23 éves korára elvégzett fiatal házaspár volt. Amikor első gyülekezetünk meghívta azonnal elfogadta az ajánla-

tukat. 1932-től a Temető utca 1 alatt saját tulajdonban volt baptista imaház és egy szerény lelkészi otthon lakójaként élethivatás-szerűen lelkész volt Miskén André testvér. Miske egész életének egyetlen szolgálati helye volt. A körzethez újabb helyiségek csatlakoztak Géderlak, Kalocsa és Foktó. A növekedésük kisebb mértékben megisméltódott. Némelyikben szintén állandó gyülekezetek kezdtek működni.

Az André családi név az európai nyelvek ismerői szerint a francia „Andrásra” emlékeztet, és esetünkben nem véletlenül. A ma is élő leszármazottak őrzik az emléket annak, hogy a miskői első baptista lelkész francia származású volt, bár ő nem tudott egyetlen szót sem Bonaparte Napóleon nyelvén. Abban az időben, amikor a császár hadserege Magyarország területét is érintette, ki tudja milyen sorsú katonája hagyta el a hódító seregét. Miskői baptista leszármazott viszont a nyelvi csiszoltságot, roppant éles logikát, hibátlan magyarságot, finom, együtt érző emberséget talán tőlük örökölte. Ezek a jellemvonások nagyon sokféleképpen gyümölcsöztek a háborús időkben, az „embertelenség” éveiben.

Hadd fejtsem ki ezt kissé jobban is! A készülő vi-

„Liturgiájuk középpontjába a megtérés és a hitvalló keresztség hirdetését helyezték.”

lágháborús fordulatok lengyel internáltakat vetettek a környékre. Egy Ribacsuk nevű lengyelt felkarolt André Lajos, bár hazánkban nem kellett nehéz sorsal küszködjön abban az időben, de mégsem a saját hazájában élt. A magyar nyelvet sem értette, a szeretet nyelvét viszont igen. A miskei baptisták körzetéhez 141 személy tarozott akkoriban, és a szlovák nyelvet Ribacsuk testvér elég jól érthette. Akadt tehát a baptisták között több „lelki testvére” ezen a környéken.

Miske madártávlatból

Volt Miskén egy szlovák gazda, akinek a fia Hányik János (1923-2008) mindezt látva, úgy érezte, hogy őt is vonzza Isten elhívása és a lelkesi életpályát választotta. Fölment Budára és az egykor Margit rakparti Teológiai Szeminárium lakója lett. Miskére ő már csak szüleit látogatni járt, és diák fejjel a magyar ellenállási mozgalomhoz csatlakozott. Sőt a háború után aktív társadalmi életet folytatott, mindaddig, amíg érdemei ellenére jelentős konfliktusokba keveredett az uralkodó Állami Egyházügyi Hivatallal. A Hivatallal és a sokrétű egyházi ellenőrzés embereivel. A Hányik család kisgyermekait a Heine-Medine kór is megpróbálta. A legfiatalabb leány betegsége volt a legártalmasabb. A legidősebb leányát négyyszer utasították el a felsőfokú tanulmányoktól. Orvosi praktikája után Bécsbe költözött, de néhány év múlva hazajött és szüleit, testvéreit támogatta Székesfehérváron, ahol orvosi rendelőt nyitott.

A második világháború és a rákövetkező néhány év miskei lakosai közül egy testvérpárt emlétek meg a Sima családból. Még Budapest körülzárása és ostro-

ma előtt Mihály, a fiatalabb testvér, Budára került és csomagkézbesítőpostásként dolgozott. Ahogy az ostrom körülményei súlyosbodtak, egy szállítás közben aknarepesz találatától életét veszítette. A nővére Sima Anna, Miskéről a háború után a baptista diakonissza szervezet tagjává szegődött, gyermekápolást tanult és egy frissen, csendőrlaktanyából átalakított gyermekkorházban dolgozott, Pesterzsébeten, mint diakonissza. Ám a szerzetesrendek váratlan feloszlása idején, 1950-ben az ápolónőket szélnek eresztették. Sima Anna még évekig maradt a pesterzsébeti gyülekezet tagja. Igen példás életű istenfélő emberként köztisztviselőként állt különböző világnézeti emberek előtt.

Időközben a miskei szlovák nemzetiségű baptisták eltávoztak ünnepélyes körülmények között a „Szlovák Anyácska” (Matica Slovenská) hazájába. A létszámvesztés megtörte a gyülekezet missziói erejét. A későbbi prédikátorok minden nagyszerű és példás cselekedete – nevezük meg közülük Jóföldi István és Fülep Sándor nevét – és a határokon belüli megélhetési elvándorlást, számos jeles embert.

A fokozatosan csökkenő miskei baptista a gyülekezet maga is szórvánnyá morzsolódott, és jelenleg csak egészen szerény számban működik. Körülbelül 3-4 éve hallottam utoljára hírt a miskei gyülekezetéről. Kiskőrösről kapnak lelki támogatást.

A hatvanas években, a magyarországi baptistáknak első afrikai külmisztionáriusa, egy igen sok oldalúan képzett fiatal nő, úgy tűnt, hogy Miskén marad. A gondolatnak voltak helyi támogatói. Füredi Kamilla (1951-2016), ám ő később mégis Sierra Leone nyugat-afrikai államba ment, annak a feltételnek a teljesítésével, hogy létfenntartásáról saját maga gondoskodik. Talán 40-50 budapesti lakos támogatta anyagilag és szellemileg. Kitarott Afrika népe között akkor is, amikor forradalom vagy gyógyíthatatlan ragályos betegség tizedelte a muszlim többségű lakosságot. Ő ugyan nem kapta meg az ebola ragályos betegséget, de nagyon legyengült. Amikor az országból valamennyi külföldi személyt az illetékes követségek kimenekítették, Füredi Kamilla maradt a helyén, egészen addig, amíg valamit is tehetett a lakosság érdekében. Végül súlyos és gyógyíthatatlannak látszó állapotban a Baptista Szeretetszolgálat hazahozta. A repülő térről egyenesen egy budapesti kórházba vitték. A kórházban felgyógyult, kiadta önéletrajzát, levelezése egy részét. Angolul és

„A miskei baptista misszió története tükrözi hazánk küzdelmeit, sorsát.”

Füredi Kamilla Kispesztén

magyarul is jelentek meg írásai. Egy vasárnap délelőtt még beszélt a kispesti gyülekezetünkben, – kedden pedig, 44 éves korában – ahogy a baptisták ezt ki szokták fejezni – „hazament”.

A miskei baptista misszió története tükrözi hazánk küzdelmeit, sorsát, amiről a magyar nemzeti himnusz szövege és dallama egyértelműen beszél. Bemutatja a mezőgazdasági munkából élő lakosság megtartó erejének évtizedes hiányát. Az istenfélelem minden megnyilvánulását ellenőrző, koholmányok szintjére süllyesztett igazságszolgáltatás következményeit, egy mezőgazdaságra berendezkedő társadalom erőltetett iparosításának következményeit. A jelenlegi társadalmi kitörési pont a szellemi értékek felé fordul. Soha ennyi egyetemünk nem volt. Évente nem végzett ennyi új diplomás. Ma Európában rólunk és a lengyelekről azt mondják, hogy a két ország a földrészkonzervatív keresztény népe. Örülünk ennek, de azért el tudnánk képzelni sokkal méltóbb keresztényi életkörülményeket is. Abban már egyek vagyunk szinte valamennyien keresztény egyházak, hogy nem versenytársat látunk egymásban, hanem testvért. Hálások vagyunk az Úr Istennek, a mi mennyei Atyánknak, hogy elhozta a keresztény egyetértés nemesebb lelkű korszakának kezdetét, amikor végre egymásnak kezet nyújthatunk baráti szívvel és jó akarattal.

A kegyelem jellemzői

- ◆ A kegyelem **Isten meg nem érdemelt szeretete irántunk**, amellyel lázadó hitetlenségünkre, bűneinkre és bűnösségünkre Jézus Krisztusban válaszolt. (Róm 5,8, 1Jn 4,9)
- ◆ A kegyelem **Isten cselekvő szeretete**, amely Jézus tetteiben, földrejövetelében, e földön végzett szolgálatában, az értünk bemutatott engesztelő áldozatában lett nyilvánvaló (2Kor 5,21, 1Jn 3,16, ApCsel 1,4)
- ◆ A kegyelem **bennünket kereső és hazaváró szeretet**. Keres, és hazatérésre készítet az életünk eseményeivel, de leginkább megszólít az Evangélium által, amely a megváltásunkról szóló jó hír. (Ef 1,13, Lk 15,20)
- ◆ A kegyelem **Isten irányított szeretete** – amely minden ember számára elég, minden embert hív és vár, de – csak azokat éri el – azokra irányul akik szomjúhozzák Őt, és hit által el is fogadják a bűneik bocsánatát és az örök életet. (1Tim 2,5-6, Jn 7,37-38)
- ◆ A kegyelem **a szentség világhossága és hatalma**, amely az Ige által bűnismeretre és bűnbánatra ébreszti azt, aki meghallja, mint néki szóló személyes üzenetet. (1Jn 1,5-7)
- ◆ A kegyelem **Isten bűnbocsátó és bűntől megszabadító ereje**, amely hit által tudunkra adja, hogy Isten Jézusért megbocsátotta és elvette minden bűnünket. (1 Jn 1,9, Róm 8,1-3)
- ◆ Az üdvözítő kegyelem **nevel és tanít** arra, hogy megtagadva a hitetlenséget és a világi kívánságokat józanul, igazságosan és kegyesen éljünk. (Tit 2,11)
- ◆ A kegyelem **Isten megtartó hatalma**, amely által övéit védi, kezében tartja és az Ő szeretetéből semmi és senki ki nem szakíthatja. (Jn 10,27-29, Róm 8,31-39)

Forrás, id. Kovács Géza, Istent keresők bibliaórája

Dorgay Zsófia

DR. HERJECZKI GÉZA KORNYA-ÉLETMŰDÍJBAN RÉSZESÜLT

Interjú Dr. Mészáros Kálmán egyháztörténésszel

A szóránymagyarság összetartásában végzett kimagasló teljesítményéért Kornya Mihály-életműdíjban részesült Dr. Herjeczki András Géza, a Detroiti Magyar Baptista Gyülekezet nyugalmazott lelkipásztora.

A Magyar Baptisták Világszövetségének (továbbiakban: MABAVISZ) vezetősége 2009-ben alapította a Kornya-díjat a magyar baptisták erdélyi hithősének, Kornya Mihálynak emléke előtt tisztelve. A magyar baptista misszió egyik legmeghatározóbb egyénisége és legeredményesebb gyülekezetalapítója nagyrészt Erdélyben és a magyar Alföldön végezte a szolgálatát, ezzel komoly nyomokat hagyva a baptista múltban. A MABAVISZ két-három évente jelöl ki egy olyan

személyt az elismerésre, aki jó szolgálatot végzett és példával járhat elől közösségében. Eddig hét személy kapta meg a rangos díjat. A sort Veres Ernő lelkipásztor kezdte, aki a rendszerváltás utáni első elnöke volt az Erdélyi Baptista Szövetségnek. Őt követte Kulcsár Sándor lelkipásztor, az ő neve is ismerősen csenghet a clevelandiek számára, hiszen brassói és kolozsvári szolgálata után az Úr őt arra indította, hogy kijöjjön Amerikába. A harmadik díjazott az Dr. Eric Barrett természettudós és kedves felesége, Rosemary voltak. Az brit tanárházaspár szorgalmasan támogatta erkölcsileg és anyagilag az elcsatolt területek és Magyarország megszorult helyzetben lévő baptista gyülekezeteit. Eric Barrett nyugdíjba vonulása után teljes mértékben a misszióknak szentelte magát. Füredi Kamilla, afrikai

misszionárius érdemeit ismerte el a negyedik alkalommal kiosztott Kornya-díj. Kamilla éveket töltött a clevelandi gyülekezetben, afrikai misszióit követően többször visszatért bizonysgot tenni, beszámolni munkájáról. A díjat halála után 2016-ban kapta meg, postumusz.

A Kornya Mihály-életműdíjat 2020-ban – az akkor 95 esztendő – Kovács Géza lelkipásztor kapta, aki számos alkalommal szenvedett el üldözést keresztény tevékenységéért a kommunista hatóságok által. A hatodik díjazott Both József lelkipásztor volt, az ő nevéhez fűződik például a Székelyudvarhelyen felépült baptista imaház vagy az ifjúsági tábor épülete.

A 2024-es elismerés ünnepeltje pedig a 75 éves Dr. Herjeczki Géza lelkipásztor, aki a Ráma Táborban, az Amerikai Magyar Baptista Szövetség 116. közgyűlésén vehette át a díjat a Világszövetség elnökétől (Püsök Dániel) és egyik alelnökétől (dr. Borzási Pál, Erdély). Megtérése, lelkipásztori elhívása, teológiai képzése Budapesten történt (később Németországban, Svájcban és Kanadában folytatta teológiai tanulmányait). Három országban szolgált lelkipásztorként: két magyarországi gyülekezetben (Jánoshalma, Vác), Kanadában (Torontó) és 27 évig Detroitban.

Több mint 40 évig szolgált a diaszpóra-misszióban. Az amerikai kontinensen magyar baptistáinak összetartásában – lelkipásztorként és az Amerikai Magyar Baptista Szövetség egyik vezetőjeként – kimagasló és kétségtelen érdemeket szerzett. Emellett a 90-es évektől napjainkig szerkeszti az Evangéliumi Hírnök nevű lapot, amely 1908-as alapításától kezdve mind a mai napig folyamatosan megjelenik.

A Magyar Baptista Világszövetség három legnagyobb szakszövetsége a magyarországi, az erdélyi és

az amerikai. A MABAVISZ gondot fordít arra, hogy az anyaországtól igen távol működő amerikai szövetség is értékelve legyen, hiszen amerikai környezetben megmaradni komoly kihívás.

A megszólalónk hozzátette: az amerikai magyar baptista gyülekezetek szolgálattevői kimagasló munkát végeznek, a misszió ma is él, és öröm látni, hogy a konferenciákon egyre jobban jelen vannak az ifjúság tagjai és a fiatal házaspárok. Ezek jó reménységgel töltenek el bennünket arra nézve, hogy ezek az emberek, akik országot váltottak, a szívükben magyarok maradnak.

2024. szeptember 15-én ünnepli a clevelandi magyar baptista gyülekezet fennállásának 125. évfordulóját, amikor is Mészáros Kálmán lelkipásztor úr lesz az istentisztelet díszvendége. Az egyháztörténészt arra kértük, foglalja össze dióhéjban a Clevelandi Magyar Baptista Gyülekezet történetét:

Nagyon nehéz egy riport keretében a 125 évet összefoglalni. de annyit tudunk a fellelhető források alapján, hogy az első magyar baptista gyülekezet az Egyesült Államokban, Clevelandben jött létre 1899-ben.

125 évvel ezelőtt, amikor a Monarchiának szinte végnapjai felé közeledtünk, nagy volt a munkanélküliség Magyarországon. Sokan indultak a tengerentúlra a jobb megélhetés érdekében. Akik elmentek, azok csak néhány évig terveztek Amerikában dolgozni, de Trianont követően már nem nagyon jöttek vissza. De voltak olyanok is, akik épp Magyarország feldarabolásának okán döntöttek az emigráció mellett. Mondván, ha már kisebbségben kell élni, akkor inkább a tengerentúlon próbálnak szerencsét.

A második világháborútól a szinte a 90-es évekig, a román diktatúrának az összeomlásáig jellemző volt a kivándorlás. Bár tragikus anyaországi események nyomán, de a clevelandi gyülekezet így egyre bővülhetett magyar családokkal. Többször kellett imaházról imaházra költözni, ahogy nőtt a gyülekezet lélekszáma.

Volt időszak, hogy akár kétszáz-háromszáz tagot számláltak a clevelandi magyar baptisták. Ezeket a virágzó évekre a modernizáció tett pontot, sokan elköltöztek a magyar negyedből. Manapság már komolyan oda kell szenteljék az idejüket a családok, ha távolabb élnek, de magyar nyelven szeretnék az igét meghallgatni vasárnaponként.*

Dr. Mészáros Kálmán hozzátette, maga is nagyon

„Folytassátok, egymást is bátorítva, segítve a lélekmentés szolgálatát, amiben Kornya Mihály utolérhetetlen példát adott mindannyiunknak.”

Balról jobbra: Püsök Dániel, Herjeczki Géza, Borzási Pál

kellemes emlékeket őriz a clevelandi gyülekezettel kapcsolatban és örömmel készül a személyes találkozásra:

Adjunk hálát Istennek a 125 éven át tartó hűségéért és szeretetéért, hogy megtartotta ezt a sok vihart megélt közösséget, gyülekezetet, és reméljük, hogy virágzó jövőt munkál, hisz Isten nem rosszat, hanem jót gondolt el számunkra. Ebben szeretnék majd én is bátorításul szólni.*

Herjeczki Géza válasza a díj átvételekor

Kedves Testvéreim! Bár a kitüntető Kornya díjra nem tartom méltónak magamat, mégis elfogadom azt - alázattal, hálaadással és örömmel. Arra gondolok, hogy annak a nagy magyar baptista misszióknak lehettem és vagyok én is munkatársa, amire Kornya Mihályt is elhívta az Úr, 150 évvel ezelőtt. Az amerikai magyar baptisták közötti missziómunka jóval kisebb ugyan, mint a magyarországi és az erdélyi, de az Úr hívta életre, és az Ő kegyelméből létezik és működik, immár 116 éve.

Szolgáló életem végefelé Isten szép tervét csodálom és a misszió urát, Jézus Krisztust magasztalom, aki ebbe a szolgálatba állított. Őt illeti minden dicséret, azért is, ha valamit elvégezhettem az Ő segítségével. Hiszen, ha valahol igaz, hogy „nálam nélkül semmit sem cselekedhettek,” a missziómezőn igaz, különösen is a külmisszióban. Örömmel mutatom meg majd nektek is, testvéreim, a Kornya Mihály érmet, hiszen – bizonyára a 2015-ben kitüntetett Kulcsár Sándor testvér is így gondolja - velünk együtt az amerikai magyar baptista missziót érte ez az elismerés.

Annak pedig, hogy a Világszövetségünk vezetői rám

gondoltak ezúttal ezzel a megtiszteltetéssel, egyszerűen örülök és köszönetemet fejezem ki. Örömmel és jószívvel szolgáltam közöttük is, amikor erre lehetőségem volt – aránylag hosszú ideig. Régen is és most is azt gondolom, hogy a hat szövetségben élő magyar baptista misszióban, ha nem is vagyunk egyformák, azonos értékűek és testvérek, szolgatársak vagyunk. Püsök Dániel és Borzási Pál testvéren keresztül köszöntöm a Mabavisz munkatársait, az apostol szavai segítségével: „Azért szerelmes atyámfiak erősen álljatok, mozdíthatatlanul, buzgólkodván az Úrnak dolgában mindenkor, tudván, hogy a ti munkátok nem hiábavaló az Úrban.” (1Kor 15,58) Folytassátok, egymást is bátorítva, segítve a lélekmentés szolgálatát, amiben Kornya Mihály utolérhetetlen példát adott mindannyiunknak.

Ami engem illet, eddig is törekedtem arra, de az utóbbi hónapok során (újra Pál apostolt idézem) „úgy határozottam, hogy nem tudok közöttetek másról, csak Jézus Krisztusról, róla is mint a megfeszítettről.” (1Kor 2,2) Azért teszem ezt, mert úgy érzékelem, hogy az utóbbi időben világszerte, de a magyar baptisták között is egyre többet beszélünk Istenről, és egyre kevesebbet az egyetlen Istenhez vezető útról, a kereszten értünk halt Megváltóról, Jézus Krisztusról. Ameddig lehetőséget ad erre a misszió Ura, ezt szeretném tenni, szóban és írásban egyaránt.

Ennek az érmének az egyik oldala feleségemet illeti, aki szolgálatom végzése során elejétől mind mostanig mellettem állt. Nélküle ma nem állhatnék itt előttetek. Ez az első alkalom, hogy nincs itt velem a táborban. Két hete, biciklizés közben balesetbe került, amiben csodálatos módon megtartotta őt az Úr, de három bordája azért eltört. Köszönöm, hogy imádkoztok érte. Nagyon várta a találkozást veletek!

Végül, még egyszer köszönöm a megtiszteltetést a Mabavisz vezetőinek és nektek, testvéreim. Jézus Krisztust, az én Megváltómat és Uramat illeti minden dicséret. Életemmel, esetleges további szolgálataimmal az Ő páratlan nagyságát szeretném hangsúlyozni, Kornya Mihállyal egyetértve, aki ezt is mondta: „Ha Istent meg akarjuk keresni, akkor kell, hogy előbb Jézussal találkozzunk.” Ne felejtsük el Kornya Mihály figyelmeztetését, tanítását.

Dr. Mészáros Kálmán

NEMZETKÖZI HIT Tudományi NAPOK BESZTERCEBÁNYÁN

A közép-európai baptista teológiák vezetői és tanárai tudományos konferenciát hívtak össze a felvidéki Besztercebányán/Banská Bystricán. A városban működik az a Bél Mátyás (1684-1749) magyar-német-szlovák nyelven kitűnően beszélő és alkotó polihisztor hittudósról elnevezett állami egyetem (Matej Bel University - Alapítva: 1992.) melynek Pedagógiai Karának Teológiai és Katechetikai Tanszéke biztosít jogi és akkreditációs háttérrel az itt működő Evangéliumi /Baptista Lelkész-képző Intézetnek.

A besztercebányai lelkimunkásképző felsőfokú intézménynek jelenleg 8 függetlenített professzora és 42 hallgatója van. A baptista diákokon kívül metodista, pünkösdi, evangélikus háttérű fiatalok is részt vesznek a hitéleti tudományok elsajátításában. A teológiai fakultásnak önálló, jól felszerelt oktatási központja, jelentős könyvtára, előadótermei és egyszerű diákszállója is van.

Emellett a város központjában található a Besztercebányai Baptista Gyülekezet mintegy kétszáz ülőhellyel

rendelkező temploma, amely számos esetben ad helyet úgy a teológia, mint a Szlovákiai Baptista Szövetség központi rendezvényeinek.

A 2024. április 7-9 között itt megtartott három napos nemzetközi konferenciáján Hollandiából, Észtországból, Lengyelországból, Németországból, Szlovákiából és Magyarországról vettek részt hittudósok és teológiai professzorok.

A Közép-európai Baptista Teológusok Hálózatának (CEBTN), tudományos konferenciája központi témája az emberi identitásról és többek között a korunkat megosztó szexualitásról vallott különböző nézetek (gender-kérdés) bibliaetikai vizsgálata és a szentírástól eltérő teológiai félreértések tisztázása volt.

A fórum házigazdája Benjamin Uhrin, a szlovák baptisták korábbi elnöke, teológiai professzor volt. Értékes előadásokkal, hozzászólásaikkal és fórum beszélgetéseikkel Derek Bass, (Amsterdam/Hollandia), Mateusz Wichary, (Varsó/Lengyelország), Einike Pilli, (Tartu/Észtország), Meego Rimmel, (Tartu/Észtország), Wil-

helm Daiker (Bonn/Németország), Sebján-Farkas Zsolt, Balla Péter, Várady Endre, Paróczy Zsolt és Mészáros Kálmán teológiai tanárok (Budapest/Magyarország), valamint a helyi teológiai intézet hallgatói szolgáltak.

A konferencia szünetében alkalom nyílt Besztercebánya magyar vonatkozású emlékeit is felkeresni. Amint az többeknek ismeretes a tatárjárást követően az itt kipusztult őslakosságot IV. Béla Magyarország királya türingiai német telepésekkel népesítette be 1255-ben.

Országmentő királyunk egészalakos szobra 2021 óta áll Besztercebánya főterén, az ősi barbakán és a hatalmas németes stílusvonásokkal ékesített nagytemplom előtt, talapzatán a négy nyelven (német, angol, szlovák és magyar) olvasható ősi szövegfelirattal:

„Béla, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország, Ráma, Szerbia, Lodoméria, és Kunország királya, a Beszterce nevű új település hospeseinek városi kiváltságokat adományozott az Úr ezerketőszázötvenötödik esztendejében.”

A város a magyar királyok kedvelt tartózkodási helye volt később is. IV. Béla királyunkon kívül III. Endre, Károly Róbert, Nagy Lajos és Hunyadi Mátyás is szívesen időzött itt, ennek eleven emlékét a főtéren álló Mátyás-ház őrzi ma is.

A másik jelentős történelmi személy Bethlen Gábor fejedelem volt, akit ebben a városban választottak 1620-ban a magyar országgyűlés rendjei a Habsburg és török megszállók által letiport országuk királyává. Ennek a jelentős eseménynek a helyszínéként szolgáló „Bethlen Ház” is ott áll a főtéren, a melyen felirat emlékeztet a protestáns fejedelem nemzetmentő tetteire

és az egységes Magyarország tekintélyének helyreállításában kifejtett igyekezetére.

Mi baptisták méltán emlékezhetünk tisztelettel Bethlen Gábor fejedelemre, aki ez idő tájt ismerte meg a felvidéken oltalmat kereső üldözött anabaptista, habán hittestvéreinket és telepítette át őket 1621-1622 táján Erdély szívébe Gyulafehérvárra és környékére. Mi is kegyelettel és tisztelettel emlékeztünk meg besztercebányai háza előtt a vallásszabadság ügyében fáradozó és anabaptista hitelődeink védelmében 1622. július 4-én megszavazott és Kolozsváron kihirdetett országgyűlési határozatról, melyben anabaptista habán elődeinknek biztosított szabad vallásgyakorlatot és az általuk működtetett messze híres kerámiaipari tevékenységük ösztönzése érdekében hozott vámmenetséget biztosító törvényjavaslatról.

Ugyanez a „Bethlen ház” szolgált 1678-ban Thököly Imre szabadsághős, majd 1703-ban II. Rákóczi Ferenc magyar szabadságharcos fejedelem szálláshelyeként, amikor a magyar szabadság és függetlenség élharcosaiként ebben a városban gyűjtöttek erőt a további küzdelmükhöz a város lakosságának teljes támogatásával és együttérzésével.

A Rákóczi-, majd az 1848-49-es szabadságharc idején sokat szenvedett a város. A megtorlás évtizedeiben a magyar lakosság létszáma megcsappant, bár a Trianoni országvesztés idején a magyar és német anyanyelvű lakosság egyenlő arányban volt jelen a városban, a szlovák elenyésző kisebbség mellett.

A városban a reformáció óta jelentős számban vannak protestánsok, elsősorban evangélikusok, akik az

ellenreformáció kegyetlen üldöztetései ellenére hűségesen megmaradtak a városban. Az evangélikus templom Pollack Mihály tervei alapján épült klasszicista stílusban 1807-ben. Az evangélikus temetőben több nevezetes magyar lelkész, tanár, tudós nyugszik. Többek között a fasori gimnázium egykori tanárai, vagy a kolozsvári egyetemi tanárai és tudós professzorai közül is többen.

A baptista misszió a Felvidéken 1875-ben indult el Meyer Henrik budapesti gyülekezetalapító és biblia-terjesztő utazó evangélista munkássága nyomán. Besztercebányán 1889-ben Droba András helyi polgár által indult el a gyülekezetplántálás, aki megtérését követően hitvalló bemeztetésben részesült Liptószentmiklóson Vaculik Károly lelkipásztor közreműködésével.

Ezt követően Droba testvér aktív evangelizációt végzett a városban és a környező településeken. Őt Hrabovsky István követte a lelkimunkában, aki tömbházban lévő lakását ajánlotta fel istentiszteleti célra, majd Prsan Pál otthonában jöttek össze. A Felvidéken több helyen elindult lendületes baptista missziót a századforduló drámai változásai fékezte meg.

(Miután 1918-ban Felső-Magyarország cseh megszállás alá került és a Párizs/Trianonban 1920-ban meghozott tragikus döntés nyomán a Felvidéket elszakították az anyaországtól, a magyar lakosság menekülni kényszerült. Akik a szülőföldjükhöz ezek után is hűségesen ragaszkodtak a második világháborút követően a „Benes-dekrétumok” embertelen rendelkezései nyomán a magyar őslakosságot "kollektív bűnösséggel" illették és így elvesztették állampolgárságukat, állásu-

kat, nyugdíjukat, ingóságukat, ingatlanaikat így sokan földönfutókká váltak. A kommunisták a „lakosságcsere” ürügyén deportálta a „reszlovakizációt” megtagadó polgárokat, akiknek nagyrészt Magyarországra vagy szerte a nagyvilágba volt kénytelen menekülni és új hazára találni.)

A II. világháború után új érdeklődők kerültek a helyi gyülekezet vonzásába. Mivel a politikai változások nyomán a város német és magyar lakossága nagyon lecsökkent, az istentiszteleten már csak szlovák nyelven történt az igehirdetés. A gyülekezet lelkipásztora ebben az időben Sztupkai Emil testvér lett. Imaház híján sokáig családnál jöttek össze a közösség tagjait, de egyre sürgetőbbé vált egy önálló templom építésének igénye.

Hosszú várakozás után erre 1986-ban került sor Synovec Péter laikus lelkipásztor idejében, amikor a belvárosban sikerül a főtérhez közel egy alkalmas épületet vásárolniuk. A mai minden igényt kielégítő templomukat 1994-ben építették Smolnik Dalibor lelkipásztorsága idején, ami a 140 tagot számláló besztercebányai gyülekezet barátságos otthona.

Mgr. Benjamin Uhrin, Th.D. 2009-től 2018-ig volt a besztercebányai gyülekezet lelkipásztora mindaddig, amíg a szlovákiai baptisták elnökének megválasztották. Jelenlegi Mgr. Miloš Masarik, PhD., a gyülekezet lelkipásztora, és mellette Mgr. Nagypál Richárd miszionárius végez lelkigondozó szolgálatot.

Legyen Isten áldása szlovák testvéreink további lélekmentő munkáján!

Immánuel! Velünk az Isten!

Az erdélyi magyar teológushallgatók és tanáraik Nagyváradon

Dr. Mészáros Kálmán

TEOLÓGIAI KÉPZÉS NAGYVÁRADON

A budapesti székhelyű Baptista Teológiai Akadémia (BTA) az utóbbi években egyre szorosabb kapcsolatokat épít ki a határon túli magyar és más anyanyelvű teológiai intézetekkel. Mivel Erdélyben jelentős számban élnek magyar anyanyelvű baptista hitvallású keresztények, a közelmúltban leginkább velük alakult ki eddig gyümölcsöző testvéri együttműködés.

A Baptista Teológiai Akadémia magyarországi és erdélyi tanárai közös kurzusok keretében nyújtanak segítséget a Nagyváradon működő magyar nyelvű lelkipásztor és gyülekezetimunkás képzésben. Legutóbb 2024. április 16-án történt összevont teológiai oktatási nap, melynek keretében találkozhattak a hallgatók, és tanulhattak együtt a Biblia igazságairól a határ két oldaláról érkező tanáraikkal.

Magyarországról most ketten érkeztünk, Balla Péter gazdasági főigazgatóval, aki az újszövetségi kurzusban oktatott, míg én az egyháztörténelmi stúdiumot vezettem ezen az alkalmon. Az egyik mellékelt csoportképen ennek a találkozóznak a résztvevőit láthatjuk.

Ezen a napon lehetőségünk nyílt a Nagyváradon működő román anyanyelvű Emmánuel Baptista Egyetem vezetőivel találkozni, akik megismertették az in-

tézmény megalakulásának történetét, felépítését és képzési irányait.

Paul Negrut baptista lelkipásztor az egyetem rektora, a szisztematikus teológia és gyakorlati teológiai tanszék egyetemi tanára, valamint Giorgiov Adrián az egyetem dékánja, aki egyúttal a BTA egyetemi docense elmondta, hogy a teológiai oktatás még a '80-as évek kommunista diktatúra szigorú egyházüldözése idején, földalatti mozgalomként indult.

A rendszerváltás után alakult meg hivatalosan a teológiai oktatási intézmény, majd 1998-ban vált államilag elismert baptista egyetemmé. Napjainkra az egyik legnagyobb evangéliumi keresztény hittudományi egyetemként tartják számon Európában.

Nagyváradi Emanuei Baptista Egyetemen jelenleg hat alapképzési szak van. Ezek a lelkipásztori teológia, az ének-zenei, szociális munka, nyelv és irodalom (angol és román), menedzsment és az informatika területén ad államilag akkreditált vég bizonyítványt.

Mesterképzési programjaik a lelkipásztori teológia és missziológia, a vállalkozói menedzsment, a zeneművészet és a közösségi programok és projektek a szociális munkában adnak további tudományos képzést és

„Az alapítás óta eltelt harminc év alatt több mint 2600 fiatal végzett az Emanuel Egyetemen, akik a világ mintegy 40 országában viszik magukkal az iskola értékeit, missziós látásukat és pozitív jövőképüket.”

Giorgiov Adrián, Balla Péter,
Mészáros Kálmán és Paul Negrut

akkreditált oklevelet.

Megtudtuk azt is, hogy Nagyváradon 20 baptista gyülekezet van jelenleg. Ezek közül a legnagyobb, az ugyancsak Emánuel nevű baptista gyülekezet, melynek jelenleg 2400 bemenített elkötelezett felnőtt tagja van. Háromezer ülőhelyes templomuk 1993-ban épült fel. Emellett ovodát, általános iskolát, gimnáziumot is tartanak fent az egyetemen kívül. Rajtuk kívül még 17 román, 4 magyar anyanyelvű baptista gyülekezet működik Nagyváradon.

Az egyetemnek jelenleg több mint kétszáz lelkipásztor hallgatója van a civil szakokon kívül. A város határában felépült egyetemi kapushoz háromszáz ülőhelyes kápolna, zeneház és sporttelep tartozik.

A nagyváradai Emanuel Egyetem az egyik legnagyobb értékörző konzervatív akkreditált baptista egyetem Európában, amely lehetőséget kínál a baptista vagy más evangéliumi egyházakból származó fiatalok számára, hogy olyan környezetben tanuljanak, ahol a tudományos előmenetelük és keresztény jellemük is pozitív irányban változhat.

Az alapítás óta eltelt harminc év alatt több mint 2600 fiatal végzett az Emanuel Egyetemen, akik a világ mintegy 40 országában viszik magukkal az iskola értékeit, missziós látásukat és pozitív jövőképüket.

Kifejezésre jutott az a közös elgondolás, hogy a jövőben szorosabb kapcsolat alakuljon ki a budapesti Baptista Teológiai Akadémia és a nagyváradai Emanuel Baptista Egyetem között. Ennek érdekében további kölcsönös látogatásra, megbeszélésekre, egyeztetésekre, vendégprofesszorok előadására és egy kölcsönösen

előnyös hivatalos együttműködési megállapodás előkészítésére szeretnénk törekedni a jövőben. Immánuel! Velünk az Isten!

A Nagyváradai Emánuel Teológia épülete

A Nagyváradai Emánuel Teológia kampusza

Nagyvárad-Belvárosi Magyar Baptista Gyülekezet

Téglási Lajos -
Baranyi László Zsolt

AMI A BIBLIÁBÓL KIMARADT

Recenziók Uwe-Karsten Plisch
könyvéről

A cím önmagában figyelemfelkeltő, hiszen azt sugallhatja, hogy benne kéne még lennie bizonyos iratoknak a Bibliában, amik miatt a Szentírás nem egy egész és teljes mű, hanem kérdéses a teljessége és a szerkesztése.

A szerző-szerkesztő rögtön a könyv elején világossá teszi, hogy nem indokolt ez a gyanakvás, sokkal inkább kortörténeti és írásmagyarázati, teológiai szempontból érdemes értelmezni a címet. A Biblia a maga 66 könyvével egy teljes egészet alkot, ami összefüggéseiben, üzenetében és ihletettségében kikezdzhetetlen. Ehhez nem fér kétség. A szerző azokat a könyveket mutatja be, amik apokrifként jelen voltak az Újszövetség formálódása idején és hatottak a kortársakra, isteni tekintélyt akartak szerezni maguknak és gyakran az első hívők megzavarása alkalmas iratok voltak.

Maga a könyv meglátásom szerint azok kezébe való, akik egyrészt már hitükben érettek és megalapozottak és meggyőződéssel hiszik és vallják, hogy Isten szava a Biblia és nem ér fel hozzá semmi. Másrészt, akik érdeklődnek a vallástörténet, kortörténet, apologetika,

Kálvin, 2023, 180 oldal

írásmagyarázat, teológia és hasonló tudományágak iránt.

A szerző tudatosan szerkeszti a könyvet, nem az egyes források hiánytalan bemutatását tűzi ki célul, hanem a különféle iratok (evangéliumok, Jézus-mondások, levelek, apokalipszisek, stb...) fajtáinak a megismertetése a célja és ezekből szemezgeti ki azokat, amik különösen is érdekesek és/vagy alkalmasak arra, hogy mintákat, tendenciákat, hatásokat megismerjünk általuk.

Nagyon hasznos kortörténeti, régészeti és vallástörténeti adalékokkal vezeti fel az egyes iratokat, mielőtt közreadja azokat egészében vagy részleteiben, ugyanakkor nem értelmezi teológiai szempontból, ezt az olvasóra hagyja. Máskülönbön viszont az aktuális iratot összeköti azokkal az újszövetségi helyekkel, ahol azonosság vagy tartalmi összefüggés fedezhető fel. Gyakran kulturális támpontokat is ad, rövid értelmező magyarázatokat, hogy egy laikus olvasó számára is érthető legyen a szöveg.

„A könyv célja, hogy bemutassa ezeket az elfeledett vagy kevésbé ismert írásokat, és ezzel gazdagítsa ismereteinket a korai keresztény gondolkodásról és irodalomról.”

Mindemellett véleményem szerint ez a könyv nem elsődlegesen a laikus olvasóknak készült.

Apologetikai szempontból különösen nagy értéke a könyvnek, hogy olyan írások is megismerhetőek belőle, amik jelentősen befolyásolták a katolikus tanok kialakulását vagy éppen a mai szélsőséges karizmatikus irányzatok egyes gyakorlatait és hittételeit, továbbá a mindenféle szinkretista vallások keletkezése is könnyebben megérthető általuk.

Így például Jakab protoevangéliuma segít megérteni a Mária-kultusz kialakulását. Vagy Fülöp, Júdás és Tamás evangéliuma, Márk titkos evangéliuma és más iratok segítenek belelátni abba a katyvaszba, amit a gnosztikusok képviseltek és ami már az apostolok idejében is hitvédelmi reakciókat váltott ki, és amikor Jakab levelében, János írásaiban, Péter leveleiben mind találunk utalásokat, csakúgy, mint Pál apostol egyes leveleiben. Ezeket az írásokat olvasva nehéz bennünk felfedezni rendszert, világos összefüggéseket és kiforrott teológiát, de a korai hívők között mégis sok áldozatot szedtek azok a tanok, amik részben ezekből a „szentnek” tekintett iratokból merítettek.

Emellett megismerhető még persze más kegyes irodalom is, ami alapvetően nem feszül szembe a Szentírás értékrendjével - mint teszik ezt a gnosztikus iratok - és betekintést adnak a korai egyház formálódásába, gyakorlataiba. Ilyen a Didakhé vagy a Péter cselekedete és a Levélváltás Seneca és Pál között.

Összegezve tehát, izgalmas és helyenként fárasztó olvasmány, de segít megérteni azt a törekvést ami a kezdetektől jelen volt, és ami a mai napig újra és újra megjelenik és ami hathatós eszköz a Sátán kezében. Nevezetesen Isten szavának és kijelentésének az elvitatását, hiteltelenítését vagy éppen a kegyes kiegészítését, a „többre vágyók” kielégítését. Bármi is volt a szándék, Isten jelen volt és kirostálta azokat a próbálkozásokat, amik nem voltak általa ihletettek és a mai napig ebből fakad az áldás és az élet mindenki számára.

Sola scriptura, ebben erősít meg ez a könyv!

Téglási Lajos

EGY KÜLÖNLEGES UTAZÁS A KORAI KERESZTÉNY ÍRÁSOK VILÁGÁBA

Megtérésem óta foglalkoztat ez az igevers:

„De van sok egyéb is, amit Jézus tett, és ha azt mind megírnák egytől egyig, úgy vélem, maga a világ sem tudná befogadni a megírt könyveket.” Jn 21,25

Mindig is érdekelt, hogy a korai keresztények, hogy látták a Megváltót, mit gondoltak róla.

Plisch: „A korai kereszténység apokrif iratai” című könyve egy különleges utazásra hív bennünket, amely során a korai keresztény írások világába tekinthetünk bele. Ezek az írások a kereszténység hajnalán keletkeztek, ám különböző okokból nem kerültek be a hivatalos újszövetségi kánonba. A könyv célja, hogy bemutassa ezeket az elfeledett vagy kevésbé ismert írásokat, és ezzel gazdagítsa ismereteinket a korai keresztény gondolkodásról és irodalomról.

Plisch teológus és koptológus, és azzal a céllal írta könyvét, hogy bemutassa a korai kereszténység irodalmi és szellemi sokféleségét.

A könyv szerkezete és tartalma

Plisch könyve hét fő fejezetre osztható, amelyek különböző műfajokba sorolják az apokrif iratokat:

1. Elbeszélő evangéliumok
2. Szétszóródott Jézus-mondások és beszédevangéliumok
3. Párbeszéd-evangéliumok
4. Levelek
5. Gyülekezeti szabályzatok
6. Apokrif apostolakták
7. Apokalipszisek

Elbeszélő evangéliumok

Az elbeszélő evangéliumok részletesen bemutatják Jézus életének különböző eseményeit, olyan részletekkel, amelyek nem találhatók meg a kanonikus evangéliumokban. Ezek az írások szimbolikus elemekkel dúsítottak, és céljuk, hogy elmélyítsék az olvasók Jézusról alkotott képét.

Szétszóródott Jézus-mondások és beszédevangéliumok

A szétszóródott Jézus-mondások és beszédevangéliumok Jézus tanításainak különböző gyűjteményei.

„Az apokrif apostolakták az apostolok életének és munkásságának eseményeit mesélik el.”

Ezek az írások nem feltétlenül kronologikus sorrendben mutatják be Jézus szavait, hanem tematikusan csoportosítva, különböző tanulságokat és bölcsességeket kiemelve.

Párbeszéd-evangéliumok

A párbeszéd-evangéliumok Jézus és tanítványai közötti beszélgetéseket rögzítik. Ezek az írások is értékesek lehetnek az olvasó számára, mivel mélyebb teológiai és filozófiai kérdéseket tárgyalnak, Jézus és tanítványai közötti dialógusok formájában.

Levelek

A levelek különböző korai keresztény vezetők és közösségek közötti írásos kommunikációkat tartalmaznak. Ezek az írások gyakorlati tanácsokat és teológiai útmutatásokat nyújtanak a híveknek, és bemutatják a korai keresztény közösségek mindennapi életét és problémáit.

Gyülekezeti szabályzatok

A gyülekezeti szabályzatok a korai keresztény közösségek működését szabályozó írások. Ezek az iratok részletes útmutatást nyújtanak az istentisztelet rendjéről, a vezetők és hívek közötti viszonyról, valamint a közösségi élet szabályairól. Ezek a szabályok betekintést adhatnak a korabeli közösségek harmonikus működéséről és egységéről.

Apokrif apostolakták

Az apokrif apostolakták az apostolok életének és munkásságának eseményeit mesélik el. Ezek az írások részletes történeteket tartalmaznak az apostolok missziós útjairól, csodáikról és szenvedéseikről. Az ilyen típusú írások nemcsak történelmi szempontból lehetnek jelentősek, hanem teológiai és erkölcsi tanításokat is közvetítenek.

Apokalipszisek

Az apokalipszisek apokrif iratok, amelyek látomásokat és próféciákat tartalmaznak a végidőkről és a világ végső sorsáról. Ezek az írások szimbolikus elemekkel gazdagítják a korai keresztény apokaliptikus irodalmat, és betekintést nyújthatnak a korai keresztények végidőkkel kapcsolatos hitébe.

Összegzés és ajánlás

Uwe-Karsten Plisch „Ami a Bibliából kimaradt” című könyve gazdagíthatja ismereteinket a korai keresztény irodalomról és teológiáról.

Tudományosan megalapozott és alapos kutatáson alapul, amely hiteles forrásokat és fordításokat használ. Ez biztosítja, hogy az olvasók pontos és megbízható információkat kapjanak a korai keresztény irodalomról.

A könyv közérthető nyelvezete és olvasmányos stílusa lehetővé teszi, hogy szélesebb olvasóközönség számára is hozzáférhető legyen. Az író gondosan ügyel arra, hogy a tudományos tartalom mellett élvezetes és informatív olvasmányt nyújtson.

Gazdag jegyzetapparátussal rendelkezik, amely segít az olvasóknak jobban megérteni a szövegek kontextusát és jelentőségét. A jegyzetek és bevezetők további háttérinformációkat nyújtanak, ami különösen hasznos a laikus olvasók számára.

Átfogó képet nyújt a korai keresztény irodalom sokszínűségéről és gazdagságáról. Az apokrif iratok tanulmányozása segít megérteni a korai kereszténység gondolkodását, hitéletét és vallási gyakorlatát.

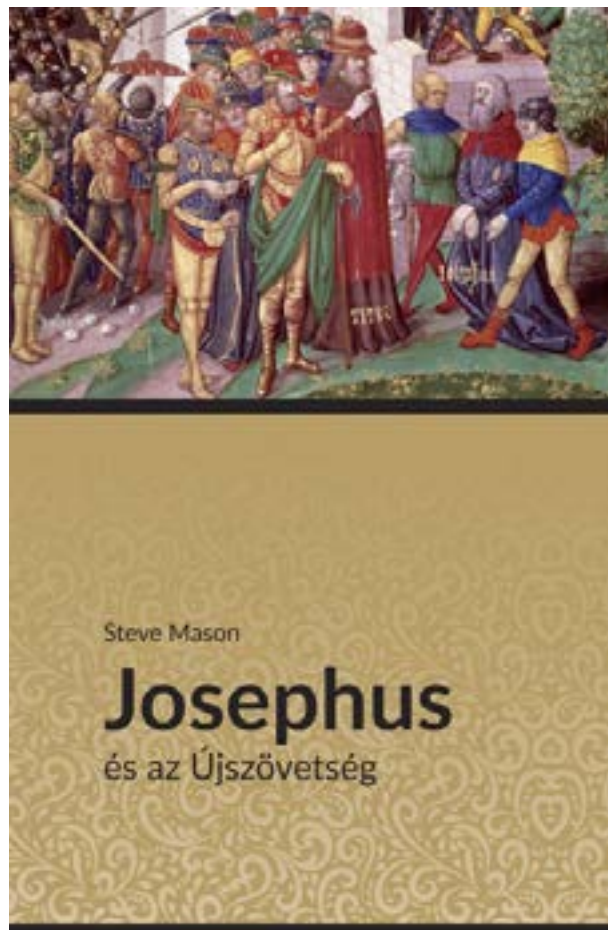
Nemcsak a kereszténység iránt érdeklődők számára lehet hasznos, hanem mind azok számára is, akik érdeklődnek a vallástörténet, az irodalomtörténet vagy a kulturális tanulmányok iránt. Az apokrif iratok gazdagíthatják az olvasók ismereteit a vallási és kulturális sokszínűségről.

Plisch bemutatja az apokrif iratok történelmi és társadalmi kontextusát, amely segít megérteni, hogy miért maradtak ki ezek az írások a hivatalos kánonból. Az olvasók jobban megérthetik a korai kereszténység belső vitáit és a kánon kialakulásának folyamatát.

Baranyi László Zsolt

Papp Dániel

JOSEPHUS ÉS AZ ÚJSZÖVETSÉG - KÖNYVAJÁNLÓ

Kálvin, 2023, 356 oldal

Steve Mason hatalmas kutatómunkájából született könyve igazából könyvekről írt könyv. Négy másik állít szembe és olykor összhangba 27 továbbiával. Nem kis vállalkozásba fogott és vitt véghez, amely ezt a tudományos kötetet, és egyúttal magyar nyelven elérhető különleges művet eredményezett.

Az említett négy másik könyvet egyetlen szerző, Josephus írta. Teljes latin nevén Iosephus Flavius, eredeti héber nevén József ben Mattitjáhu kb. Kr. u. 37-100 között élt és munkálkodott. Hadvezér, majd történetíró volt, melyről 30 kötetnyi könyvtára tanúskodik: *A zsidó háború* (7 kötet), *A zsidók története* (20), *Önéletrajz* (1) és *Apión ellen* (2 – eredeti címe inkább: *A zsidó nép ősi voltáról*). Ezen írásművek nélkülözhetetlen forrásai az ókori judaizmus és kereszténység, illetve a Római Birodalom keleti provinciái történelmének. A mellé állított 27 további könyvet, azaz az Újszövetséget ugyebár kilencen írták, de mindannyian ugyanazon Szentlélek által ihletve, tehát végső soron szintén egyetlen szerzője van: Isten. Ezeknek az egyszerűs két könyvnek és sokrétű kapcsolatuknak elemzése, kimerítő taglalása adja Steve Mason majdhozgynem életművének tekinthető kötetét. 1992-ben jelent meg először, a 2023-as magyar fordítás (Szabadi István érdeme) alapjául a 2003. évi kiadás szolgált.

Árulkodik erről kimerítő taglalásról a minden fe-

jezet végén megtalálható, összesen 14 oldalnyi „Ajánlott irodalom”, a szintén fejezetenként külön számozott, összesen 103 lábjegyzet, a 7,5 oldalnyi „Név- és tárgymutató”, illetve a 27 (!) oldalnyi „Ókori források mutatója”. A teljes könyv terjedelmének (350 oldal) ez a több mint 50 oldal az egyheted része (15%-a!), ami egyértelműen az elkötelezett, alapos és pontosan rögzített kutatómunkára vall. Ha még hozzátesszük, hogy három részletes térkép és öt családfát, főpapnévsort, politikai szereplőt... felsoroló táblázat is megjelenik 9 oldalon, amelyekre vissza-visszautal, és amelyeket önállóan is nagy élvezettel lehet bogarászni... Mindez elképesztő! Legalábbis engem teljesen lenyűgözött! Miközben nehezítette is az olvasást jócskán. Ráadásul mindezek mellett még a törzsszövegben is nagyon pontosan jelezte a hivatkozásokat. Amikor a bibliai részekre vonatkoztatott, azt könnyű volt dekódolni, hiszen keresztény körökben elterjedt és közismert (pl. a 238. oldalon: Dán 7,9-11). Ám pl. a 239. oldalon négy olyan rövidítés is található, amelyek vagy apokrif iratokra, vagy Josephus műveinek valamelyikére vonatkoznak (pl. 1Hén. 90:26; Bell. II. 16,4 [390-394\$]). Ezek dekódolására a mű elején egy „Rövidítések” tárat szűrt be – 5 oldalnyit...

Ha mindez a sok adat a könyvről nem vette el a kedvünket a könyvtől, akkor íme a Tartalom főbb pontjai

„Érdemes lesz újra és újra elővenni, fellapozni és tájékozódni belőle, hogy tudományosan is megalapozottan olvassuk át, higgyük el – és cselekedjük meg az Újszövetség szavait, az Igét!”

(mellette az oldalszámok):

Bevezetés: A könyv célja 21

1. Josephus: Felhasznált vagy kihasznált irodalom? 27

2. Josephus életútja 55

3. Josephus művei 75

4. Ki kicsoda az Újszövetség világában? 165

5. A korai keresztyénség alakjai Josephusnál 229

6. Josephus és a Lk–ApCsel 267

Befejezés: Josephus jelentősége az Újszövetség-kutatás szempontjából 311

Az „Előszó”-ból megtudjuk, hogy a szerző azoknak írta könyvét, „akik az Újszövetséget és annak világát kutatják, és kíváncsiak, miként érthetik meg jobban az Újszövetség szövegét Josephus segítségével.” Miután feltárja a hat számozott fejezet lényegét, Josephus-szal kapcsolatban a zárófejezetben elérkezik oda, hogy

„Véleményem szerint, ha úgy próbáljuk megérteni őt, mint az első századi zsidó világ egyik valódi képviselőjét, a keresztyén Szentírást is jóval mélyebben, sőt akár gyökeresen másként olvassuk majd.”

Ez az ajánlás még jobban felcsigázta az érdeklődésemet. Nagyon vártam, hogy végre eljussunk a könyv címében lévő összehasonlításhoz, de a szerző az odáig vezető úton a végletekig részletekbe menően megismertetett Josephus irodalmi értékelésével és félreértésével, származásának előzményeivel és következményeivel, népének korabeli jellemzőivel és közszereplőivel, és négy nagy írásművének részletes tartalmával, korokon átívelő (félre)értelmezéseivel és kritikáival. Hosszas alapvetés ez, amellyel elérkeztünk a könyv feléig, és amely fontos (bár nem nélkülözhetetlen) a további kutatáshoz. A 4. témakörben az Újszövetségből néhány meghatározó szereplőt vesz górcső alá: Heródest és családját; a római helytartókat Júdeában; a zsidó főpapokat, illetve a tágabb szadduceus és farizeus kört, érintve az esszénusokat és zelótákat is. Az 5. fejezetben három keresztyén személyt emel ki, akikről Josephus is írt: Keresztelő Jánost, Jézust és az ő testvérét (!), Jakabot. Számomra ez a fejezet volt a legélvezetesebb és leghasznosabb, merthogy nemcsak Josephus két történelmi művéből, hanem az Újszövetségből is hozott idézeteket az összehasonlító bemutatásukhoz. Már az előző fejezetben is ezt a módszert alkalmazta, ami csak kiteljesedett a 6.-ban. Zseniálisan vonta párhuzamba Josephus és Lukács írásait, keresve és bemutatva a párhuzamokat

Josephus Flavius
(Thomas Addis Emmet, 1880-ban készült festménye)

és egyezéseket, amelyek kölcsönösen megerősítették mindkét szerző hitelességét.

„Ez a könyv azért született, hogy az ÚSZ olvasója megismerkedhessen az ÚSZ-értelmezés szempontjából legjelentősebb Biblián kívüli íróval”

– írja a „Befejezés”-ben. A szerző célja megvalósult. Érdemes lesz újra és újra elővenni, fellapozni és tájékozódni belőle, hogy tudományosan is megalapozottan olvassuk át, higgyük el – és cselekedjük meg az Újszövetség szavait, az Igét!

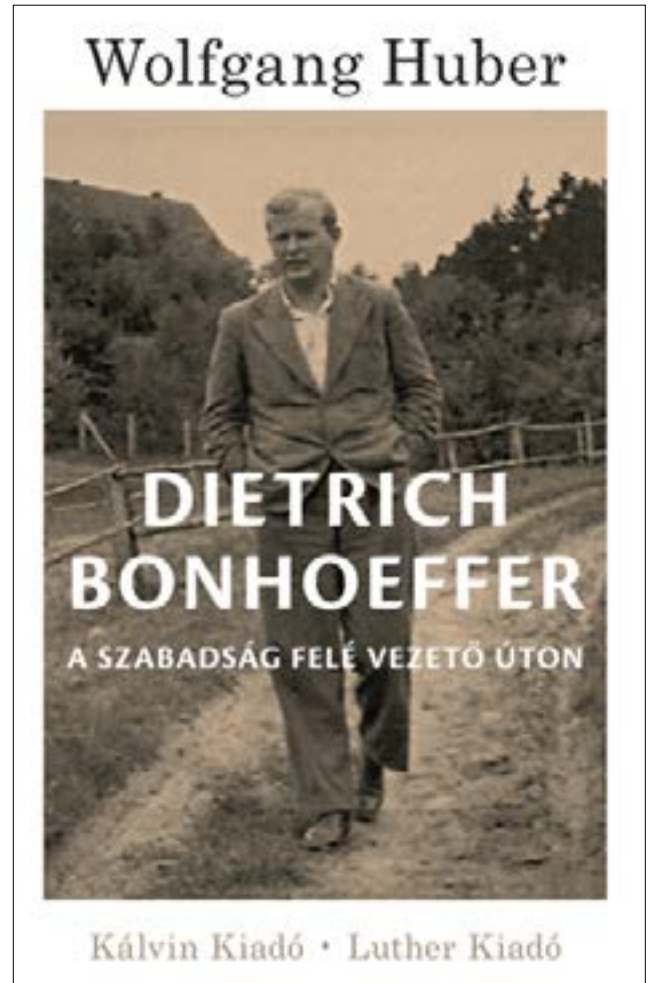
ifj. Vas Ferenc

A SZOBORRÁ NEMESEDETT TEOLÓGUS

A festmények és szobrok nem csak egy pillanatot rögzíthetnek, hanem egy mozdulatot is. Dietrich Bonhoeffer a XX. század egyik legfontosabb teológusa, akinek jelentékenységét az a cselekedet adja, amikor részesevé lett a Hitler elleni összeesküvésnek és így a merénylet kitervelőivé közé tartozott. Életének ez a mozzanata viszont biztosítja a helyét a legfontosabb teológusok és lelkészek között. Teológiai, lelkipásztori és személyes lelki élete azonban sokkal több, mint, hogy csak ezzel a mozzanattal írjuk le és csak így őrizzük meg emlékeinkben.

Wolfgang Huber Dietrich Bonhoeffer című portréje *A szabadság felé vezető úton* alcímet kapta.¹ A volt berlini evangélikus püspök ezt a másik mozzanatot tette életrajzának szerkesztő elvévé, aminek épp az ellenkezője történt Bonhoeffer életében, és mégsem tévedett. 1933 után az ígéretes teológusi pályája megszakad és a náci hatalom egyre inkább kiszorítja őt a nyilvánosság legapróbb tereiből is. Mégis a bezáruló lehetőségek közt tapasztalja meg, hogy Isten milyen szabadságra hívta el. Nehéz ezt hitelesen elmagyarázni, de azt gondolom, hogy Huber képes mindezt érthetően és elfogadásra méltóan megtenni. Ez Bonhoeffer életének az egyik legfontosabb része: szabadnak lenni a börtönben is. Emellett a könyv egyik erősségének

1. Eredeti cím és kiadás: Dietrich Bonhoeffer. *Auf dem Weg zur Freiheit*. 2021. Verlag C. H. Beck oHG, München, 2021. Fordította: Csizmadia Csaba Lektorálta: Bölcskei Gusztáv Kálvin Kiadó – Luther Kiadó 2024.)

Kálvin-Luther, 2024, 340

tartom, hogy nem csak a sokak által már jól ismert mozzanatokot rögzíti, hanem folyamatokat mutat be, ahogy kialakul a teológiai gondolkozása és a tévutakat sem fél bemutatni. (Például miért nem lett, lehetett Bonhoeffer a Jad Vasem tagja?)

Ez a cikk, recenzió a baptista lelkészfolyóirat számára készül. Ezért jogos a kérdés, hogy milyen üzenete lehet egy a múlt századi evangélikus lelkész teológiai portréjának egy evangéliumi elköteleződésű ember számára. Az első ok a Lutherhez való szoros kapcsolódása. Luther gondolatai ismerete nélkül nem érthetjük meg a reformáció kiindulópontját, így magát a reformációt, protestantizmust sem, amihez teológiai szempontból tartozunk. Luthernek a személyes megértése „az igaz ember hitből fog élni” bibliai gondolatának; indította és alapozta meg a reformációt. A másik, ami Bonhoeffer gondolkozását is meghatározta a következő idézet:

„Légy (valóban) bűnös, és vétkezz bátran, de még bátrabban higgy és örülj Krisztusban, aki legyőzte a bűnt, a halált és a világot.”²

2. Luther levele Melancthonhoz, 1521. augusztus 1.

„A könyv teológiai életrajz. Úgy is kell olvasnunk.”

Ez az idézet volt a Követés egyik ihletője és a magyarázat arra, hogy miért vállalta még a bűnösséget is a Hitler elleni merényletben. A másik ok, ami miatt érdemes Bonhoefferre figyelni az a biblicizmus. Szinte egész életének része volt a naponkénti bibliaolvasás a Lösung segítségével, amit a magas teológiai körök nem is néztek jó szemmel, de ez valódi reménységet adott számára még fogsága alatt is. Ez számunkra könnyű kapcsolódási pont az életművéhez, hogy minden témája és gondolata, szorosban kapcsolódik a bibliai bizonyoságtételhez, bármilyen bonyolult filozófiai megközelítéseket használ is. Az ő teológiai és lelkipásztori szolgálatának alapja az ige feletti elmélkedés volt, s ezt tanította is tanítványainak.

A könyv teológiai életrajz. Úgy is kell olvasnunk. Az életrajzi adatok összekapcsolódnak a teológiai témákkal. Ezért a szöveg egyik legnagyobb erőssége a jól követhető, részletes életrajzi adatok a könyv végén. Akik olvasták Eric Metaxas³ könyvét feltehetik azt a kérdést, hogy mi szükség van erre a könyvre? Főleg nekünk, akik teológiailag sokkal közelebb állunk az amerikai szerzőhöz. Épp ez a lényege és jelentősége ennek a szövegnek. Wolfgang Huber a volt berlini evangélikus püspök a saját szemszögéből mutatja be teológiai és filozófiai fejlődését a XX. század első felének egyik legfontosabb teológusának. Abból, amelyik már látja, hogy milyen következményei vannak a bonhoeffer-i életműnek Németországban. Lehet egyedül leszek a véleményemmel, de talán az a legélvezetesebb része a könyvnek, amikor Huber bemutatja az EKD küzdelmeit és harcait az első vesztes világháború után, amikor kéretlenül kezébe kapja az evangélikus egyház a saját szuverenitását. Addig a császár volt az egyház vezetője, sőt hitvallási kérdésekben is elég konkrét teológiai véleményt fogalmazott meg. Ez sok problémát okozott később, amikor a politikai felsőbbségnek való engedelmség már lelkiismereti kérdéssé vált. Bonhoeffer teológiai professzora Reinhold Seeberg például Hitler lelkes támogatójává vált, többek közt ezen a történelmi örökség miatt. Ebben nem követte mestere példáját. A könyv bemutatja azt a teológiai és filozófiai küzdelmet, ami a húszas évektől jellemezte

a tudományos és politikai közeget. Érdekes ezt részleteiben megismerni. Számomra sok új szempontot adott, azért, mert a szerző a saját egyháza történelmét mondja el megértéssel, de nagyobb látószöggel. Wolfgang Huber XXI. századi nézőpontja teszi érdekessé a könyv értelmezéseit. Néhány témát szeretnék ajánlani, amit feldolgoz könyvében, ami kincsesbánya annak, aki Bonhoeffer gondolataival szeretne nem csupán felszínes megismerkedni.

Család és barátok

Egy életrajz a családdal kezdődik. Megismerhetjük a kötetből Bonhoeffer családját, az agnosztikus neurológus professzor édesapját, a melegszívű, hívő édesanyját, akik kialakították benne a tudományos érdeklődést és a mások sorsával törődő embert. Azt,

3. Eric Metaxas: Bonhoeffer: Pásztor, mártír, próféta, kém fordította: Berényi György és Kriszt Éva Immanuel Alapítvány 2014.

„Huber nem ad könnyű válaszokat és nem tünteti fel tökéletesként Bonhoeffert, de tisztességesen és alaposan mutatja be gondolatait.”

hogya a konfirmációs ígését görög nyelvű írással kapta kézhez. Már akkor tudták, hogy teológusnak, lelkésznek készült. Bemutatja, hogy a gimnáziumi tanárai közt ott volt többek közt korának egyik legismertebb Nietzsche-szakértője, s ez hogyan határozza meg filozófiai gondolkozását. Bemutatja a barátságát Eberhard Bethgével és Hans von Dohnanyival, aki beszervezi a katonai elhárításba. S itt nehéz kérdésekre is válaszol. (Milyen természetű volt Bethge és Bonhoeffer kapcsolata?)

Tanulmányok

Láthatjuk azt is, hogy miként lesz először Adolf von Harnack utolsó tanítványa majd választja mentornak Seeberg-et. Illetve, hogy milyen volt a kapcsolata kora legjelentősebb teológusával Karl Barth-tal. Pezsgő és forrongó tanulmányai is jól dokumentáltak. Ez az időszak 10 évig tartott. Bonhoeffer saját életét is elsősorban töredékesnek tartotta, de a könyv bemutatja, hogy így is milyen hatalmas munkát végzett el még teológiailag is. A szöveg ennek a dokumentálóját, hogy a legnevesebb teológiai professzorok tanítványa miként vállal életközösséget Frinkenwalde-ban a Hitvalló Egyházban lelkipásztori szolgálatra készülő teológusokkal. Vajon hol volt szabadabb Bonhoeffer?

Lelkipásztori szolgálata

Megismerhetjük, hogy miként végezte lelkipásztori munkáját Berlinben, Barcelonában, Londonban és New York-ban, ahol egy etióp baptista gyülekezet vasárnapi iskolai munkájába kapcsolódott be. S ez miként befolyásolta teológiai gondolkodásában. Huber érzékelteti velünk Bonhoeffer ökumenikus nyitottságát, hogyan kereste a béke vágya miatt Mahatma Gandhival a kapcsolatot. Az ő levélváltásukat ez a könyv írja le először. Tudta, - már 1933-ban - hogy a háború elkerülhetetlen, de igyekszik mindent megtenni annak megakadályozásáért. Lelkipásztorként fogalmazza meg azt, hogy feladata az is, hogy a „(történelem) küllői közé vesse magát” a jogfosztott zsidó emberek miatt. Ennek fényében hangzik el az a híres mondata, hogy csak az énekelhet gregorián énekeket, aki kiáll a zsidók mellett. Huber elmagyarázza nekünk mit érthetett ez alatt az a teológus, aki még csak nem is szerette a gregorián énekeket. Mély és alapos magyarázatokat kapunk erre és minden fontos teológiai témájáról. Ezért a köny-

vet elsősorban azoknak ajánlom, akik nem riadnak el ilyen fejtegetésektől. Azért, mert azt a belső küzdelmet is megírja, hogy miként gondolkodott arról, hogy miért kell részt vennie a Hitler elleni összeesküvésben, miként kell a katonai elhárításban a Harmadik Birodalom ellen harcolnia. S ennek milyen következményei vannak és lesznek. Tudta, hogy bűn a másik ember életét kioltani, még ha az egy diktátor is. Bonhoeffer válasza az, vállalnia kell Isten irgalmára kell bízni magát, ha erre vállalkozik. Ő ennek a teljes teológiai spektrumát átgondolta. Hitler azután végeztette ki, hogy megtalálták Hans von Dohnanyi dokumentációját a náci rémtetteiről, amivel magyarázni akarták a világ előtt tettüket. Huber nem ad könnyű válaszokat és nem tünteti fel tökéletesként Bonhoeffert, de tisztességesen és alaposan mutatja be gondolatait.

Számomra a legérdekesebb és nem ismert része volt a Bonhoeffer életműnek a zenéhez való kapcsolódása. Kiváló és elkötelezett zenész – zongorista - volt, aki valószínűleg zeneszerzéssel is foglalkozott. Jellemző rá, hogy amikor Barth elhívta egy Mozart-estre, visszautasította, mert túl könnyednek tartotta. A zenéhez való hozzáállása mutatta, hogy milyen fontos számára az esztétika, még a teológiában is. Ezért küzdött azzal, hogy Bach-ot vagy Beethoven-t tartsa többre. Élete egy pontján felhagyott a zenéléssel, hogy kizárólag a lelkipásztori szolgálattal, Isten szolgálatával foglalkozzon. Talán az is zavarta, hogy a zenében túlzottan törekedett az embereknek való tetszésre. S a személyiségének egy ismeretlen oldala mutatkozott meg. Az ilyen apróságokra fogékony olvasó is megtalálja a számítását a könyv olvasása közben.

Ebben a cikkben a nagy témáiról nem írtam Bonhoeffer-nek: az Etikáról, a vallástalan világról és az olcsó kegyelemről. Ezek is jól kifejtetten megtalálhatóak a könyvben, mégis engem az apró részletek ragadtak meg. S ezek fényében írtam meg ajánlómat. Összegezve gondolataimat az a tisztelet, ahogy Huber ír Bonhoeffer-ről, aki ihletője a saját felelősségétikájának, az mindenképpen felüdítő és roppant élvezetessé teszi a szöveg olvasását.

Balogh Barnabás

KÖNYVAJÁNLÓ KÓKAI- NAGY VIKTOR KÖNYVÉHEZ

A szerző rendkívül izgalmas témát érint: az első (pogány) keresztény gyülekezetek vezetésének kialakulását boncolja, és a kegyelmi ajándékokra, különös hangsúllyal a prófétai szolgálatra összpontosít.

Alapos bevezetés után, amely követi a pogány-keresztény gyülekezetek kialakulásának útját és elválását a zsidó-kereszténységtől, rámutat arra a nagy kihívásra, amelyet a sokféle népből összejött, közös kulturális és szellemi hagyomány (pl.: szent iratok, egységes filozófia stb.) nélküli közösség vezetése jelentett.

A megszokott zsinagógai forma (presbiteri vezetés) a közös alapok nélküli közösségekben nem működhetett. Bár volt példa a klubok, egyletek és egyéb közösségek testületi vezetésére, de ez az újonnan kialakult keresztény közösségekben nem válhatott modellté, hiszen nem egyfajta érdeklődésű, társadalmi helyzetű emberek alkották.

Tehát létrejöttek kozmopolita csoportok a társadalomban, amiknek vezetésre volt szükségük, ahhoz, hogy fennmaradhassanak.

Az egyik legjelentősebb újszövetségi gyülekezetben, Korinthusban ez a legjobban tetten érhető, ill. a gyülekezetnek írt levelekből és az Apcsel-ből sokat megtudhatunk a közösségről, megalakulásáról, életéről és az abban alkalmazott vezetési „modell”-ről a dolgozat második részében.

A prófétaság újszövetségi megjelenéséről és az ószövetségi prófétai szolgálattól való eltérés körül járása után a szolgálatnak (karizmának) a megjelenését az Apostolok Cselekedeteiben, a Római és a Thesszalonikai levelekben vizsgálja, mielőtt a fő témára, a korinthusi gyülekezet vezetésére térne.

A háttérinformációk (a városról, a gyülekezetről) után az 1Kor 12-14-ik fejezeteket alapos vizsgálatnak veti alá, majd a Szeretethimnusz jelentőségéről ír.

Megállapítások

A széleskörű irodalmi áttekintésben nagyon tetszett

Kálvin, 2022, 192 oldal

olyan források említése, amivel a szerző nem értett egyet, de a téma szempontjából fontosnak tartotta azokat.

A pogány-keresztény gyülekezetekben „a karizmatikusok körének kellett magára vállalnia a gyülekezet irányítását. Viszont... ezek a karizmatikus vezetők csak karizmatikus közösségekben képesek hosszú távon ellátni ezt a feladatot, mert csak egy ilyen csoport alkalmas arra, hogy kontrollálja ezeket a személyeket.” – írja a szerző. De mivel az Újszövetség – a jeremiási próféciában (Jer 31, 33kk) Isten új népét a „szívükbe ültetett” Törvénnyel jellemzi, ezért nemcsak kívánatos, hanem elérhető ez a közösségi állapot (Bárcsak az ÚR egész népe próféta volna, és rájuk is kiírástlaná lelkét az Úr! 4Móz 11,29b), ami az újszövetségi gyülekezetekben megjelent. Bár ma inkább – meglévő hagyományaink miatt a zsidókeresztény gyülekezetekhez hasonlítunk.

A dolgozatot minden leánygyülekezet alapító, gyülekezetplántáló, missziós szolgálatba álló számára kötelező olvasmányként ajánlom. Hiszen a „gyökérnélküli, a szentírási/ keresztény hagyományok” ismerete a társadalom egyre nagyobb részéből hiányzik és nagy szükség van Szentlélektől felkent, karizmatikus vezetőkre és az őket kontrollálni képes közösségekre.

Számomra rendkívül friss és inspiráló volt a dolgozat elolvasása és még sok ilyen, - Isten népe számára áldás-forrássá váló - íráshoz kívánok erőt és jó egészséget a szerzőnek!

Beke László

KÖNYVAJÁNLO DR. KIS KLÁRA KÖNYVÉHEZ

Létezik egy nem túl gyakran idézett mondás, miszerint: A szótlan életnek nagyobb a haszna, mint az élettelen szónak. Amikor kézbe vettem Kis Klára könyvét és mélyen magamba szippantottam az új könyvek semmihez nem hasonlítható illatát, azt gondoltam: csak jó könyv lehet. Pár perccel később pedig, amikor ötletszerűen, még mindig minden „recenziós” szándéktól mentesen felütve beleolvastam, a fent idézett gondolat gyakorlati értelmezése fogalmazódott meg bennem. Vagyis, hogy amit olvasok, az élő szavak sokasága, telve haszonra forgatható, korántsem elméleti és kipróbálatlan igazságokkal. Számomra az olvasás során azért (is) vált egyre inkább „élet ízűvé” a könyv, mert lelkipásztorként és ugyanakkor egyházi (református) fenntartású iskola tanáraként, elég nagy gyakorisággal élhetem meg a felhozott esetpéldák valamelyikét. Azt is személyesen tapasztalom, hogy a rendelkezésünkre álló eszköztár - legyen szó az agresszió mibenlétének, kirobbanásának megértése, vagy éppen megoldásának összefüggésében - igen szegényes. Kísérletezésre pedig sem idő, sem felhatalmazás nincs:

Kálvin, 2023, 256 oldal

tekintetében, mint amelyről most szó van (eredetileg doktori értekezés), különös értéknek számít, ha olyasvalaki van alkotóként a háttérben, akit szakmai életútja predesztinál egy nagyon is aktuális és hiánypótló könyv megírására. Lelkipásztorként, pedagógusként és iskolaigazgatóként első kézből rendelkezik azokkal az ismeretekkel, amelyek a problémakör megértésében és megfelelő módokon történő kezelésében elengedhetetlenek.

A könyv legnagyobb értéke abban található, hogy a témakör jól megalapozott több diszciplína irányából is. Az agresszió múltját, sőt eredetét, a történelmen végigkövethető fejlődését és hatásait teológiai, szociológiai, pedagógiai és pszichológiai aspektusból is könnyen értelmezhető, olvasmányos (nem túlzás, hogy egyenesen érdekesítő) módon dolgozza fel.

A téma aktualitása. Amikor az iskolai agresszióról beszélünk, nehezen találunk időszerűbb és fontosabb témát. Ha ezt azzal is kiegészítjük, hogy speciálisan az egyházi iskolák színterén előforduló jelenségről szólnunk, akkor az egészen különleges megvilágításba

„Amikor az agresszió szép lassan a társadalom egyik alaphangjává válik, nem válnak-e áldozattá azok, akik Jézus Krisztust tartják példaképüknek?”

helyezi a kérdést. Él ugyanis a köztudatban egy (sok időn keresztül visszaigazolható) felfogás, miszerint az egyházi iskolák egyik nagy értéke, hogy nincs, vagy látványosan kevesebb az agresszív cselekmény. Ugyanakkor a könyv hitelt érdemlő kutatásokra alapozva azt fogalmazza meg, hogy nagyon is jelenvalónak kell tekinteni az agresszió és a különböző bántalmazások jelenlétét. Komoly összefüggésekre mutat rá a szerző, amikor a keresztyénség történelme során az agresszió értelmezéséről történő gondolkodásról szól. Ugyanakkor legalább ekkora hangsúllyal bír az ia, hogy a keresztyén családokon belül a látens ill. a teljesen nyilvánvaló agresszió milyen formákat képes öltetni. Az sem elhanyagolható, hogy ezek mibenlétét hogyan és milyen megalapozottsággal próbálják igazolni.

A média, mint az egyik fő bajkeverő

A szerző felsorolja és analitikus módon mutatja be a különböző médiumok hatását, személyiség- és közösségformáló hatásait. Izgalmas gondolatokat indít el az a megállapítás, amely az iskolai agresszió és a médiaagresszió közötti összefüggésekről szól. Két kutató (Georg Comstock és Victor Strasburger) megállapításait összegzi, amikor arról ír, hogy léteznek olyan tényezők, amelyek a modellkövetést nagyban elősegítik az agresszió kibontakoztatása során. Ezek között szerepel az agresszor jutalmazása és a büntetés elmaradása, az, hogy kiderül-e egyértelműen egy agresszív cselekmény indokoltsága, vagy csak öncélú marad az egész. Lényeges, hogy látható/hallható-e az adott helyzet értelmezése, kritikája esetleg bírálata, illetőleg az is, hogy a szexuális kontextusba helyezés minden esetben nagy „segítséget” jelent az agresszió élményének rögzítésében. Fontos megemlíteni, hogy a médiaagresszió függ a gyermek életkorától. Gondoljuk csak el: az óvodáskorú gyermek számára a felnőttek világa és a játék összekapcsolódik. Mi lesz abból, ha az általa csodált és vágyott felnőttek világa hemzseg az erőszaktól...

Sokáig a televízió volt az a platform, amelyen keresztül az agresszió életünk részévé vált. A szerző megfogalmazása szerint a „televízió családtag” sok otthonban. A kontrol és a tartalmak megtekintésének szabályozása azonban valamivel könnyebben volt megvalósítható, mint egy lépcsőfokkal feljebb, az internet és a belőle kifejlődő közösségi média esetében. A könyv

logikus, könnyen érthető módon értekezik arról, hogy a közösségi média világa az utánunk következő generáció(k) számára meghatározó és nélkülözhetetlen létező. Elengedhetetlen abból a szempontból, hogy a „valaki(k)hez tartozás élménye, az önmegjelenítés lehetősége egyedülálló módon kínálja magát. A szerző megfogalmazásában ez így hangzik: A „fent vagyok”, „online vagyok”, egyenlő azzal, hogy: vagyok! Míg az offline állapot a kirekesztettséget, izolációt jelenti számára. És ez még akkor is így van, ha éppen az említett, szinte korlátlan nyilvánosság okán, drasztikusan megnő azok száma, akik a várt elismerés, elfogadás helyett éppen a kritikát és gyakran a bántó, sértő, elutasító magatartást közlik.

Agresszió és keresztyén család?!

Dr. Kis Klára ezzel kapcsolatos megállapításai letaglózóak; nem szószerinti idézetben a következőkkel szembeníti az olvasót:

- ◆ A mai kor emberének társas kapcsolatai többségében nem az empátia, a szeretet vagy legalább a kölcsönös tisztelet gondolkörében fogalmazhatók meg.
- ◆ A keresztyén családok légkörére mindez az elbizonytalanodás formájában telepszik rá. Kérdéseik a következők: hogy neveljem a gyerekeim, hogy ne legyenek gyengék, kiszolgáltatottak, sérülékenyek?
- ◆ Amikor az agresszió szép lassan a társadalom egyik alaphangjává válik, nem válnak-e áldozattá azok, akik Jézus Krisztust tartják példaképüknek?

„Át kell gondolnunk mindazt, amit a fegyelmezés elméletéről és gyakorlatáról eddig gondoltunk vagy éppen tanultunk.”

- ◆ Ezekből a gondolatokból, kérdésekből fakad az a nevelési gyakorlat, melynek a fegyelmezés lesz az alappillére.

Azzal nem számolnak, hogy az erőszakos irányítás, a totális kontroll haragot és passzív-agresszív viselkedési mintázatot fog eredményezni a gyermekben. Meg kellene érteniük/értenünk, hogy Jézus Krisztus tanítványaiban nem a folytonos dresszírozás, kritika, fegyelmezés, hanem egyedül a szeretet munkálta ki az életváltozást. Ezt az alaptételt mind a mai napig nem írja felül semmi más!

Az agresszió megjelenése az egyházi iskolák színterén

A szerző az 5. fejezetben egy rendkívül alapos kutatás eredményeit közli, melyben egyaránt szó esik a klasszikus értelemben vehető, egyházi és nem ehhez a körhöz tartozó iskolákban szinte azonos módon megmutatkozó agresszióról. Arról is szól, hogy természetesen nem redukálható a tanulók közötti interakciók szintjére, a konfliktushelyzetek a tanár-diák relációban is mindennapos alapeseteknek tekinthetők. Arra is kitér, hogy a pedagógusok közötti különböző szintű kapcsolatokban létrejövő konfliktusok hogyan és milyen agressziót eredményezhetnek a gyerekek irányába. A kutatás interjúkon alapul, melyek során jól megfogalmazott kérdéscsoportok mentén zajlik a vizsgálódás.

Létezik megoldás?

Az erre irányuló stratégiákról az utolsó fejezet beszél leginkább, jölehet a könyv olvasása során igen sok alkalommal adódik lehetőség arra, hogy a saját, addig gyakorolt módszereinket vagy kritika alá vonjuk és megfelelő módon átgondolva formáljuk, esetleg azt teljesen elvetve, nyitottá váljunk egy egészen más gondolati struktúra elsajátítására.

Nyilvánvaló, hogy egy jelenlegihez hasonló, könyvnyűnek nem mondható helyzetben mindenkit a megoldás érdekel; de szükséges, hogy a könyvet elejétől végéig olvasva, megértsük az iskolai agresszió belső logikáját, lehatolva egészen a gyökerekig, ahonnan ez az egész táplálkozik.

A lehetséges stratégiák kapcsán több evangéliumi történeten keresztül mutatja be. Ezek a sztorik (Vak Bartimeus meggyógyítása, A házasságtörő asszony története stb.) olyan klasszikus példatörténetek, me-

lyek nem kizárólag az adott kontextusban nyernek értelmezést, hanem a már említett, a konfliktusok és az agresszió belső folyamataira mutatnak rá. Ezért használható analóg példaként a benne szereplők jellemrajza és eljárás módja (pro és kontra).

De meg kell még említeni azt is, hogy alapvetően át kell gondolnunk mindazt, amit a fegyelmezés elméletéről és gyakorlatáról eddig gondoltunk vagy éppen tanultunk.

Összegezve, jó szívvel ajánlom Dr. Kis Klára könyvét mindazoknak, aki az oktató-nevelő munka bármely szintjén szolgálatban állnak. De a gyermekeiket felelősséggel és gyakran félelemmel nevelő szülők számára is, aki azzal a reménységgel adják egyházi iskolába fiaikat, lányukat, hogy az ismeret mellé emberség, hit, szeretet is kapcsolódjon! Ez a könyv a maga szakmaiságával és a szerző elhivatottságából fakadó, a sorok között is megmutatkozó hitével - minden értelemben véve - életre szóló ismeretekkel képes felvértezni!

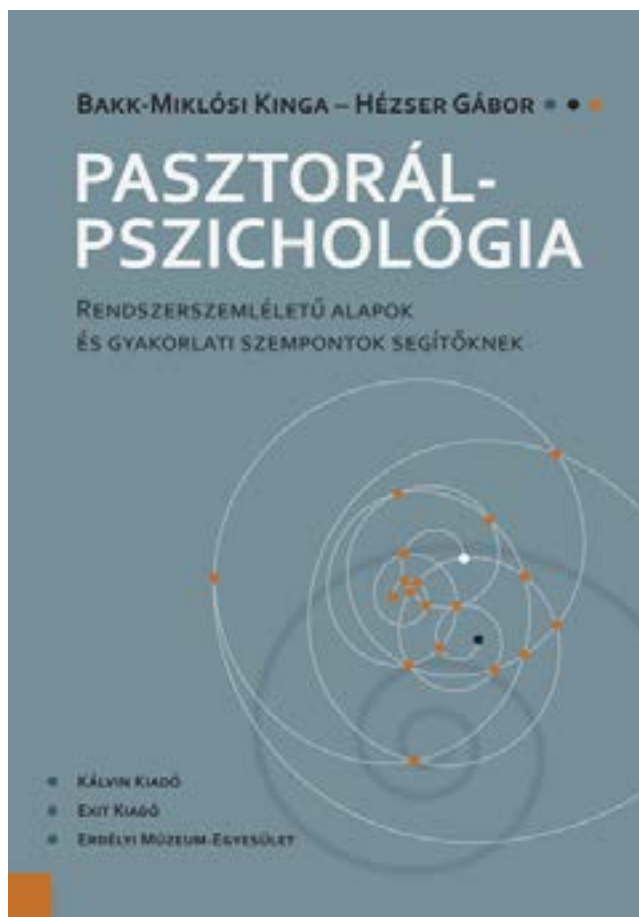
Boncz Zoltán

PASZTORÁL- PSZICHOLÓGIA - KÖNYVAJÁNLÓ

Bakk-Miklósi Kinga és Hézser Gábor Pasztorálpszichológia könyvének alcíme: Rendszerszemléletű alapok és gyakorlati szempontok segítőknek. Ez utóbbi egész pontosan meghatározza azt, hogy kinek is íródott a könyv. Nem egy olyan kötet, amit este leveszünk a polcról, hogy alvás előtt beleolvassunk pár fejezetet. Kifejezetten szakkönyvről van szó. Ugyanakkor mégis roppant hasznos lehet sokak számára, akik lelkigondozásban, segítő területen tevékenykednek.

Tudom, hogy sok lelkipásztor számára máig kérdés, hogy mi keresnivalója van a pszichológiának a kereszténység közelében. Nos, nekik hadd másoljak ide egy kis részt a könyv 18. oldaláról:

„Karl Barth barátja, a szintén svájci Eduard Thurneysen dolgozta ki a dialektikus teológia lelkigondozói irányzatát. A lelkigondozás meglátása szerint: Isten igéjének kijelentése az egyén számára, az ember lelkéről való gondoskodást jelenti és az is marad. Beszélgetés alakjában valósul meg amely Isten igéjétől ered, és amely annak a gyülekezetben való hirdetéséhez vezet. Az ember lelke azonban, amint az a Szentírásból kitűnik, nem csak az emberben lévő lelki... hanem egész testi-lelki-szellemi személyes valósága is. A pszichológia és a pszichoterápia felismerései figyelembe veendők. A lelkigondozás konkrét megvalósulása az evangélium és a törvény, a megigazulás és az üdvözülés helyes kijelentése által történik.”

Kálvin, 2023, 616 oldal

Természetesen ez csupán egy irányvonal a több vetületből a pasztorálpszichológián belül. Ami hozzám – korábbi tanulmányaim okán is – közelebb áll még ennél is, az a rogersi vonal, ami komoly hangsúlyt fektet az emberre, annak érzéseire, megértésére. Teológusok egy része erőteljes kritikát fogalmaz meg ezzel szemben, mondván hogy a teológia nem kap elég hangsúlyt e téren, sőt, akár szembemegy vele. Meglátásom szerint ez az azt alkalmazó személyen múlik, az ő kezében van a teológia megfelelő integrálásának a lehetősége. A könyv megfogalmazása szerint is „a lelkigondozás azért adaptálhatja a rogersi irányzatot, mert a teológiai antropológia posztulátumai és a rogersi szemlélet elemei nem egymással konkuráló kijelentések, hanem különböző aspektusból született leírások. A pszichológia felismeréseket ír le anélkül, hogy hivatott lenne azok végső eredetét megmagyarázni, míg a teológia a végső okokra” koncentrál. A viszony ennyiben komplementáris.

A kongruencia Rogers értelmezésében a terapeuta hitelessége, hamisságtól mentessége, személyiségének transzparenciája, ami által a kliens bizalmat nyer a támogatás elfogadásához. Ma a pasztorálpszichológiában nem kérdés, hogy a lelkigondozónak a személyisége a legfőbb munkaeszköze.” (19-20. oldal)

Persze nem csak a bevezetőben törekszik a könyv összekapcsolni Krisztus tanításait a pszichológia tu-

„A személyiség típusokhoz személyiség specifikus vallásformák kapcsolódnak.”

dományával. Kifejezetten fontos a különféle összefonódások közt meglátásom szerint az egészség és betegség, énkép és éntudat képének tisztázása mind igei, mind szakmai megközelítésből. Olyan pontok ezek, amelyek tisztázása esszenciális minden ember számára valamilyen mértékben ahhoz, hogy helyesen tudja azokat értelmezni. A pasztorálpszichológia segítséget nyújthat ahhoz is, hogy az énkép ne csupán a saját megismerés és a mások által adott visszajelzés kettősén alapuljon, hanem tisztázza azt a teológiával karöltve, milyen az a kép, ahogyan Isten lát minket.

A személyes kedvenceim egyike sok éve a Fowler-féle hitfejlődés szakaszai és annak használata a lelkesi és lelkigondozói munkámban adott esetekben. De nem szükséges itt megállni, a fowleri hitfázisok meglátásom szerint jól adoptálhatók a gyülekezeti kommunikációra is. Másokra is nagy hatással volt ez a megközelítés. Streib (Fowler tanítványa) a vallási stílus fogalmát vezette be (a fejlődési lépcsőfokok helyett) Az ő meglátása szerint a fejlődés nem csak kognitív szempontból, hanem multifaktoriálisan vizsgálendő, mivel sok befolyásoló tényezőt kell figyelembe venni. Meglátása szerint nem egymást követő, hanem egymás mellett megjelenő, egymást részben átfedő stílusban realizálódik mindez. Az átfedés lehetővé teszi a regressziót és a keveredést is. Mindez véleményem szerint pontosabban adja vissza a gyülekezeteinkben tapasztalható vallási stílusokat, módokat.

Fowler megközelítése mind a teológiai elméletalkotás, mind pedig az egyházi, gyülekezeti gyakorlat számára új szemléletet nyitott meg. A sokak által ismert és szeretett Megszentelt utak (Gary Thomas, Harmat) is szok szempontból kapcsolódik ehhez az irányvonalhoz, és nagy mértékben segít megérteni a gyülekezeteinkben levő emberek különféle megközelítését, megértését, istenérzékelését és személyes vallásgyakorlását. Olyan ismeretanyag ez, amelyet használva a szolgálatunk és a gyülekezeti kapcsolatrendszerünk is sokat fejlődhet.

A könyv úgy fogalmaz e kapcsán, hogy a személyiség típusokhoz személyiség specifikus vallásformák kapcsolódnak. Persze felmerülhet a kérdés, hogy miért hasznos ez. Hadd hozzak erre egy példát:

A távolságtartó ember vallásformája

„Riemann szerint a távolságtartó ember gyakran szkeptikus, cinikus, éles elmével mutat rá ellentmon-

Carl Rogers, amerikai pszichológus
(1902-1987)

dásokra, értelmetlenségekre a hittel, a vallással kapcsolatban. A rítusokat, a formalizmust, a megrögzött tradíciókat nem kedveli. Lelki beállítottságát Riemann tudat alatti csalódás-profilaxisnak tartja. A hitnek sem adja át magát teljességgel, mert tudat alatt fél, hogy csalódhat, ezért inkább a bizonyíthatatlan bizonyítékát keresi. Továbbá hajlamot mutathat olyan misztikus spiritualitásra, amely nem egyezik a saját kultúrkörnyezetére jellemző megjelenési formával.”

Istenképe kapcsán „a hit racionális, távolságtartó, objektív megközelítését részesíti előnyben. Teológiai pozícióját legszívesebben a „lét ősoka” szerinti istenképzet köré építi ki. Különösen az olyan bibliai iratokat kedveli, melyek kritikus álláspontot foglalnak el az instanciákkal és megcsontosodott szokásokkal szemben (ilyen tartalmú részeket A prédikátor könyvében, a prófétáknál és Jézus történeteiben találunk).”

A távolságtartó személyiség típus kialakulásában sok tényező játszhat szerepet. Ilyen lehet például az

„A különféle istenképtípusok patológiázhatnak vagy épp gyógyíthatnak.”

igen korai, a születés utáni első három hónapban szerzett élmények, az úgynevezett érzékelő korszaki hatások. Ugyanígy a felnövekedés során egyéb tényezők, szerzett sebek és sérülések befolyásolhatják ezen hozzáállást.

Egy ilyen személy felismerésével a szükséges megfelelő megközelítés alapvető fontossággal bír ahhoz, hogy a számára szükséges módon tudjuk megadni a válaszokat, a növekedéshez szükséges lépések kijelölését, máskülönben ugyanezt a távolságtartó hozzáállást fogja gyakorolni a közösségben is, illetve hitében is ilyen módon fog évtizedek múlva is Istenhez közelíteni. De a könyv megemlíti a távolságtartó lelkész jellemzőit is pozitív és negatív vonalon.

De ott van a közelséget kereső ember, a maradandóság igényével élő és változást kerülő, vagy épp a változásokat kereső ember, illetve van nárcisztikus vagy épp fóbias is. Mindegyik esetében hasznos annak a felismerése, milyen módon közelít a hitgyakorláshoz, milyen istenkép alakult ki őbenne. Ezek a megközelítések gyakran egyszerre vannak jelen a gyülekezetünkben különféle emberekben, és ebből fakad sokszor egy-egy konfliktus, mert teljesen más megértés és megtapasztalás mentén kívánnak kapcsolódni Istenhez.

Ugyanígy jelen vannak a különféle istenképtípusok, melyek patológiázhatnak vagy épp gyógyíthatnak. Azt hiszem, ezt nem kell hosszasan magyarázni, szinte minden közösségben található olyan személy, aki a téves istenképből fakadóan hordoz magában mélyre hatoló sebeket, amelyek gátolják Isten megismerésében.

Ott van továbbá a különféle zavarok, valamint vallási téveszmék kérdése is. Ezek egy része ugyan már a pszichiátria területe, ugyanakkor fontos ezeknek érzékelése és megfelelő továbbirányítása. Gyülekezetben belül nem egyszer történik meg, hogy a vallási téveszmével rendelkező embernek adunk valamiféle kreditet, vagy egyszerűen betudjuk a hitrendszeret torzulásának, de egyes esetekben az ilyen személyeket még előtérbe is helyezzük, hitbeli példaként tekintünk rájuk. Alapvető feladatunk az ilyen állapot felismerése, hogy ez által védjük a gyülekezet közösségét.

A fázismodellek teológiai értékelésének kapcsán „teológiailag egyértelmű, hogy a hit az életkor függvényében változik akkor is, ha az egyházi gondolkodás erről néha megfélekedezik. A fázismodellek innovatív im-

pulzusok sokaságát adták és adják a teológiai, pasztorálpszichológiai, valláspedagógiai és lelkigondozói elméletalkotásnak és gyakorlatnak.”

Roppant hasznos tehát az ilyen „váz” a jó kezelhetőség kapcsán. Ugyanakkor „a lépcsőzetes konstrukciókban veszélyek is rejtőznek. A leginkább kritizált összefüggés az, hogy „lépcsőzetességükkel” akarva-akaratlanul egy hierarchikus minőségi fejlődési folyamatot szuggereál(hat)nak. A hit így teljesítménycentrikussá válhat. Ez nemcsak az idős, élettől búcsúzó ember esetén jelentkezik, hanem minden más életszakasznál is.” Amikor ilyen „hit-kategóriák” alakulnak ki, mindig ellentétes és szembemegy Isten Igéjével. Bár a pasztorálpszichológia nem ezt célozza, a meg nem értés és a leegyszerűsítés okán gyakran kerülnek ebbe a csapdába emberek a rossz használat során, amivel már nem építenek, hanem rombolnak.

További segítséget nyújt a könyv a bűn és megbocsátás pasztorálpszichológiai megközelítésének rétegezésével, a szenvedés és vigasztalás megértésében és megfelelő kezelésében, a megfelelő spiritualitásban, de a legpraktikusabb talán a pasztorálpszichológia a gyakorlatban fejezet megismerése azok számára, akik kevésbé a szakmai mélységekben szeretnének elmélyedni, mintsem inkább a gyakorlati eszközrendszerüket kívánják bővíteni. Ebben segít a könyv különféle példákkal és eseteírásokkal is, hogy azzal is színesítse, segítse a megértést és a használatot.

Nem mondom azt, hogy ez a könyv a legjobb esti olvasmány gyanánt (bár ha a gyors álomba zuhanás a cél, akár még hasznos is lehet). Ugyanakkor minden lelkigondozó és lelkész számára hasznos ismereteket hordoz a szakma egyik leghíresebb magyar képviselőjétől és kollégájától. Nem olvasásra, sokkal inkább adott esetekben információ elérésére alkalmas, hogy mélyebb megismerés és az adott ember megértése kapcsán, hogy Rogers megfogalmazása szerint felépítsük a bizalmat a támogatás elfogadásához, hiszen „a lelkigondozónak a személyisége a legfőbb munkaeszköze”.

Tóth Krisztián

KÖNYVAJÁNLÓ KUSTÁRNÉ ALMÁSI ZSUZSANNA KÖNYVÉHEZ

A Kálvin kiadó gondozásában jelent meg tavaly Kustárné Almási Zsuzsanna - Éltre kelt történetek című kisdoktori dolgozata. A szerző a Debreceni Református Hittudományi Egyetem Katechetikai Központjának vezetője. A 2023-as kiadvány alcíme: Bibliai történetek katechetikai feldolgozása a báb és a dráma eszközeivel. Keresztyén pedagógusok számára különösen érdekes és értékes műről van szó; vasárnapi iskolai tanítók, hitoktatók, iskolalelkészek is haszonnal forgathatják – sőt igényt tarthat az „átlag” gyülekezeti tag érdeklődésére is, hiszen akinek van gyermeke (vagy fiatal rokona), annak számára a dráma és bábjáték megismerése, elsajátítása, gyakorlása gazdagít(hat)ja a kommunikációs lehetőségek tárházát, palettáját.

A puha borítós könyv 222 oldalon ismerteti a teológia és a bábművészet kapcsolódásának lehetőségeit, mint fogalmaz a hátsó borító, ezek „egymástól távol eső területe összekapcsolódik a látszaton túli valóságra utalásban, az értelmezésben, a kifejezhetetlen kifejezésében, a szakrális történetmesélésben”. A Szentírás egyetemes érvényű történetei – mint vall a szerző – nemcsak magunkról, a világunkról, hanem a Teremtőről, az Ő hozzánk való viszonyáról, szándékairól és cselekvéséről szólnak. Ezért nagyon fontos, – fogalmaz Kustárné Almási Zsuzsanna – hogy

Kálvin, 2023, 224 oldal

„az ember, különösen gyerekkorban ne maradjon egyedül a történetekben átélt élménnyel, amely jelentős hatást gyakorol önképére, önbecsülésére, kialakuló istenképére. A dráma és a bábjáték egyszerre ősi és modern, gyökereiben mélyen szakrális indíttatású”.

A kötet elsődleges célja a katechézis folyamatának segítése, főleg a narrációban rejlő lehetőséget hangsúlyozásával. Továbbá útmutatót ad ahhoz az összetett alkotói folyamathoz, ami

„a bábjáték vizuális, szimbolikus és dramatikus eszközzelrendszerével a szellemiségében, nyelvezetében, kifejezési módjaiban a mai ember számára sokszor érthetetlen bibliai történeteket, és azok értéküzenetét átélhetővé, befogadhatóvá és iránymutatóvá teszi”.

A könyv külső borítóján szereplő színes kép is jól mutat vizualitásával a hal- és kenyérszaporítás csodájára, megragadva a mind a négy evangéliumban szereplő történetet! (Mt 14,13-21; Mk 6,30-44; Lk 9,10-17; Jn 6,1-15) Gondoljunk csak bele, ha az ott jelen levő és a csodákat átélő tanítványokat újra emlékeztetnie kellett Jézusnak később a történetekre, mennyivel inkább fontos ez a mi esetünkben?!

„Még mindig nem értitek? Nem emlékeztek az ötezer ember öt kenyérére, és arra, hány kosárra valót szedtetek össze? A négyezer ember hét kenyérére sem emlékeztek, és arra sem, hány kosár maradékot szedtetek össze?”

„A történeteknek óriási hatalmuk van a gyerekek és a felnőttek számára egyaránt.”

Miért nem értitek meg,...” (Máté evangéliuma 16, 9-11)

A könyvhöz szóló ajánlásban Dr. Bodó Sára Anna tanszékvezető egyetemi docens kiemeli, hogy

„a történeteknek óriási hatalmuk van a gyerekek és a felnőttek számára egyaránt. Segítenek érteni a világot és önmagunkat, megoldási mintákat kínálnak az élet útvesztőiben. A történetek megtartanak és identitást formálnak.”

Különösen igaz ez a bibliai ún. „szent” történetek esetében! A szerző alapos, mély szakmaiságát az is bizonyítja, hogy „[a] teológia és a művészet lehetséges összekapcsolódásának felismerése következményeként... bábcsoportvezetői képzést” is végzett, valamint többek között a MOME-n is tanult!

A mű részletesebb tartalmáról kedvesen ajánlunk gyanánk, most (terjedelmi korlátok miatt) csupán a 7 alfejezetből egy-egy ízelítővel szolgálhatunk. Ezt megelőzi egy rövid bevezető, melyben Kustárné tisztázza választott „nem szokványos, sőt talán inkább meglepő” témáját és megindokolja „a vallás és művészet közötti kölcsönösség” létjogosultságát. Mint mondja, „a kettő gyökerei már ősidők óta összefonódnak”. Az egyik legfontosabb, megalapozó mondat pedig a tudományok királynője és az emberi játék (lásd: homo ludens) kapcsolatára mutat rá:

teológia, mint az Istenről szóló „beszéd” és a bábjáték, mint művészeti kifejezési mód ugyanarra törek-szenek: kifejezni, megfogalmazni a látszólag kifejezhetetlent, illetve rámutatni arra a valóságra, ami a látszaton túl van és utat mutatni a látszaton túli valóságba.”

A fő fejezetek a következők:

- ◆ A történetek és a történetmondás jelensége és jelentősége
- ◆ Történet – Dráma – Színház
- ◆ A bábjáték mint dramatikus és szimbolikus megjelenítési és ábrázolási forma a szakralitás tükrében
- ◆ Az ábrázolás kérdése a keresztyénségben
- ◆ A bibliai történetek és történetmondás szerepe és jelentősége a katechézisben
- ◆ A bábjáték lélektana
- ◆ A megvalósulás útja – A bibliai történetek bábos feldolgozásának gyakorlata a katechézisben

Továbbá érdemes (lesz) meghallgatni majd e témához kapcsolódóan a Baptista Egyház YouTube csatornáján is elérhető podcast beszélgetésünket, melyben Győri Kolos iskolalelkész kollégámmal is érintünk e könyv tematikájához (pl. gamification) kapcsolódó kérdésköröket.

„ a

A Debreceni Református Hittudományi Egyetem épülete

Molnár László

RECENZIO BERZSENYI EMESE KÖNYVÉHEZ

2020-ban az Eötvös Kiadónál jelent meg (ISBN 978 963 9955 92 9) Berzsenyi Emese: *Kiválasztott vagy megbélyegzett?* c. munkája, amely a szerző doktori disszertációja alapján készült.

Berzsenyi Emese tanult kultúra- és társadalomtörténetet, majd teológiát végzett a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Karán, ezt követően vallástörténet szakirányon diplomázott. Jelenleg a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Műszaki Pedagógia Tanszékének adjunktusa.

Eddigi kutatásai főleg vallástörténeti, fogyatékoságtörténeti tárgyú témákat érintettek az ókor és a középkor vonatkozásában. A témában több mint harminc publikációja jelent meg. A teljesség igénye nélkül a legfontosabbak:

„Az Ószövetség fogyatékosággképe és az áldozat”,

A „Hogyan készültünk fel a lektorátusi nyelvvizsgá-

1. Berzsenyi Emese (2021): Das alttestamentliche Bild von Behinderung und der Opfer. In: György, Benyik (szerk.) *Sacrifice and Ritual from Abraham to Christ: 31th International Biblical Conference Szeged 24-26 August, 2020 Szeged, Magyarország: JATEPress pp. 57-66.*

Flaccus, 2020, 218 oldal

ra?”² - egy gyógypedagógus-szociológus hallássérült doktorandusz és a fogyatékoságtudomány területén jártas, német fordításokkal sokat foglalkozó szakember találkozását mutatja be, akik elhatározták, hogy együtt készülnek fel a német lektorátusi nyelvvizsgára.

A „Fogyatékoság a világvallásokban”³ - egy általános tartalmi összefoglalót ad doktori disszertációjáról, ami egy zürichi nemzetközi gyógypedagógiai konferencián elhangzottak anyaga.

„A társadalmi gondoskodás és tanítás történelmi előképei”⁴ - az ősközösség korától kezdve vizsgálja az egyes társadalmak szociális gondoskodását.

„A fogyatékos személyek nevelésének története inter-

2. Berzsenyi Emese, Loványi Eszter (2022): Hogyan készültünk fel a lektorátusi nyelvvizsgára? Egy narratív beszámoló. *FOGYATÉKOSSÁG ÉS TÁRSADALOM*. 1 pp. 120-127.

3. Berzsenyi Emese (2016): Behinderung in den Weltreligionen In: Ingeborg, Hedderich; Raphael, Zahnd (szerk.) *Teilhabe und Vielfalt: Herausforderungen einer Weltgesellschaft*. Bad Heilbrunn, Németország. Klinkhardt pp. 519-525.

4. Berzsenyi Emese (2015): A társadalmi gondoskodás és tanítás történelmi előképei. In: *Iskolakultúra - Pedagógusok Szakmai-Tudományos Folyóirata* 25. pp. 100-112.

„A héber Biblia, az Újszövetség és a Korán is számos helyen érinti a hátrányos helyzetű emberek csoportjait.”

kulturális megközelítésben, az ábrahámi vallások – a zsidóság, a kereszténység és az iszlám – szent könyveiben megfogalmazott tanítások tükrében”⁵ című doktori disszertációját Berzsenyi Emese 2017-ben védte meg az Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Karának Neveléstudományi Doktori Iskoláján.

A disszertáció alapján kiadott „Kiválasztott vagy megbélyegzett? – Tanítások a fogyatékoságról: a zsidóság, a kereszténység és az iszlám szent könyvei szerint” című kötetben a szerző az ábrahámi vallásokat, antropológiai szemléletüket, tanaikat mutatja be egyes fogyatékoságtípusok tekintetében.

A könyv igen értékes, hiánypótló munka. Magyar nyelven, e témával kapcsolatban ilyen interdiszciplináris és interkulturális megközelítéssel bíró mű nem lelhető fel. Ismereteim szerint a nemzetközi szakirodalomban sem található hasonló. A szerző egyszerre vallástörténeti, neveléstörténeti, valamint gyógyepedagógia-történeti megközelítéssel vizsgálja a zsidó, a keresztény és az iszlám vallás tanításainak fényében a fogyatékosággal élő ember családon belüli szerepét, társadalomban betöltött helyzetét. Berzsenyi Emese munkáját igen alapos kutatómunka előzte meg. A bibliográfiában szereplő több mint kétszáz forrás feldolgozásával készült ez a jelentős munka, felhasználva német, angol és magyar nyelvű forrásokat.

A kötetben az ábrahámi vallások elsődleges forrásaiként a héber Bibliát (Tanakh), a Talmudot, a keresztény Biblia magyar nyelvű fordításai közül a Károli Bibliát, illetve összehasonlításként a Szent István Társulat által kiadott katolikus Bibliát, valamint a Koránnak Simon Róbert-féle magyar nyelvű fordítását használta a szerző.

A könyv bevezet az őskor és az antik világ emberi gondoskodást érintő legősibb bizonyítékaihoz. Vizsgálja Mezopotámia államalakulatainak, Egyiptomnak, az ókori görög- és római társadalomnak viszonyulását a kiszolgáltatottak, a gyengék és a fogyatékosokkal élő emberekkel kapcsolatban.

Megismerteti az olvasót a zsidóság, a kereszténység és az iszlám szent könyvei által megfogalmazott emberképpel, a test és a lélek értelmezésével. A három ábrahámi vallás esetében a fogyatékos létre, a fogyatékkal élő emberre vonatkozó tanoknál a zsidóság képezi az alapot. A kereszténység és az iszlám vallás esetében a fogyatékkal élő emberre vonatkozó tanításoknál a zsidó vallástól való eltérésekre helyezi a hangsúlyt a szerző.

A héber Biblia, az Újszövetség és a Korán is számos helyen érinti a hátrányos helyzetű emberek csoportjait: a szociálisan hátrányt szenvedőket (idegenek, árvák, özvegyek, rabszolgák, szegények), a fogyatékkal élő embereket (bénák, siketek, vakok, némák), a társadalom perifériájára szorultakat, (leprások), az értelmi fogyatékosággal élőket, valamint a lelki beteget. Az Ószövetségben is jelen van a fogyatékkal élő ember: pl. a „nehézbeszédű” Mózes, a csípősérüléssel sánta Jákob vagy a Saul családjából származó Mefiboset, aki gyermekkori sérülése során bénult le.

Tórai parancs, hogy jótékony adományt kell adni Izrael elesettjeinek, szegényeinek. A zsidóság esetében ez a jótékony adományozás a társadalmi gondoskodás fontos eleme. Az adott közösség elesettjeit segítő tevékeny szolidaritás, a c'dáká (jótékonyosság) gyakorlása nagyobb jótett volt minden áldozatnál. Aki csak látja, hogy a szegény kér és elfordítja a szemét tőle és nem ad neki alamizsnát, megszegi azt a tilalmat, mely azt mondja: „Ne keményítsd meg szívedet és ne zárd el a kezdetet szűkölködő testvéredtől.” (5Mózes 15,7) „Mert a szegények nem fogynak el a földről; ezért megparancsolom neked, hogy légy bőkezű az országodban levő elesett és szegény testvéredhez.” (5Móz 15,11) A zsidó c'dákát a társadalmi igazságosság hatja át, s mint olyan, kötelesség is az egyén számára. A zsidó etika szerint a társadalom akkor működik igazságosan, ha a fogyatékkal élő, elnyomott embereket megvédi, segítik. Ebben az időben „ez a társadalmi gondoskodás nem az állam, hanem a szív feladata volt.” (B. E.)

Az Újszövetségben Jézus csodái számos esetben a fogyatékkal élő emberekkel kapcsolatosak: pl. bének meggyógyítása (Mt 9,1-8, Mk 2,1-12, Lk 5,17-26, Jn 5,1-18), vakok gyógyítása (Mk 8,22-26, Mt 20,29-34, Mk 10,46-52, Lk 18,35-43), süketnéma meggyógyítása. (Mk 7,31-37) A vakon született meggyógyítása során megkérdezték Jézust: „Mester, ki vétkezett? Ez vagy a szülei,

5. Berzsenyi, Emese (2017): A fogyatékos személyek nevelésének története interkulturális megközelítésben, az ábrahámi vallások – a zsidóság, a kereszténység és az iszlám – szent könyveiben megfogalmazott tanítások tükrében DOI ELTE Könyvtára EDIT Teljes dokumentum PhD (Disszertáció)

„A zsidóság, a kereszténység és az iszlám vallás tanításai kifejezetten tiltják a fogyatékkal élő emberek diszkriminációját.”

hogy vakon született? Jézus így válaszolt: Nem ő vétkezett, nem is a szülei, hanem azért van ez így, hogy nyilvánvalóvá legyenek rajta Isten cselekedetei.” - felelte Jézus. (Jn 9) Jézus tanítása szerint a sérült állapot, a fogyatékoság nem köthető össze a bűn, bűnösség fogalmával. A fogyatékoság inkább az emberi sérülékenység, sebezhetőség megnyilvánulása, amely a többségi társadalom részéről empátiát, szeretetet és gondoskodást követel.

Az iszlám tanítása alapján a fogyatékoság nem Allah büntetése, így nem a bűn következménye. A betegség, a fogyatékoság része az ember teremtményi voltának. Az iszlám nem taszítja ki a fogyatékkal élő embereket, társadalmi integrációjuk a család és a közösség feladata. Az iszlám vallás is megköveteli a fogyatékkal élő emberek, a gyengék, a betegek tiszteletét, segítségét. A vallás egyik pillére (a hitvallás, az ima, a böjt és a zarándoklat mellett) a kötelező adakozás (zakát). A zakát megadása Allah tetszését és elégedettségét eredményezi, valamint megtisztítja a lelket és a társadalmat. Amellett, hogy a zakáttal kifejeződik Allah iránti odaadás, enyhíti a szűkölködők (betegek, fogyatékkal élők, szegények) szenvedését és segíti kiigyógyítani az egyént az önzésből, kapzsiságból.

Fogyatékosággal élők minden korban és kultúrában éltek. A hozzájuk való viszonyulás, a velük való bánásmód azonban eltérően alakult az egyes társadalmakban, kultúrákban. A fogyatékosok lehettek kiválasztottak, de lehettek megbélyegzettek, a társadalom perifériájára szorítottak is. Sokat elárul egy társadalom fejlettségi szintjéről, hogy miként bánik az elesettekkel.

Berzsenyi Emese részletes kutatómunkájának eredményeként arra a megállapításra jutott, hogy az ábrahámi vallások ókori történetében a fogyatékos emberről, a fogyatékoságról szóló tanítások nem szolgáltathattak alapot a fogyatékosok megbélyegzésére, kirekesztésre. A zsidóság, a kereszténység és az iszlám vallás tanításai kifejezetten tiltják a fogyatékkal élő emberek diszkriminációját.

A „Kiválasztott vagy megbélyegzett? című könyv a jelenkor emberének is üzen. Üzeni, hogy társadalmunkhoz hozzátartoznak a gyengék, az elesettek, a fogyatékkal élők. Éppen ez a hozzátartozás kell, hogy felébressze bennünk a humanista értékeket. A gyengék, a kiszolgáltatottak, a sérült emberek jelenléte a többi ember szempontjából értéket jelent, de jelent

feladatot is. Az elesett, kiszolgáltatott, fogyatékkal élő embertársainktól tanulhatunk teherviselést, keresztelhordozást. Megtanítanak minket a feltétel nélküli elfogadásra, felelősségvállalásra, segítségnyújtásra és a másság tiszteletére.

Berzsenyi Emese munkáját áthatja a fogyatékkal élő emberek iránti teljes elfogadás, megbecsülés, az ábrahámi vallások iránti mély tisztelet.

Szeretettel ajánlom ezt a könyvet teológusoknak, neveléstörténettel, vallástörténettel foglalkozóknak, gyógypedagógusoknak, szociális munkásoknak és ajánlom mindazoknak, akiknek a tolerancia, az elfogadás magától értetődő emberi tulajdonság.

Tanárom és mesterem gondolatával zárom ezt a recenziót: „Nincs értékes, vagy értéktelen élet, csak emberi élet van, és annak különféle megnyilvánulási formái.” (Lányiné dr. Engelmayer Ágnes)

A könyv megrendelhető:
<https://www.flaccus.hu/kivalasztott-vagy-megbelyegzett-25837>

A recenzió szerzője
 a Baptista Pedagógiai Intézet
 igazgatóhelyettese

Dr. Steiner József

A MISSZIÓI ELMÉLETTŐL A GYAKORLATIG - KÖNYVAJÁNLÓ

TCM-Harmat, 2024, 340 oldal

„A keresztyén ember élete mindenestül missziói lét. Krisztus magához hív (»gyertek hozzám«), majd küldetést ad (»menjete el széles e világra«). Az egyházak és a helyi gyülekezeteik Isten missziója, a Missio Dei által jöttek létre, ez ad nekik erőt, és az ebbe történő bekapcsolódásban élhetik meg identitásuk kiteljesedését”

- kezdi előszavát a kötet szerzője, Dr. Steiner József.

A TCM Nemzetközi Intézet és a Harmat Kiadó gondozásában megjelent kötet egy tudományos doktori disszertáció. Írója az elméleti kutatásokat a Wheaton College-ban (Chicago mellett) és a Debreceni Református Hittudományi Egyetemen, a gyakorlati terepmunkákat és felméréseket az USA-ban, dr. Rick Warren „céltudatos gyülekezetében” (Saddleback-völgy, Kalifornia) és magyarországi református és baptista gyülekezetekben végezte annak érdekében, hogy felmérje: a teljes Szentírás fényében egyházainkban van-e létjogosultsága a tudatos missziói modellek felépítésének. A baptista lelkész-missziológus vizsgálódásait igényes teológiai szakszerűséggel végezte el, és ezzel egyúttal követhető mintát adott arra is, hogy olvasói miként vizsgálhatnak meg egy-egy kegyességi irányzatot, missziói modellt.

A könyv - annak ellenére, hogy egy Ph.D. disszertáció szövegét tartalmazza -, közérthetően mutatja

mutatja be, hogy egy missziói elméletből hogyan lehet gyümölcsöző gyakorlat. Az Isten népe küldetésének részletes bibliai áttekintése és elemzése után az író görcső alá veszi a Céltudatos Gyülekezet Mozgalmát, és a rendszeres teológiai és missziológiai elemzés után 2-2 hazai baptista és református gyülekezetben történő alkalmazását tárja fel, objektív kritikákat és ajánlásokat megfogalmazva. Nem hiányzik a kötetből a kortárs egyháztan kiemelt kérdéseinek vizsgálata sem. A 338 oldalas kiadvány rengeteg hivatkozást tartalmaz magyar és külföldi, a témában nélkülözhetetlen fontosságú művekre, így szilárd alapot adhat azoknak, akik hasonló témakörben keresnek olvasmányokat vagy éppen végeznek kutatásokat.

Ajánljuk minden, gyülekezeti szolgálatban, gyülekezetplántálásban, misszióban aktív olvasó számára, és általában mindenkinek, aki alapos, rendszerezett ismereteket kíván gyűjteni és útmutatót találni a keresztyén ember küldetés-betöltésével kapcsolatban, hiszen - ahogyan a missziológus professzor indokolja művének megszületését: „ma már nyilvánvaló, hogy egy keresztyén közösség kihatását - és jövőjét - a világhoz való viszonyulása dönti el. A Szentírás szerint ezen viszony meghatározója a misszió kell, hogy legyen.” Érdemes hát a témát mélyrehatóan tanulmányozni!

Leonardo De Chirico

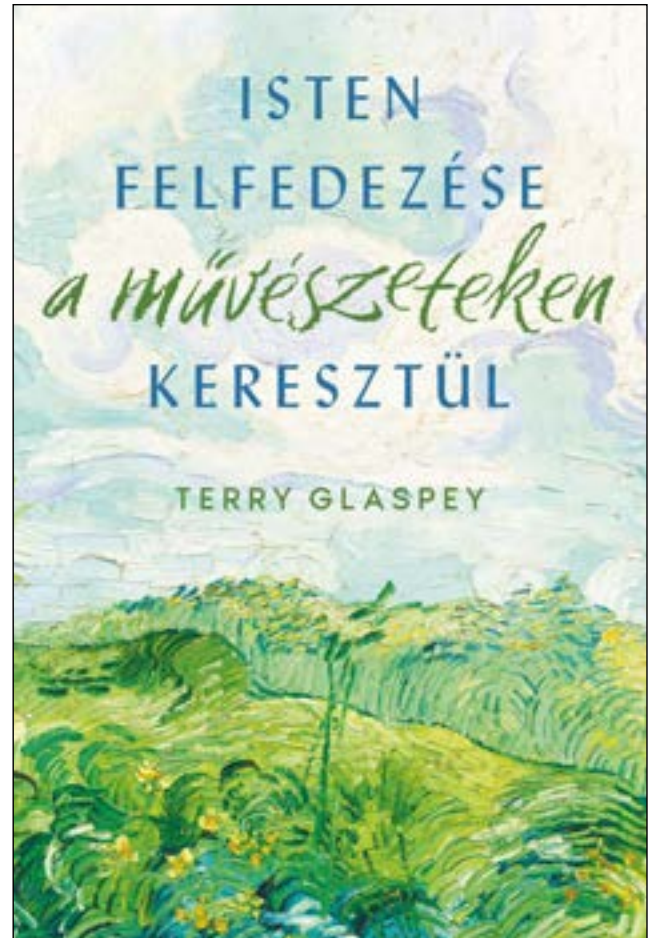
Azonos szavak, külön világok

Római katolikusok és evangéliumi keresztyének ugyanabban az evangéliumban hisznek?

Evangéliumi Kiadó, 2024, 224 oldal

Közös alapra hozhatók-e az evangéliumi protestánsok és a római katolikusok? E könyv megmutatja, hogy bár az evangélium megértéséhez használt szavak ugyanazok, de a mögöttük álló tanítások drasztikusan különböznek.

Leonardo de Chirico éleslátással, evangéliumi szemzőből vizsgálja a római katolikus teológia különböző aspektusait – köztük a Mária-kultuszt, a szentek közbenjárását, a tisztítótűzet és a pápai tévedhetetlenséget –, hogy amellet érveljen, a római katolicizmus teológiai keretei sok ponton nem hűek a bibliai evangéliumhoz. Pedig a valódi párbeszéd, melyre égetően szükség van ma, csak a valódi különbségek megértésével virágozhat fel.

Terry Glaspey

Isten felfedezése a művészeteken keresztül

Hogyan lehet a művészet a lelki növekedés eszköze?

Harmat, 2024, 292 oldal

Sokak életében a művészetek – festészet, film, szépirodalom, zene, képzőművészet – háttérbe szorulnak, és csupán a dekoráció vagy a könnyed időtöltés szerepét töltik be. De mi lenne, ha a művészetnek jelentősebb szerepet szánánk az életünkben és a hitünkben? Lehet, hogy a szépség és a kreativitás a végső Alkotóhoz visz közelebb?

A szerző számos műalkotás elemzésén keresztül szemlélteti, hogy az idők során hogyan mutattak rá a művészek Istenre.

Terry Glaspey olyan felfedezőúton indítja el az olvasót, melynek során a művészetek az elmélyültebb, életformáló hit eszközei lehetnek.